

ΙΛΙΣΟΣ

ΕΡΕΥΝΑ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΤΕΧΝΗ

ΟΥΔΕΜΙΑ
ΦΡΗΣΚΕΙΑ
ΥΠΕΡΑΝΩ
ΤΗΣ
ΑΛΗΘΕΙΑΣ

(Έμβλημα της Παγκοσμίου
Θεοσοφικής Έταιρίας)

ΤΙΜΟΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΠΩΛΟΥΜΕΝΩΝ ΕΙΣ ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ» Χαρ. Τρικούπη 26
α' όροφος, Κωδ. 106 79 Τηλέφ. 3620-702

H P. Blavatsky	Τò κλειδί τής Θεοσοφίας	350
»	Η φωνή τής σιγής – Τά πρώτα βήματα στόν	
	Άποκρυφισμό	150
G. Leadbeater	Σ' εκείνους που πενθούν	80
Besant – Leadbeater	Ή Άτραπός του Άποκρυφισμού	350
N. Sri Ram	Προσέγγιςις πρòς τήν Πραγματικότητα	100
»	Αι βαθύτεραι όψεις τής Ζωής	100
»	Είς άναζήτησιν τής Σοφίας	200
Ed. Arnold	Τò Φώς τής Άσίας	200
Irving S. Cooper	Ή Μετενσάρκωσις	150
An. Besant	Ή απόκρυφη ζωή του άνθρώπου	150
»	Ο Έσωτερικός Χριστιανισμός	350
Vivekananda	Κάρμα – Γιόγκα	150
J. van der Leeuw	Θεοί σέ έξορία	80
Βενετού – Ίλαρίωνος	Φώς στήν Άτραπό	100
Krishnamurti	Βλέπε στήν γ' σελίδα του έξωφύλλου	
Άντ. Άδριανοπούλου	Άρχαίοι Έλληνες φιλόσοφοι	400
»	Οι Νόμοι τής Ζωής	200
Ίω. Βασιλῆ	Τò Σημειωματάριο ενòς Μύστου	400
»	Τά φυσικά δικαιώματα του άνθρώπου	150
K. Μελισσαροπούλου	Άποκρυφισμός καί Μυστικισμός	δδ. 130, δεμ. 200
»	Μελετήματα	δδ. 300, δεμ. 400
»	Είσαγωγή στή Θεοσοφία	δδ. 300, δεμ. 400
»	ΜΗΤΙΣ (Τò βιβλίον τής σοφίας)	δεμ. 400
»	Τά βήματα τής Φιλοσοφίας	δεμ. 250
»	Τά βήματα τής Φιλοσοφίας Β'	200
»	Έκλογαί από τόν Κριшнаमुर्ति	200
»	Ο Κριшнаमुर्τι γιά τόν Διαλογισμό	100
»	Ο Ίησους	150
»	Ο Κομήτης (Θέατρο ιδεών)	100
»	«Άγνώστω Θεῳ»	30
»	Πέντε Τεκτονικαί Όμιλαιοί είς Α'	100
»	Μεγάλες πράξεις στήν Ιστορία των Έλλήνων	300
Χρίστου Α. Ριζοπούλου	Οι τίτλοι των Έλλην. Τεκτ. Στ. τής Κύπρου με είσαγωγή περί Έλευθεροτεκτονισμού	200
Περιοδικόν «ΙΛΙΣΟΣ»	Τόμοι χαρτόδετοι 1965, 71, 73, 74, 76 έκαστος	200
»	» 1972, 75, 77, 78, 79	300
»	» 1980, 81, 82, 83	400
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1956-58, 1959-61, 1962-65 έκάστη δεμένη		400
«ΙΛΙΣΟΣ» Έπιλογή 1966-1970 χαρτόδετος		500

Άποστέιλате τò αντίτιμον διὰ νὰ τὰ λάβετε ταχυδρομικῶς.

Αι άποστολαί επί άντικαταβολῇ έπιβαρύνονται με δραχμάς 200

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 80

ΣΥΝΔΡΟΜΗ «ΙΛΙΣΟΥ» Δρχ. 500. Έξωτερ. \$ 12, Άεροπ. \$ 20

Ι Λ Ι Σ Ο Σ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ
ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

1984

ΕΙΚΟΣΤΟΝ ΕΝΝΑΤΟΝ
ΕΤΟΣ

ΕΝ ΤΟ ΠΑΝ • ΠΑΓΚΟΣΜΙΟΣ ΑΔΕΛΦΟΤΗΣ ΑΝ-
ΘΡΩΠΟΤΗΤΟΣ ΑΝΕΥ ΔΙΑΚΡΙΣΕΩΣ ΦΥΛΗΣ ΠΙ-
ΣΤΕΩΣ ΤΑΞΕΩΣ ΓΕΝΟΥΣ ΧΡΩΜΑΤΟΣ • ΟΥΔΕ-
ΜΙΑ ΘΡΗΣΚΕΙΑ ΑΝΩΤΕΡΑ ΤΗΣ ΑΛΗΘΕΙΑΣ •
ΕΛΕΥΘΕΡΙΑ ΣΚΕΨΕΩΣ ΑΝΤΙ ΦΑΝΑΤΙΣΜΟΥ
ΚΑΙ ΒΙΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΜΗΝΙΑΙΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΕΛΕΥΘΕΡΑΣ ΣΚΕΨΕΩΣ

Χαρ. Τρικούπη 26 Κωδ. Ταχ. 106 79, Ἀθήναι

Τηλ. 3620-702

Διευθυντής ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΕΤΟΣ 29ον ● Ἰανουάριος - Φεβρουάριος 1984 ● ΤΕΥΧΟΣ 158

ΛΟΥΛΑ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ

Πρωτοχρονιά

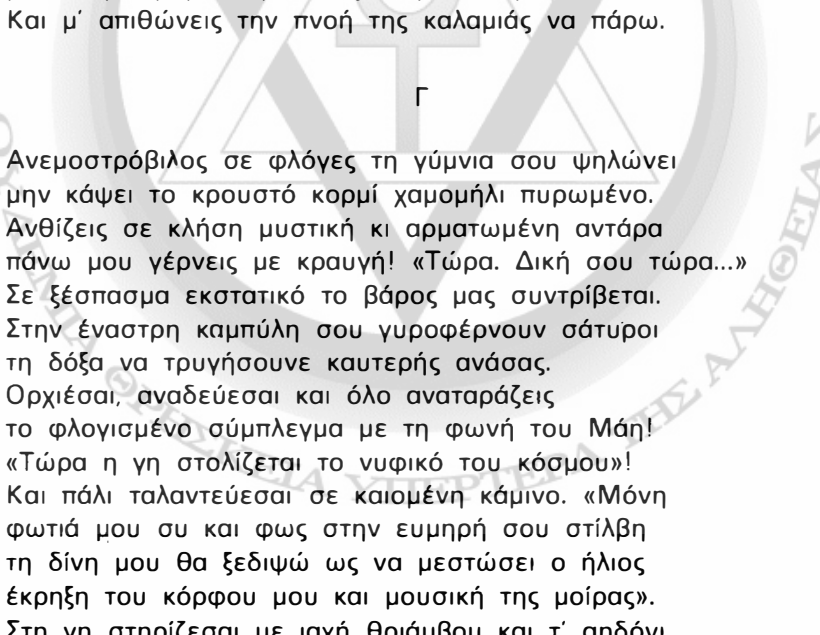
Ψηλά σηκῶστε, πρὸς τὴ χαραυγὴ
τοῦ Νέου Χρόνου τὴ σημαία
μ' ἀγάπη κ' εἰρήνῃ ὅλοι οἱ λαοί·
τὰ χέρια ἀδελφωμένα δόστε
κί ἀγκαλιάστε ὁλόκληρῃ τὴ γῇ.

ΣΑΡΑΝΤΟΣ ΠΑΥΛΕΑΣ

Ἀναφορὰ στὸν Κύριο Χέοπα

Κύριε Χέοπα, μακρινέ μου φίλε Φαραὼ Κύριε Χέοπα παρεξηγημέ-
νε καὶ κατασυκοφαντημένε ἀπὸ τὸ στεγνὸ κι ἀπὸ τὸ ἀποστειωμέ-
νον Ἱερατεῖο, Κύριε Χέοπα, Σᾶς ἀναφέρω ὅτι σ' ἓνα χρόνο μέσα
σκοτώσαμε πενήντα χιλιάδες γέροντες, γυναῖκες καὶ παιδιά στὸ Σαλ-
βαντόρ κι ὅλους ἄοπλους, τοὺς πήραμε ἀπὸ τ' ἀγροτικὰ τὰ σπίτια
τους καὶ τοὺς δολοφονήσαμε καὶ μέσα σ' αὐτὸ τὸ χρόνο πάνω
ἀπὸ δυὸ χιλιάδες πολῖτες τοὺς ἐξαφανίσαμε στὸ Σαλβαντόρ· κι αὐ-
τὸ δείχνει πὼς φτάσαμε στὴν ψηλότερη κορυφὴ τοῦ φόνου καὶ
τῆς δειλίας, μιὰ σκοτεινὴ γιὰ ὅλους μας νιρτπὴ καὶ ὄνειδος γιὰ
μᾶς, Κύριε Χέοπα, καλέ μου προοδευτικὲ φίλε Φαραῶ, βαρὺ, πολὺ
βαρὺ καὶ ἀνεξάλειπτο.

B

Βραδυά ιλαρή. Στο βάθος βουνά ημερωμένα.
Πλάι μας σέρνουν τα νερά λιγόθυμο ποτάμι.
Ο λόγος μαγνητίζει μυστικά: «Το νερό μας φέρνει
στο φως της σιωπής ο σπόρος να καρπίσει».
Νυχτοδιαβάτες γέφυρες τρεις περνάμε.
Στην πρώτη πετάς περίαπτο σαν ρόδι: «Για τις νεράιδες
που νανουρίζουν στα βαθιά τα όνειρα των άστρων...»
Στην άλλη αρύβαλλο γιομάτο μέλι: «Για το φεγγάρι
τις μήτρες των μικρών παρθένων να μελώσει».
Πόρπη ολόχρυση στην ύστερη: «Για να κεντρίσει
ο ήλιος τον παλμό ο κόσμος να μη σβήσει»!
Τα χέρια σήκωσες και γλύστησαν άσμα στον άνεμο:
«Η ανεμοπνοή, ανασαιμιά της ρίζας και του άνθους
των τραγουδιών της ειρήνης και του ψαλμού του δικαίου
— πνοή σπίθα της αναλαμπής και φωτίση άγια
όσων δεν μολύνουν του Θεού το πλουμιστό υφάδι —
μεθά την ομορφιά για να ξυπνήσει αλήθεια!...»
Και μ' απιθώνεις την πνοή της καλαμιάς να πάρω.

Γ

Ανεμοστρόβιλος σε φλόγες τη γύμνια σου ψηλώνει
μην κάψει το κρουστό κορμί χαμομήλι πυρωμένο.
Ανθίζεις σε κλήση μυστική κι αρματωμένη αντάρα
πάνω μου γέρνεις με κραυγή! «Τώρα. Δική σου τώρα...»
Σε ξέσπασμα εκστατικό το βάρος μας συντρίβεται.
Στην έναστρη καμπύλη σου γυροφέρνουν σάτυροι
τη δόξα να τρυγήσουνε καυτερής ανάσας.
Ορχιέσαι, αναδεύεσαι και όλο αναταράξεις
το φλογισμένο σύμπλεγμα με τη φωνή του Μάη!
«Τώρα η γη στολίζεται το νυφικό του κόσμου»!
Και πάλι ταλαντεύεσαι σε καιομένη κάμινο. «Μόνη
φωτιά μου συ και φως στην ευμηρή σου στίλβη
τη δίνη μου θα ξεδιψώ ως να μεστώσει ο ήλιος
έκρηξη του κόρφου μου και μουσική της μοίρας».
Στη γη στηρίζεσαι με ιαχή θριάμβου και τ' αηδόνι
μερώνει τον χρόνο στις καρδιάς το ρίγος.
Είναι το σώμα άνοιξη και η ψυχή απρίλης.
Ο Αξίος δροσολογεί απαλά τους ορυζώνες...

Δ

Με κίνηση παγανιστική από κανίστρι ψάθινο
επτά λαμπάδες ακουμπάς σε κύκλο ξορκισμένο.
Σε σάρκα αλαβάστρινη εφτά πηδούν αχτίδες.
Μάγισσα ομορφόκορμη το πνεύμα της AZIZA
με πύρινα αλληλουϊά μπροστά σου φέρνεις.
Και με τ' αντίπερα μιλείς το μυστικό του Πλάστη.
Πως η μορφή σου πήρε φως! Και φως γυρίζει
εφτάδιπλο το φώτισμα σε με να δώσεις.
Δορκάδα τον κύκλο προσπερνάς σε ώρα τροπαιοφόρα.
Μύρο λουσμένη αρχινάς αγάπης μεγαλυνάρι:
«Η ζωή αναμμένο πέρασμα. Το Πνεύμα
δίνει στην ύλη τη μορφή μα μοναχά ο Έρωτας
αΐδιο και πλαστοουργό το σέρνει στους αιώνες:..»
Γλυκά μου παίρνεις το φιλί αθάνατη να μείνεις.

Εύα Πάλμερ-Σικελιανού

«Χαμαί πέσε» ο Λόγος! Μα' ο μύστης
στό πνεύμα σπίθισε γαλάζια ζάλη
με άσμα ιριδόχρωμο. Και πάλλει
φλουρί στο υφαντό το φως της πίστης.

Ξυπνά στο όραμα η αγάπη χτίστης
και χρονοδένει διάφεγγη την πάλη
του κόσμου για χορούς και κάλη.
Η ομορφιά ηλιογεννιέται ρύστης.

Φοιβόληπτη και ιερόθυλη σαλπίζει
η Εύα της ειρήνης μελωδίες
με ένθεη φωνή ελληνική. Ραγίζει

στις θείες Δελφικές μυσταγωγίες
ο πόνος των λαών. Στης γης τη θύρα
ο Λόγος ζευγαρώνει με τη Μοίρα!

ΗΛΕΚΤΡΑ ΜΙΚΡΟΥΤΣΙΚΟΥ

Τὸ Ὅρατόριο

Καὶ πάλι σήμερα, ὅπως καὶ σὲ προηγούμενο τεύχος τοῦ Ἰλίου, κάτι γιὰ τὴν Μουσική. Αὐτὴ τὴ φορά, μιὰ μικρὴ ἀναφορά στὸ Ὅρατόριο, τὸ ἰδιαίτερο αὐτὸ εἶδος ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ποὺ δυστυχῶς σπάνια ἀκοῦμε στὴν Ἑλλάδα. Ἴσως γιὰτὴν ἡ μουσικὴ τοῦ Ὅρατορίου προϋποθέτει κάποια μουσικὴ προπαιδεΐα, ποὺ χωρὶς αὐτὴν, παραμένει ἡ μουσικὴ ἀναφομοίωτη καὶ ἴσως ἀνεπιθύμητη. Ἄς μοῦ ἐπιτραπῇ νὰ ἀναφέρω μερικὰ κατατοπιστικὰ στοιχεῖα, ὅσον ἀφορᾷ τὸ Ὅρατόριο — Ἡ λέξις Ὅρατόριο ἐσήμαινε προσευχητήριον. Ἀφοροῦσε δηλ. ἀρχικὰ τὸν τόπο, ποὺ ἐλάμβαναν χώραν εὐλαβεῖς συγκεντρώσεις. Στὶς συγκεντρώσεις αὐτὲς ἐγίνοντο ὁμιλίαι θρησκευτικοῦ περιεχομένου, οἱ ὁποῖες ἀργότερα συνωδεύοντο ἀπὸ μουσική. Ἡ μουσικὴ τοῦ Ὅρατορίου ἦταν ἓνα εἶδος λατρευτικῆς μουσικῆς, ἦταν μιὰ ἱεουργικὴ μουσικὴ, ποὺ ἐψάλλετο σὲ μοναστήρια ἢ παρεκκλήσια, σὲ ἐκκλησιάσματα γενικά. Μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου, οἱ θρησκευτικὲς αὐτὲς ὁμιλίαι, μὲ συνοδεία μουσικῆς, κατέληξαν σὲ ἱερὲς παραστάσεις δηλ. σὲ ἓνα εἶδος θρησκευτικῆς ὁ-

περας, μὲ πολλὰς πράξεις, ἀπὸ τὴν ὁποία δὲν ἔλειπαν οἱ ἀνάλογες ἀμφιέσεις, σκηνογραφία σκηνοθεσία κ.λπ. Ἔτσι βλέπουμε ὅτι ὁρατόριο καὶ ὁπερα εἶναι δύο συγγενῆ μουσικὰ εἶδη, ποὺ συνυπῆρξαν, καθ' ὃ σύγχρονα. Ἡ μετὰ τὴν διαφορὰ εἶναι, ὅτι τὸ Ὅρατόριο ἀποτείνεται μόνον στὴν ἀκοή, ἐνῶ ἡ ὁπερα μὲ τὰ ἐπεισόδιά της ἀπασχολεῖ καὶ τὴν ὄραση.

Ἡ δραματικὴ ὑφὴ τῆς ὁπερας δὲν λείπει καὶ ἀπὸ τὸ Ὅρατόριο, κατὰ τὸ ὁποῖον γίνεται πολλὴ χρῆσις τοῦ ρεσιτατίβου, δηλ. τῆς μουσικῆς ἀπαγγελίας.

Τὸ Ὅρατόριο ἀντικαθιστᾷ τὴ σκηνικὴ δρᾶση τῆς ὁπερας, μὲ τὸν ἀφηγητὴ, τὸν λεγόμενον «ἱστορικόν» ἡ δὲ μουσικὴ του, εἶναι πάντα ἡ μονωδία, ἡ πολυφωνία καὶ τὸ ρεσιτατίβο. Οἱ θρησκευτικὲς αὐτὲς παραστάσεις, δὲν περιωρίζοντο μόνον σὲ κλειστοὺς χώρους, ἀλλὰ μὲ τὸν καιρὸ, γύρω στὸ 1600, ἐδίδοντο σὲ ἀνοιχτοὺς χώρους, μὲ ἀναπαράσταση θείων δραμάτων καὶ μὲ θέματα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον παρμένα ἀπὸ τὴν ἱστορίαν τῶν Γραφῶν. Δὲν περιωρίζοντο μόνον σὲ ἀλληγορίας, ἀλλὰ ἀπεδίδοντο ἱερὲς ἱστορίες μὲ συγκεκριμένα πρό-

σωπα, όπως ή Ιστορία του 'Ιώβ, ή Ιστορία του 'Αβραάμ και 'Ισαάκ, ή κρίσις του Σολομώντος και άλλα, καθώς και χριστιανικά «Μυστήρια» ήθικοπλαστικού περιεχομένου.

Τò 'Ορατόριο θα μπορούσε να χαρακτηρισθῇ σάν Ιερò μελόδραμα. Πατέρες του 'Ορατορίου υπῆρξαν οἱ 'Ιταλοὶ στήν ἀπλή ἀρχική του φόρμα. Αὐτοὶ πρωτόγραψαν τοὺς θρησκευτικούς ὕμνους, πού ἦσαν πότε ἀφηγηματικοὶ καὶ πότε πολυφωνικοὶ, καὶ ἄλλοτε ὑπὸ μορφὴν διαλόγου, ἢ μονολόγου.

'Ο Παλεστρίνα εἶναι ἀπὸ τοὺς πρώτους δημιουργοὺς τοῦ 'Ιταλικοῦ 'Ορατορίου. Τò 1685 γεννιέται στήν Χάλλε τῆς Γερμανίας ἡ γιγάντια μουσικὴ φυσιογνωμία τοῦ Φρειδερίκου Χέντελ, πού ἐδόξασε τὸ 'Ορατόριο καὶ δοξάστηκε καὶ ὁ ἴδιος μὲ αὐτό. Οἱ περισσότεροι ἀπὸ τοὺς μεγάλους Μύστες τῆς Μουσικῆς ἔχουν γράψει ὁρατόρια, ὅπως ὁ Μπάχ τὸ ὁρατόριο τῶν Χριστουγέννων, ὁ Χάιντ τὸ ὁρατόριο τῆς Δημιουργίας, ὁ Μέντελσον τὰ ὁρατόρια Παῦλος καὶ 'Ηλίας, καὶ ἄλλοι. Ἐκεῖνο ὅμως πού ἀγαπήθηκε ὡς τώρα περισσότερο, εἶναι ὁ

Μεσσίας τοῦ Χέντελ καὶ αὐτὸ ἴσως γιατί δὲν ἔχει σάν θέμα του μόνον μορφὲς τῆς Π. Διαθήκης, ὅπως τὰ ἄλλα, ἀλλὰ φωτίζεται ἀπὸ τὴ μορφὴ τοῦ Ἰδιοῦ τοῦ 'Ιησοῦ, ἀπὸ τὴν παιδικὴ Του ζωὴ, τὸ πάθος Του, καὶ τέλος τὴ Λύτρωση τῶν θνητῶν μὲ τὴν 'Ανάστασή Του. Τò γνωστὸ ἀλληλουῖα (Hallelujah) στὸ τέλος τοῦ δευτέρου μέρους εἶναι κάτι τὸ καταπληκτικό. Εἶναι ὁ θρίαμβος, εἶναι ἡ Νίκη, εἶναι ἡ 'Ανάσταση. "Ἐγχορδα, κύμβαλα, πνευστά, τρομπέτες, τύμπανα, κόρα, ὅλα ἀλαλάζουν θριαμβικά. Στὸ ἀλληλουῖα ἐξαντλεῖται ὅλη ἡ μουσικὴ ἡχητικὴ παλέτα τοῦ Χέντελ, εἶναι ἓνα μουσικὸ μεγαλουργήμα. Τò ἔχω ἀκούσει ἀρκετὲς φορὲς στήν 'Ελλάδα ἀπὸ ἄξιες χορωδίες. Ἐπίσης πρὸ χρόνων εἶχα ἀκούσει τὸ 'Αλληλουῖα, στήν αἴθουσα συναυλιῶν τοῦ Gewandhaus τῆς Λειψίας. Μιὰ ἀνάμνηση πού δὲν ξεχνιέται.

Μακάρι ἡ ὡραία μουσικὴ τοῦ 'Ορατορίου νὰ ἀκουγόταν κάπως συχνότερα στὴ χώρα μας, γιὰ νὰ ξεκουράζη, ὅσο εἶναι δυνατόν, τοὺς ἀνθρώπους ἀπὸ τὸ μόχθο τῆς σημερινῆς ἀχαλίνωτης ζωῆς.

ΚΩΣΤΗΣ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΣ

Ὁ ἀόρατος πνευματικὸς κόσμος

Ὑπάρχει ἀόρατος πνευματικὸς κόσμος ἢ δὲν ὑπάρχει; Τὸ ἐρώτημα δὲν ἔχει θεωρητικὴ μόνον σημασία. Ἀπὸ τὴν ἀπάντησιν ποὺ θὰ δώσωμε σ' αὐτὸ ἐξαρτᾶται ἡ κοσμοθεωρητικὴ τοποθέτησή μας καὶ κατὰ συνέπειαν ἡ διαγωγὴ μας, ὁ τρόπος τοῦ βίου μας. Διότι ἀλλοίμονον ἐάν ὁ τρόπος τῆς ζωῆς μας εἶναι ἀσυμβίβαστος πρὸς τὴν κοσμοθεωρίαν μας.

Σὰν πνευματικοὶ ἄνθρωποι δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι πρέπει νὰ πιστεύωμε στὴν ὑπαρξὴ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου, ἐὰν πιστεύωμε στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Ἀλλὰ ἡ πίστις δὲν εἶναι ζήτημα ἐπιταγῆς ἢ λογικῆς ὑποχρεώσεως. Γιὰ νὰ ἔχει ἀξία πρέπει νὰ ἀπορρέῃ ἀπὸ βαθειὰ γνώση, νὰ εἶναι προῖον πνευματικῆς ἐπεξεργασίας, νὰ εἶναι συνειδητὸ συμπέρασμα μακρῶν καὶ ἀνεπηρέαστων μελετῶν. Τότε ἡ πίστις ἀποτελεῖ τὴν πεμπτουςίαν τῆς γνώσεως. Ἰδίως γιὰ τὰ μεταφυσικὰ ζητήματα, τέτοια μόνον πίστις ἔχει ἀξία. Ἐπομένως, ἡ ἐξέτασις τῆς ὑπάρξεως ἢ μὴ τοῦ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ ἐμπίπτει στὸ ἔργο τοῦ πνευματικοῦ ἐρευνητοῦ.

Ἡ ὑπαρξὴ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου εἶναι αὐταπόδεικτος γιὰ κάθε λογικευόμενον ἐρευνητὴ, ποὺ δὲν εἶναι φανατισμένος ὁπαδὸς τοῦ ὕλισμοῦ. Ἡ ἀρνήσις τῆς ὑπάρξεώς του δὲν ἀντέχει στὴ λογικὴ ἐπεξεργασία, ἂν λάβωμε ὑπ' ὄψιν τὴν ἀδιαφιλονέικητὴ ὑπαρξὴ μιᾶς σειρᾶς φαινομένων, τὰ ὁποῖα κατ' ἄλλον τρόπον δὲν ἐξηγοῦνται. Νὰ ἀρνεῖται κανεὶς αὐτὰ τὰ φαινόμενα εἶναι μιὰ εὐκολὴ λύσις, ἀλλὰ δὲν εἶναι λύσις, ὅταν τὰ φαινόμενα βοοῦν γιὰ τὴν ὑπαρξὴν τους. Ξεφυλλίστε ὁποιοδήποτε σοβαρὸ πνευματιστικὸ σύγγραμμα καὶ θὰ μείνετε κατάπληκτοι μὲ τὸ πλῆθος τῶν φαινομένων. Ἀκόμη καὶ καθένας ἀπὸ μᾶς θὰ ἔχη κάποια προσωπικὴ πείρα ἀπὸ ἓνα τουλάχιστο τέτοιο φαινόμενο. Ὁ ἀόρατος πνευματικὸς κόσμος εἶναι ἐδῶ παρὼν καὶ μᾶς περιβάλλει. Δὲν μποροῦμε ἐπ' ἀπειρον νὰ ἀρνοῦμεθα τὴν ὑπαρξὴν του, προκαταλημμένοι ἀπὸ τὸν φόβον τῆς δεισιδαιμονίας καὶ φανατισμένοι ἀπὸ τὶς ὕλιστικὰς διδασκαλίαις τοῦ περασμένου αἰῶνος.

Τὰ Μυστήρια, καθὼς καὶ οἱ Θρησκεῖες, βασίζονται στὴν ὑπαρξὴ τοῦ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου, διότι βασίζονται στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ λέγωμεν ὅτι πιστεύομεν στὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς καὶ νὰ ἀρνούμεθα ἢ νὰ ἀμφιβάλωμε γιὰ τὴν ὑπαρξὴ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου; Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ Μυστήρια καὶ τὶς Θρησκεῖες, ὁ Ἀποκρυφισμὸς βεβαιώνει τὴν ὑπαρξὴ του καὶ λεπτομερῶς τὸν ἐξετάζει. Καὶ ὁ Πνευματισμὸς ἀποδεικνύει τὴν ὑπαρξὴ του κατὰ τρόπο πειραματικὸ γιὰ ὅλους καὶ ὄχι μόνον γιὰ τοὺς ἀποκρυφιστὲς καὶ τοὺς μεμνημένους. Ἀρνούμενοι τὸν ἀόρατο πνευματικὸ κόσμον, ἀρνούμεθα τὴν ἀθανασία τῆς ψυχῆς, ἀρνούμεθα τὴ δικαιοσύνη καὶ τὴν τάξιν τῆς Φύσεως, ἀρνούμεθα τὴ λογικὴ καὶ αὐτὸ ἀκόμη τὸ αἶσθημα, τὸ ὁποῖον ἀπαιτεῖ τὴ συνέχιση τῆς ζωῆς μετὰ θάνατον.

Ἄλλ' εἶναι οἱ κάτοικοι τοῦ ἀοράτου κόσμου μόνον οἱ ψυχὲς τῶν νεκρῶν; Γιατὶ τάχα ὁ ἀόρατος κόσμος νὰ μὴν εἶναι πλουσιώτερος σὲ περιεχόμενον; Ἐμεῖς φρονοῦμε, μαζὶ μὲ τοὺς ἀποκρυφιστὲς, τὶς θρησκεῖες καὶ τὰ Μυστήρια, ὅτι ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀνθρώπινες ψυχές, ὁ ἀόρατος κόσμος περιέχει καὶ ἄλλα πνευματικὰ ὄντα, χωρὶς βεβαίως νὰ μπορούμε καὶ νὰ τὸ ἀποδείξωμε. Μποροῦμε μόνον νὰ προσκομίσωμε μερικὰ στοιχεῖα καὶ νὰ τὰ θέσωμε κάτω ἀπὸ τὴν κρίσιν τῶν ἐρευνητῶν, οἱ ὁποῖοι εἶναι ἐλεύθεροι νὰ τὰ σταθμίσουν κατὰ τὴν ἀξίαν τους καὶ νὰ βγάλουν τὰ δικά τους τὰ συμπεράσματα.

Τὰ Μυστήρια διδάσκουν τὴν ὑπαρξὴ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου, προσιτοῦ μόνον στοὺς μεμνημένους. Ὁ Τεκτονισμὸς ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Χιράμ, ὅστις ὑποτάσσει τὰ στοιχεῖα καὶ δαμάζει τὴν φύσιν. Ἡ παράδοση τοῦ Γ' βαθμοῦ τὸν ὀνομάζει υἱὸν τῶν πνευμάτων τοῦ πυρός. Ὁμιλεῖ ἐπίσης περὶ τοῦ Τουβαλκάιν, ὁ ὁποῖος ζεῖ ἐντὸς τοῦ πυρός καὶ στὸ κέντρον τῆς Γῆς. Ὁμιλεῖ περὶ τοῦ Ἑβλῖς, τοῦ ἀγγέλου τοῦ φωτός, μὲ τὸ ἀνέκφραστον κάλλος. Εἶναι ἄραγε, μόνον συμβολικὰ ὅλα αὐτά, ἢ εἶναι ἀπήχησις κάποιας πραγματικότητος; Ὑπάρχουν πνεύματα τοῦ πυρός; Ὑπάρχουν ἄγγελοι τοῦ φωτός; Ἐμεῖς φρονοῦμε ὅτι ὑπάρχουν. Ἄλλο θέμα ἡ ἀξιολόγησίν τους. Θὰ ποῦμε γι' αὐτὴν τελειώνοντας.

Ὅλες οἱ Θρησκεῖες παραδέχονται τὴν ὑπαρξὴ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου, ὄχι μόνον σὰν κατοικίας τῶν ἀνθρωπίνων ψυχῶν μετὰ θάνατον, ἀλλὰ καὶ σὰν κατοικίας πνευματικῶν ὄντων, ἀγαθῶν, ἢ πονηρῶν, τὰ ὁποῖα ζοῦν χωρὶς σῶμα ἀπὸ φυσικὴ ὕλη.

Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἐγνώριζαν τὶς σκιὰς τῶν νεκρῶν ἢ τὰ εἶδωλα, γιὰ τὶς ὁποῖες ἀναφέρει ὁ Ὅμηρος, καθὼς ἐπίσης καὶ τὶς νύμφες, νηριῖδες, σελφίδες, θεοὺς, ἡμιθέους καὶ δαίμονες.

Ἡ λαϊκὴ παράδοση μιλάει γιὰ τὶς νεράϊδες, τὰ ἀερικὰ καὶ τὰ στοιχειά, ποὺ βλέπουν οἱ ἀλαφροῖσκιωτοι.

Ὁ Ἰνδουϊσμός ἢ Βραχμανισμός ἀναφέρει τοὺς Dévas, οἱ ὁποῖοι εἶναι μεγάλα πνευματικὰ ὄντα, ἀνάλογα μὲ τοὺς δικούς μας Ἀγγέλους, καθὼς καὶ τὰ «πνεύματα τῆς φύσεως», ποὺ εἶναι κατωτέρας ἐξελίξεως πνευματικὰ ὄντα, καὶ ποὺ τὰ διαιρεῖ σὲ 5 τάξεις: Τὰ πνεύματα τοῦ αἰθέρος, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ θεὸς INDRA, τὰ πνεύματα τοῦ πυρός, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ θεὸς Agni, τὰ πνεύματα τοῦ ἀέρος, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ θεὸς PAVANA, τὰ πνεύματα τοῦ ὕδατος, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ θεὸς VARUNA, καὶ τὰ πνεύματα τῆς γῆς, τῶν ὁποίων προΐσταται ὁ θεὸς KSHITI.

Ἡ Ἑβραιοχριστιανικὴ παράδοση ὁμιλεῖ περὶ πεπτωκότων ἀγγέλων, οἱ ὁποῖοι μὲ τὴν ἀρχηγία τοῦ ΣΑΤΑΝ ἐπανεστάτησαν ἐναντίον τοῦ Σαβῶθ καὶ ἐνίκηθησαν ἀπὸ τὰ πιστὰ τάγματα τῶν ἀγγέλων, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸν Ἀρχάγγελο Μιχαήλ.

Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη γράφει περὶ ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ, οἱ ὁποῖοι «ιδόντες τὰς θυγατέρας τῶν ἀνθρώπων ὅτι καλαὶ εἰσὶν ἔλαβον ἑαυτοῖς γυναῖκας». Ἀναφέρει ἐξ ἄλλου κατ' ἐπανάληψιν περὶ ἀγγέλων ἢ ἀρχαγγέλων, οἱ ὁποῖοι ἐκτελοῦν τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ καινὴ Διαθήκη ἀναφέρει καὶ αὕτῃ κατ' ἐπανάληψιν ἀγγέλους καὶ δαίμονας. Ἀγγελοὶ Κυρίου ἐμφανίζονται κατὰ τὸν ὕπνο, ἀπεσταλμένοι τοῦ Θεοῦ. Ὁ ἀρχάγγελος Γαβριήλ εὐαγγελίζεται τὴ γέννηση τοῦ Σωτῆρος. Ἀγγελοὶ διακονοῦν τὸν Κύριον, κυλίου τὸν λίθον ἀπὸ τοῦ μνημείου, ἐμφανίζονται στὰς μυροφόρους. Ὁ διάβολος πειράζει τὸν Ἰησοῦν στὴν ἔρημο, ὑποσχόμενος εἰς αὐτὸν τὴν βασιλείαν τοῦ κόσμου. «Λεγεὼν ὄνομά μοι, ὅτι πολλοὶ ἐσμέν» λέγουν πρὸς τὸν Ἰησοῦν τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα, ποὺ κατέλαβαν τὸ σῶμα τοῦ δαιμονιζομένου, προτοῦ εἰσελθοῦν στὴν ἀγέλη τῶν χοίρων καὶ κατακρημνισθοῦν στὴ θάλασσα.

Ἡ χριστιανικὴ παράδοση διακρίνει 9 Τάγματα Ἀγγέλων: Ἀγγελοὶ, Ἀρχάγγελοι, Ἀρχαί, Ἐξουσίαι, Δυνάμεις, Κυριότητες, Θρόνοι, Χερουβεὶμ, Σεραφεὶμ. Ὁ Χριστιανικὸς Μεσαίων εἶναι γεμᾶτος ἀπὸ ἀγγέλους, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ δυνάμεις τοῦ σκότους, δαιμόνια, τελώνια, στρίγγγες, μάγισες, μάγους, τοὺς ὁποίους ἡ Ἱερὴ Ἐξέταση ἐφρόντιζε νὰ ἐξαποστέλῃ εἰς τὴν πυράν.

Οἱ Μουσουλμάνοι ἔχουν τὰ Τζίν καὶ τὰ Ἀφρίτ, πνεύματα πονηρά, ἀλλὰ καὶ ἀγαθὰ.

Ὅλες οἱ Θρησκείες δέχονται τὴν ὑπαρξὴ πνευμάτων τοῦ φωτὸς καὶ πνευμάτων τοῦ σκότους.

Ὁ Ἀποκρυφισμὸς λεπτομερῶς ἀναφέρεται στοὺς κατοίκους τῶν ἀοράτων κόσμων, τοὺς ὁποίους ἐξετάζει ἀναλυτικῶς. Εἶναι ἀφ' ἑνὸς τὰ «πνεύματα τῆς φύσεως» καὶ οἱ DEVAS, ἀφ' ἑτέρου οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων.

Τὰ «πνεύματα τῆς φύσεως» εἶναι ὄντα ποὺ δὲν ἔχουν φυσικὸ σῶμα, ἀλλὰ σῶμα ἀπὸ ὕλη λεπτότερη, ἀραιότερη ἀπὸ τὴ φυσικὴ ὕλη καὶ συνεπῶς ἀόρατη στοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμούς. Ἀνήκουν σὲ γραμμὴ ἐξελίξεως ἀνεξάρτητη ἀπὸ τὴ γραμμὴ ἐξελίξεως τῶν ἀνθρώπων καὶ σὲ βαθμὸ ἐξελίξεως ἀντίστοιχο μὲ τὸ ζωικὸ βασίλειο καὶ τὶς κατώτερες μορφές τοῦ ἀνθρωπίνου βασιλείου.

Οἱ DEVAS ἢ ἄγγελοι εἶναι ὄντα ἀνώτερα ἀπὸ τὰ «πνεύματα τῆς φύσεως», ποὺ ἔχουν ἐπίσης σῶμα ἀπὸ πιὸ λεπτὴ ὕλη καὶ γι' αὐτὸ ἀόρατα στοὺς ἀνθρώπινους ὀφθαλμούς. Ὁ βαθμὸς τῆς ἐξελίξεως τοὺς ἀντιστοιχεῖ στὶς ἀνώτερες μορφές τοῦ ἀνθρωπίνου βασιλείου ἢ εἶναι ἀκόμη ἀνώτερος καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τοὺς Μύστες, οἱ ὁποῖοι ἔφθασαν στὸ τέρας τῆς ἀνθρωπίνης ἐξελίξεως καὶ συγκαταλέγονται ἐπίσης μεταξὺ τῶν κατοίκων τῶν ἀοράτων κόσμων.

Οἱ ψυχὲς τῶν ἀνθρώπων ζοῦν στὸν ἀόρατο πνευματικὸ κόσμο ἀφ' ἑνὸς κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ὕπνου, ἐνῶ ἀποσύρεται ἡ συνείδηση ἀπὸ τὸ φυσικὸ σῶμα, τὸ ὁποῖο κοιμᾶται, ἀφ' ἑτέρου μετὰ τὴ λήξη τοῦ γήινου βίου, μετὰ τὸν λεγόμενο θάνατο, ἐνῶ ἐπεξεργάζονται τὴν πείρα ποὺ προσέλαβαν κατὰ τὸν γήινο βίον, πρὶν ἐνσαρκωθοῦν σὲ ἄλλο φυσικὸ σῶμα, μὲ μιὰ καινούργια γέννηση στὸν φυσικὸ κόσμο.

Δὲν πρόκειται νὰ ἐπεκταθοῦμε σὲ λεπτομέρειες. Ὁ Ἀποκρυφισμὸς καὶ ἡ θεοσοφία κατέχουν πολλές. Ἐμεῖς ὅμως εἴμεθα πάντοτε ἐλεύθεροι νὰ κρίνουμε μόνοι μας καὶ νὰ πιστεύσωμε ἢ νὰ μὴ πιστεύσωμε στὴν ἀκρίβεια τῶν ἱσχυρισμῶν τους, μέχρις ὅτου διαπιστώσωμε οἱ ἴδιοι κάτι.

Ἐκεῖνο ὅμως ποὺ πρέπει νὰ σημειώσωμε εἶναι ὅτι ὁ ἀόρατος κόσμος δὲν ὑπάρχει σὲ ἄλλο χῶρο. Οὐτε εἶναι ἄυλος. Ἀποτελεῖται καὶ αὐτὸς ἀπὸ ὕλη, ἀλλὰ ὕλη λεπτότερης ὕφης ἀπὸ τὴ γνωστὴ φυσικὴ ὕλη καὶ γι' αὐτὸ ἀόρατη στοὺς φυσικοὺς ὀφθαλμούς· εἶναι ὅμως ὁρατὴ στοὺς ὀφθαλμούς τῶν λεπτοτέρων σωμάτων μας, ἐὰν κατορθώσωμε, ζώντας στὸν φυσικὸ κόσμον, νὰ ἀποσύρωμε τὴ συνείδησίν μας ἀπὸ τὸ φυσικὸ σῶμα μας στὰ λεπτότερα σώματά μας, ὅπως τὸ κάνουν οἱ διαισθητικοὶ καὶ οἱ μεμνημένοι. Ὁ ἀόρατος πνευματικὸς κόσμος συνυπάρχει στὸν ἴδιον χῶρον μὲ τὸν φυσικὸν κόσμον, χωρὶς νὰ ὑποπίπτῃ στὴν ἀντίληψη τῶν φυσικῶν αἰσθήσεων μας γιὰ τοὺς ἴδιους λόγους.

Τὸ ἀόρατο δὲν εἶναι καὶ ἀνύπαρκτο. Ὁ συνηθισμένος κοινὸς

ἄνθρωπος γνωρίζει μόνον τὸν φυσικὸ κόσμο. Ἐνῷ ἐξελίσσεται ὁμως, μὲ τὴν Μετενσάρκωση, κατὰ τοὺς αἰῶνες, ἔχει τὴ δυνατότητα νὰ ἀντιληφθῇ τὸν ἀόρατο πνευματικὸ κόσμον καὶ νὰ δράσῃ ἐνεργητικὰ μέσα σ' αὐτόν. Τοῦτο θὰ γίνῃ ὅταν φθάσῃ στὸ ἀπόγειο τῆς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς τελειοποιήσεώς του, τὴν ὁποία θὰ συνοδεύσῃ ἀπαραίτητα μιὰ ἀνάπτυξη τῶν ἐσωτερικῶν του δυνάμεων, οἱ ὁποῖες σήμερα κοιμοῦνται, βρισκόμενες σὲ λανθάνουσα κατάσταση. Τὸ μέλλον τοῦ ἀνθρώπου εἶναι λαμπρὸ καὶ φωτεινόν. Δὲν πρέπει νὰ ἀδημονοῦμε γιὰ τὴ βραδύτητα τῆς ὠριμάνσεως. Θὰ ἐπέλθῃ σταθερὰ μὲ τὴν ἀναγκαιότητα τῆς λειτουργίας τῶν φυσικῶν νόμων. Ἡ ἱκανότητα τῆς ἀντιλήψεως τοῦ ἀοράτου κόσμου εἶναι ἰδιότης ἡ ὁποία συνοδεύει τὴν ἠθικὴ καὶ πνευματικὴ ἀνάπτυξη ποὺ σημειώνεται στὸν τελειωθέντα Ἄνθρωπον. Ἡ βιαία ἢ συμπτωματικὴ ἀνάπτυξη αὐτῆς τῆς ἱκανότητος εἶναι χωρὶς πραγματικὴ ἀξία. Ὅπως εἶναι χωρὶς πραγματικὴ ἀξία γιὰ μᾶς ἡ γνώση τῶν λεπτομερειῶν τοῦ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου.

Ἄς δοῦμε τί λέει γι' αὐτὸ τὸ θέμα ὁ σύγχρονος φιλόσοφος Κρισναμούρτι, ἀξιολογώντας τὴν ὕπαρξη τοῦ ἀοράτου πνευματικοῦ κόσμου.

«Γιὰ τὴ μελέτη τῶν ἀοράτων κόσμων, λέγω ὅτι ὁ ἀποκρυφισμὸς εἶναι ἀπλῶς ἡ ἐξέταση τῶν φαινομένων στὰ ἀνώτερα πεδία. Τίποτα περισσότερο. Οἱ κόσμοι τοὺς ὁποίους ἐξετάζει εἶναι πάντοτε κόσμοι τῶν φαινομένων. Ἐὰν νιώθετε αὐτὸ τὸν κόσμον, νιώθετε ἐπίσης κι ὅλους τοὺς ἀόρατους κόσμους. Ὅταν ἤμουν παιδί — ὅπως πολλὰ εὐαίσθητα παιδιὰ στὶς Ἰνδίες — ἔβλεπα συχνὰ ντέβας, ἀγγέλους, κ.λπ. Ἀλλὰ τὸ νὰ βλέπῃ κανεὶς ἐκεῖνον ποὺ φυσιολογικῶς εἶναι ἀόρατο, δὲν λύνει τὸ πρόβλημα τῆς θλίψεως, δὲν βοηθάει γιὰ τὴν ἀνάπτυξη ἢ τὴν πραγματοποίηση τῆς πληρότητος τῆς ζωῆς.

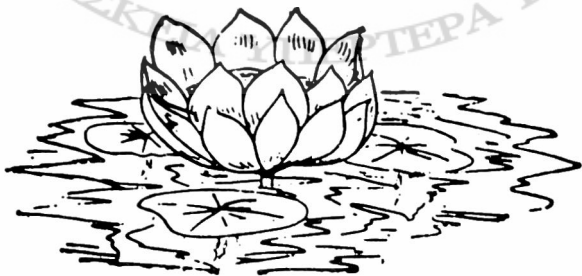
Μὲ τὸ νὰ βλέπετε κάτι, ποὺ εἶναι ἀόρατο, δὲν γίνεσθε ἓνα διαφορετικὸ ἀνθρώπινο ὄν. Μὲ τὸ νὰ βλέπετε τ' ἀστρικὰ σώματα, δὲν μεταβάλλεσθε. Μπορεῖτε νὰ προχωρήσετε στὴν ἀνώτατη μορφή τῆς ἐκδηλώσεως, ἀλλὰ θὰ εἶναι πάντοτε τὸ ἴδιο πρᾶγμα σὲ λεπτότερο βαθμό. Μπορεῖτε ν' ἀναπτύξετε τὴ διόραση καὶ τὴ διακοή, ἀλλ' ὅν δὲν ἔχετε μέσα σας τὸ πνεῦμα τῆς καθολικῆς σκέψεως καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ τὴν ἐξαίσια ἐκείνη ἰσοζύγιση αὐτῶν τῶν δύο, τότε ποιά ἀξία ἔχει ἡ ἱκανότης σας νὰ βλέπετε κάτι ποὺ εἶναι ἀόρατο;

Ἐπάρχουν πολλὰς ἐκφράσεις τῆς ζωῆς στὸν κόσμον. Ἄν διασχίσετε ἓνα δάσος θὰ δεῖτε τὴ ζωὴ νὰ ἐκφράζεται μὲ διάφορους τύπους λουλουδιῶν καὶ δένδρων καὶ ζώων. Μπορεῖτε ν' ἀσχοληθῆτε

στη μελέτη αὐτῶν τῶν ἐκφράσεων, χωρὶς νὰ πλησιάσετε περισσότερο στὴν κατανόηση τῆς ζωῆς. Ἄγγελοι καὶ νεραΐδες εἶναι ἐπίσης ἐκφράσεις τῆς ζωῆς. Ἄν ὅμως ἔχετε τριγύρω σας ἐκφράσεις τῆς ζωῆς ποὺ μπορεῖτε νὰ τὶς δεῖτε, γιατί σκοτίζεσθε γιὰ κείνες ποὺ δὲν τὶς βλέπετε; Κάμετε τὶς ὁρατὲς ἐκφράσεις τέλειες, κι ἀφήστε τὶς ἄλλες.

Καθαρίστε καὶ δυναμώστε τὴ δική σας τὴ ζωὴ, ὥστε ἡ ἔκφρασή της νὰ εἶναι τελεία. Ζητήσατε τὴν κατανόηση τῆς ζωῆς καὶ δὲν θ' ἀνήκετε πιά στοὺς νεκροὺς. Ἄν θέλετε νὰ γίνετε δημιουργικοί, μελετήσατε τὴ ζωὴ κι ὄχι τὶς ἐκφράσεις της. Ὁ καθένας μπορεῖ ν' ἀντιγράψει, ἀλλὰ πολὺ λίγοι μποροῦν νὰ δημιουργήσουν. Μὴν παρασύρεσθε ἀπ' τὶς ἐκφράσεις τῆς ζωῆς, ποὺ δὲν ἔχουν καὶ μεγάλη σημασία. Δὲν νομίζετε ὅτι ὅλοι οἱ ἄγγελοι τοῦ κόσμου ἔρχονται τριγύρω στὸν ἄνθρωπο ποὺ ἔχει καθαρὴ καρδιά, δυνατό νοῦ, καὶ στὸν ὁποῖον ὑπάρχει ἀγάπη καὶ κατανόηση; Ὅταν ἦμουν μικρὸ παιδί συνήθιζα νὰ βλέπω ἀγγέλους καὶ τὰ παρόμοια. Ἀλλὰ τώρα δὲν τοὺς βλέπω καὶ δὲν ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς δῶ. Δὲν μ' ἐνδιαφέρουν. Γνωρίζω ὅτι ὑπάρχουν, ὅπως γνωρίζω ὅτι ὑπάρχει κι ὁ ἀέρας. Αὐτὸ δὲν εἶναι εὐπιστία ἢ δεισιδαιμονία. Ἄν βλέπετε ἀγγέλους ἢ νεραΐδες, αὐτὸ δὲν ἔχει σημασία. Εἶναι ὅμως ζωτικὸ νὰ ἔχετε κατανόηση τῆς ζωῆς».

Νομίζω ὅτι δὲν χρειάζεται νὰ προσθέσῃ κανεὶς τίποτε ἄλλο.

ΡΩΜΥΛΟΣ Κ. ΒΑΜΒΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

‘Υπερβατική ἀλήθεια καὶ μυστικισμός

(Εἰς δύο μέρη)

1ον Σκέψεις περὶ Μυστικισμοῦ

2ον Μυστικιστικαὶ συλλήψεις περὶ «‘Υπερβατικῆς Ἀλήθειας»

Μέρος 1ον

Σκέψεις περὶ Μυστικισμοῦ

Ὁ Ὀλλανδὸς μύστης Van der Leeuw ἔλεγε ἐπιγραμματικὰ ὅτι «ἓνα βῆμα πρὸ πέρα ἀπὸ τὴν Ἐπιστήμην εἶναι ὁ Ἀποκρυφισμός, καὶ ἓνα βῆμα πρὸ πέρα ἀπὸ τὴν Φιλοσοφίαν εὐρίσκεται ὁ Μυστικισμός».

Ἀναμφισβήτητα, ἡ ἀντικειμενικὴ ἀποψὶς τοῦ κόσμου, τὴν ὁποίαν παρέχει ἡ Ἐπιστήμη, παρουσιάζει τὴν φαινομενικὴν μόνον καὶ οὐχὶ τὴν οὐσιαστικὴν ἀποψιν τῆς καθόλου πραγματικότητος.

Ὁ Ἀποκρυφισμὸς ὁμῶς, τὸν ὁποῖον ἀνευρίσκομεν εἰς κάθε ἐσωτερικὸν σύστημα, ξεκινᾷ μεθοδικῶς (ὅπως καὶ ἡ Ἐπιστήμη) μὲ τὴν συστηματικὴν καὶ λογικὴν παρατήρησιν καὶ μελέτην τοῦ φαινομενικοῦ κόσμου, ἀλλὰ προχωρεῖ πρὸς τὴν ἐξακρίβωσιν τῶν κεκρυμμένων Νόμων καὶ τῶν ἀποκρύφων Δυνάμεων καὶ λειτουργιῶν τῆς Φύσεως, καὶ ἐν γένει πρὸς τὸν καθορισμὸν τῆς «ἀοράτου

αἰτίας κάθε ὁρατοῦ ἀποτελέσματος»⁽¹⁾

Ἀνατρέχει εἰς τὰς ἐσωτερικὰς καὶ μυστικὰς διδασκαλίας, χρησιμοποιοῖ μεθόδους πέραν ἐκείνων τῆς ἀκαδημαϊκῆς ἐπιστήμης, καὶ μεταχειρίζεται δυνάμεις αἱ ὁποῖαι εὐρίσκονται εἰς λανθάνουσαν κατάστασιν, καθὼς καὶ τὰς ψυχοπνευματικὰς τοῦ ἀνθρώπου ιδιότητες, αἱ ὁποῖαι παρ’ ὅλον ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καταμετρηθοῦν δὲν εἶναι καὶ ἀνύπαρκτοι. Οὕτω, μὲ τὸν Ἀποκρυφισμὸν, κατορθώνει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐμβαθύνῃ περισσότερον εἰς τὴν γνῶσιν τῶν κεκρυμμένων Νόμων καὶ εἰς τὰς σφαῖρας τοῦ «ὑπερραίσθητου» καὶ νὰ ἐξηγήσῃ, διὰ τοῦ νόμου τῶν ἀναλογιῶν, πληρέστερα τὸ «πῶς».

Ἡ *Φιλοσοφία* πάλιν, κατατείνει πρὸς τὸν «αἰώνιον Λόγον» τοῦ παντός· ἀσχολεῖται μὲ τὰ πορίσματα ὧν τῶν ἄλλων ἐπιστημῶν, συμπεριλαμβανομέ-

νων καὶ τῶν πορισμάτων τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς πείρας τῆς ἀνθρωπότητος, καὶ διὰ τοῦ συντονισμοῦ καὶ τῆς διανοήσεως ἐπὶ τοῦ συνόλου τῶν πορισμάτων, προχωρεῖ εἰς τὴν ἔρουναν τῆς πραγματικότητος ἢ ὁποία μᾶς περιβάλλει, καὶ ἐπιχειρεῖ νὰ προσκομίσῃ ἐγγυτέραν πρὸς τὴν Ἀλήθεια εἰκόνα.

Ἡ Φιλοσοφία ἐξ ἄλλου, ἐμβάλλει εἰς τὴν θρησκείαν τὸν δυναμισμόν τῆς νοήσεως καὶ βοηθεῖ τὸν ἀνθρώπον ν' ἀπαλλαγῇ ἀπὸ τὰς συγκεχυμένας παραστάσεις περὶ τῶν θείων πραγμάτων· δυνάμεθα δὲ νὰ εἰπωμεν ὅτι ἡ φιλοσοφικὴ θεώρησις καὶ τὸ θρησκευτικὸν συναίσθημα συμπληρῶνουν ἀσφαλῶς τὸ ἓν τὸ ἄλλο.

Καὶ παρατηρεῖται ὅτι, ἐκεῖ ὅπου ἡ Φιλοσοφία εὐρίσκεται συνδεδεμένη μὲ κάποιον θρησκευτικὸν συναίσθημα, ἀρχίζει νὰ παρουσιάζεται ἡ τάσις πρὸς τὸν *Μυστικισμόν*, δηλαδή πρὸς τὴν μορφήν ἐκείνην τῆς συνειδήσεως, ἢ ὁποία ποθεῖ τὴν ἄρσιν τῆς μεταξὺ τῆς ψυχῆς καὶ τῆς ὑπὲρ λόγον θεότητος «ἀποστάσεως», μὲ ἄλλους λόγους τὴν δυνατότητα «τῆς ταύτισεως πρὸς τὸ πλήρες τρίγωνον, κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ ὁποίου ἐπλάσθημεν».

Ὡς εἶναι γνωστὸν, ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα μέχρι τῶν ἡμερῶν μᾶς, δύο ἦσαν καὶ παραμένουν τὰ σκέλη δράσεως τῶν Μυστη-

ριακῶν συστημάτων Ἐσωτερισμού:

— Τὸ ἓνα σκέλος, ἀκολουθεῖ τὴν ἀτραπὸν τῆς καλλιέργειας τόσο τῆς *Σοφίας* ὅσον καὶ τῆς *Ἀγάπης*, τόσο τοῦ *Πνεύματος* ὅσον καὶ τῆς *Ψυχῆς*, καὶ τόσο τῆς *Γνώσεως* ὅσον καὶ τοῦ *Αἰσθήματος*. Εἶναι ἡ ὁδὸς τοῦ «Γνωστικοῦ Ἀποκρυφισμοῦ», ἢ ὁποία ὑπὸ εὐμενεῖς συνθήκας μετατρέπεται εἰς *Θεουργίαν* καὶ *Ψυχουργίαν*.

— Τὸ ἕτερον σκέλος, καλλιεργεῖ βεβαίως πάντοτε τὴν ἀτραπὸν τῆς Ἀγάπης, παράλληλα ὁμως μὲ ἐκείνην τοῦ *Μυστικισμοῦ*, ὁ ὁποῖος ὑπὸ ὠρισμένας συνθήκας καταλήγει εἰς τὴν ἔκστασιν καὶ τὴν ἔνωσιν· θὰ ἔλεγον ἓν προκειμένω, εἰς τὴν «συμπλήρωσιν τοῦ τεθραυσμένου τριγώνου».

Οἱ ὁπαδοὶ τῆς *Θεουργικῆς ὁδοῦ* τῆς *Σοφίας* ἐλπίζουν νὰ ἐπιτύχουν τὴν ἔνωσιν (μετὰ τοῦ τοῦ Πατρὸς) διὰ τῆς *Γνώσεως* καὶ τῆς *Θελήσεως*, ἐξασκοῦντες τόσο τὴν σωματικὴν ὅσον καὶ τὴν ψυχικὴν καὶ νοητικὴν τῶν ὑπόστασιν, μέχρις ὅτου ἐκδηλωθῇ καὶ ἀφυπνισθῇ ὁ ἐν αὐτοῖς θεῖος σπινθὴρ, ὁπότε οὗτος θέλει χρησιμεύσῃ ὡς συνδετικὸς κρίκος διὰ τὴν ἐνώρασιν τοῦ Μεγάλου Σχεδίου, τὸ ὁποῖον διέγραψεν ὁ Δημιουργός, διὰ τὴν ἐξέλιξιν καὶ τὴν ἀνέλιξιν τῆς ἀνθρωπότητος, σχέδιον τὸ ὁποῖον συμβολίζεται

διὰ τῆς «οἰκοδομήσεως τοῦ Ναοῦ τοῦ Σολομῶντος».

Ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ἀκολουθεῖ ὁ «θεουργός» εἶναι σειρὰ ἀλλεπαλλήλων βαθμίδων (εἶναι ἡ ὁδὸς τῶν βαθμιαίων μυήσεων, αἱ ὁποῖαι συνεπάνονται διαδοχικὰς ἐπεκτάσεις συνειδήσεως καὶ βαθμούς τελειουργικῶν δυνάμεων). Διὰ τὸν «θεουργόν» ἡ ἀκριβὴς τήρησις ἑνὸς τύπου ἐνέχει μεγάλην σημασίαν, διότι διὰ τῆς συνεργασίας τῆς φωνῆς π.χ., τῶν χειρονομιῶν καὶ τοῦ βαδίσματος δημιουργοῦνται κατάλληλες δονήσεις ἐπὶ τῶν ἀνωτέρων τοῦ φυσικοῦ πεδίων, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ *θεῖον φῶς* κατέρχεται καὶ διαχέεται διὰ τὴν βοήθειαν τοῦ μεμυημένου, τῶν παρισταμένων, καὶ ἀκόμη ὁλοκλήρου τῆς κοινωνίας.

Ἀντιθέτως, ὁ *Μυστικισμός* εἶναι ἡ ὁδὸς τῆς *Καρδίας*· ἀποβλέπει μᾶλλον εἰς τὸ νὰ ἐπιτύχη τις τὴν ἐκστατικὴν ἔνωσιν μὲ τὸ κέντρο ἐκεῖνο τῆς θείας Συνειδήσεως (μὲ τὸ ὁποῖον τοῦ ἐπιτρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς ἐπαφὴν ὁ βαθμὸς τῆς ἐξελίξεως εἰς ἣν εὐρίσκεται) διὰ τῆς λατρείας, τῆς ἀνατάσεως, τῆς συγκεντρώσεως καὶ τοῦ διαλογισμοῦ πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτὸν.

Ὁ δρόμος τοῦ «Μυστικοῦ» εἶναι μᾶλλον ἀτομικοῦ χαρακτήρος, εἶναι ἓν εἶδος «πτήσεως τοῦ μόνου πρὸς τὸν Μόνον», ὡς ὑπέροχα ἐχαρακτήρισεν αὐτὸν ὁ *Πλωτῖνος*.

Ἡ μέθοδος τοῦ «μυστικοῦ» συνίσταται κυρίως εἰς τὴν προσευχὴν καὶ τὴν παράκλησιν· δι' αὐτῶν ἀνέρχεται τὸ πνεῦμα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὰς ὑπερασθητὰς σφαῖρας τοῦ νοητοῦ κόσμου, ἔνθα ἀναλόγως τῆς ἐξελίξεως αὐτοῦ, οὗτος μετέχει τῆς θείας εἰρήνης καὶ μακαριότητος. Αἱ δύο αὗται ὁδοὶ ἤκολουθοῦντο κατὰ τὴν τέλει τῶν Μυστηρίων καὶ δὴ ἐκ παραλλήλου, διὰ τῆς ταυτοχρόνου ἀναπτύξεως τῶν κέντρων τῆς Σοφίας καὶ τῆς Ἀγάπης, πρὸς ἐπίτευξιν τοῦ ἰδανικοῦ «Ἀνδρὸ γύνου», τὸ ὁποῖον οἱ Ἀλχημιστὰι ἀνεζήτουν ὑπὸ τὸ ὄνομα «*Δίπραγμα*» καὶ «*Διφυές*».

Προτοῦ ὅμως σκιαγραφῶμεν κάπως λεπτομερέστερον τὸν *Μυστικισμόν* (κατ' ἀνάγκην ἐν συντομίᾳ) θὰ ἐπιχειρήσωμεν νὰ δώσωμεν πρὸς τοῦτο ἓνα σχετικὸν ὄρισμόν, παρ' ὅλον ὅτι τὸ ἐγχείρημα δὲν εἶναι ἀπλοῦν ἐὰν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι εἰς ἓνα μόνον ἐκ τῶν πολυαρίθμων ἐπὶ τοῦ θέματος μελετητῶν, τὸν Ἀγγλον *Dean Inge*⁽²⁾, ἀνευρίσκομεν ἤδη 26 διαφόρους ὁρισμούς. Τεραστία εἶναι ἐξ ἄλλου ἡ ποικιλία τῶν μυστικῶν πραγματώσεων, ὡς δὲ ἐκ τοῦτου, ὁ ἀνὰ τοὺς αἰῶνας ἐκδηλωθεὶς Μυστικισμὸς ἐθεωρήθη, ἀνάλογα μὲ τὰς τοπικὰς ἀντιλήψεις, εἴτε ὡς δόγμα, εἴτε ὡς πίστις, ἀκόμη δὲ καὶ ὡς εἰδικὴ ἐκπαίδευσις.

Εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ ὁ

Μυστικισμός ἔχει τὴν ἀφετηρίαν του εἰς μίαν ἔντονη «έρω-
τικότητα» πρὸς τὸ Θεῖον, πρὸς
τὴν Ὑπερβατικὴν τ.ε. Ἀλή-
θειαν. Ὁ «μυστικός» εἶναι ἐρω-
τευμένος μὲ τὸ «Ἀπόλυτον»
διὰ «Θείου ἔρωτος» ὅπως χα-
ρακτηριστικῶς ἀναφέρει *Μάξι-
μος ὁ Ὁμολογητής*. Ἡ ψυχὴ
ὠθεῖται ἀπὸ ἐρωτικὸν στοιχεῖον
νοούμενο εἰς τὴν μεταφυσικὴν,
τὴν κοσμικὴν αὐτοῦ διάστασιν,
δηλ. τὴν ἔλξιν τῆς ψυχῆς πρὸς
τὴν ἀπεραντωσύνην καὶ τὴν ἀρ-
μονίαν τοῦ Σύμπαντος, πρὸς
τὴν πηγὴν τοῦ φωτός της, ἢ κα-
τὰ τὴν Πλατωνικὴν ἔκφρασιν
«τὸν ὀλκὸν τῆς ψυχῆς ἀπὸ τοῦ
γινομένου ἐπὶ τὸ Ὄν», μὲ στό-
χον τὸ «θεᾶσθαι» καὶ «συνεῖ-
ναι»⁽¹³⁾.

Κατ' ἀκολουθίαν, ὁ *Μυστι-
κισμός* δύναται τρόπον τινὰ νὰ
χαρακτηρισθῇ ὡς ἡ φιλοσοφικὴ
διάθεσις, ἡ ὁποία ὑψώνει τὸν
ἄνθρωπον εἰς μίαν προσπά-
θειαν πρὸς ἐπίγνωσιν τῆς
Ὑπερβατικῆς Ἀληθείας, μὲ ψυ-
χικὴν ροπὴν πρὸς τὴν σύλληψιν
τῆς ὄντως πραγματικότητος, διὰ
μῆδ' ἀμέσου ἐπαφῆς μετὰ τῆς
μοναδικῆς οὐσίας τοῦ παντός.

Ἐὰν μάλιστα ἐξετάσωμεν
τὸ φαινόμενον ὡς τοῦτο ἐμφα-
νίζεται εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς φι-
λοσοφίας καὶ εἰδικῶς εἰς τὸν
τομέα τῆς θρησκευτικῆς φιλο-
σοφίας, ἐμβαθύνοντες ἅμα καὶ
εἰς τοὺς ὅρους ἐκείνους οἱ
ὁποῖοι χρησιμοποιοῦνται πρὸς
ἐκφράσιν π.χ. τοῦ *ἀπορρήτου*

καὶ *μυστικοῦ*, δυνάμεθα νομίζω
ν' ἀποδεχθῶμεν τὸν ὁρισμὸν
τὸν ὁποῖον δίδει ὁ Καθ. τῆς φι-
λοσοφίας καὶ ἀκαδημαϊκὸς Ν.
Λούβαρις «*Μυστικισμός* εἶναι ἡ
μέθοδος δυνάμει τῆς ὁποίας, τὸ
μὲν διὰ τελετουργικῶν πρά-
ξεων, τὸ δὲ διὰ ψυχικῶν βιω-
μάτων, ὁ ἄνθρωπος ἔρχεται εἰς
ἐπαφὴν πρὸς τὸ θεῖον, καὶ γνω-
ρίζει τὰ μυστήρια τῆς οὐσίας
καὶ τοῦ πνεύματος του»⁽¹⁴⁾.

Ὁ ὁρισμὸς εἶναι ἀρκετὰ
εὐρύς ὥστε νὰ δύναται νὰ πε-
ριλάβῃ ὅλα τὰ μυστικὰ καὶ μυ-
στικιστικὰ φαινόμενα, ὅπως π.χ.
τὴν διὰ μουσικῆς, χοροῦ ἢ ἄλ-
λων μεθοδικῶν μέσων, — τὴν
διὰ τῆς ἀσκήσεως, συγκεντρώ-
σεως, καὶ κατανύξεως — ἢ τὴν
διὰ τῆς τεχνικῆς τῶν Ἰνδῶν
Γιόγκι — μετὰστασιν εἰς κατά-
στασιν ἐκστάσεως, μέχρι τοῦ
καθαρῶς ψυχικοῦ φαινομένου
(τὸ ὁποῖον ἐν προκειμένῳ ἐν-
διαφέρει νὰ ἐξετάσωμεν ἰδιαι-
τέρως) τοῦ ἐσωτερικοῦ βυθι-
σμοῦ καὶ τοῦ βιώματος, ὅπερ
συνίσταται εἰς τὴν ἄρσιν τῆς
ἀντιθέσεως μεταξύ «ὑποκειμέ-
νου» καὶ «ἀντικειμένου», εἰς
τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀτομικῆς
συνειδήσεως, μέσα εἰς τὴν
Ὑπερτάτην Συνειδήσιν καὶ τὸ
θεῖον Πνεῦμα, καὶ τὴν διάλυσιν
τοῦ «ἐγώ» μέσα εἰς τὸ Μεγάλο
Σύνολον (ὅπως τῆς σταγόνης
μέσα στὸν Ὁκεανό).

Φαντασία καὶ γλῶσσα σι-
γοῦν... τὰ τεῖχη ὑποχωροῦν...
καὶ πύλας ἀνοίγουν αἰθούσας

σιωπῆς καὶ σκότους... ὅπου ἡ Σιγὴ γίνεται ὁ καλλίτερος τρόπος ἀνανύψεως καὶ μεταστάσεως πρὸς τὴν ἔκστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν *«ἡ ψυχὴ δύναται νὰ γνωρίσῃ τὸ Φῶς καὶ τὴν θερμότητά Του, καὶ νὰ διασθανθῇ τὴν ἀπέραντον συμβολικὴν θάλασσαν, ἐντὸς τῆς ὁποίας ὅλοι, ἔστω καὶ ὑποσυνειδήτως πλέομεν»*⁽⁵⁾.

Ἡ ἔκστασις — λέγει ὁ Πλωτῖνος — εἶναι «ἀπολύτρωσις τοῦ πνεύματος ἀπὸ τὴν περιωρισμένην συνειδητότητα, καὶ ἡ συγχώνευσις μὲ τὸ ἄπειρον». Ὁ «μυστικὸς» διαποτίζεται ἀκέραιος (ὅπως ὁ σπάγγος ἀπὸ τὴν θάλασσαν) ἀπὸ τὸν ὠκεανὸν τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀγάπης, ὅπως δὲ λέγει ὁ Σουφιστὴς ποιητής: *«Τὸ ταξίδι συνεχίζεται τώρα, ὅχι μόνον πρὸς τὸν Θεόν, ἀλλὰ μέσα στὸν Θεόν»*⁽⁶⁾. Εἶναι ἡ ἀνωτέρα κατάστασις εἰς τὴν ὁποίαν εἶναι δυνατόν νὰ φθάσῃ ὁ ἄνθρωπος. Ἡ μακαρία ὁμως κατάστασις αὕτη δὲν διαρκεῖ ἐπὶ πολὺ, καὶ ἐλάχιστοι εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι δύνανται νὰ τὴν ζήσουν ἢ νὰ τὴν ἀποκτήσουν διὰ τῆς ἐπαναφορᾶς οἰκείας βουλήσει. Ὁμοιάζει κάπως μὲ τὴν πτῆσιν τοῦ Ἰκάρου, καὶ εἰς τοῦτο συνίσταται, ἐξ ἄλλου, ἡ τραγικότης τῆς μυστικιστικῆς πραγματώσεως.

Εἰς τὸ σημεῖον ὁμως αὐτό, ἐπιβάλλεται νὰ διευκρινισθῇ ὅτι τὸ νὰ διάκειταί τις εὐμενῶς ἢ νὰ ἐνδιαφέρεται σοβαρά, ἐπιδι-

δόμενος πρὸς τὴν μυστικιστικὴν ροπὴν, τοῦτο δὲν σημαίνει ὅτι γίνεται μυστικὸς ἢ μυστικιστής, ἐφ' ὅσον δὲν ἔχει ἀποκτήσῃ τὴν ἀπ' εὐθείας «ἐποπτεῖαν» καὶ τὴν κατάστασιν ἐκείνην τῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ προσωπικὸν μόνον «βίωμα», χαρακτηριστικὸν τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἄμεσος ἀντίληψις τῆς ὄντως πραγματικότητος, μὲ ἄλλους λόγους ἢ ἀκάλυπτος ἀντίληψις τῆς Ἀληθείας εἰς βαθμὸν ὥστε νὰ μὴν ὑπάρχῃ οὐδὲν πλέον πέπλον μεταξύ «ὑποκειμένου» καὶ «ἀντικειμένου», μεταξύ «νοοῦντος» καὶ «νοουμένου», ἀλλὰ καθαρὰ ἐνορατικὴ διαίσθησις καὶ πραγματικὴ γνῶσις διὰ τῆς ζώσης συνειδησιακῆς ὑπάρξεως, καὶ ὅχι διὰ τῶν ἰδεῶν, τ.ἐ. δι' ἐσωτερικῆς τινὸς ἀποκαλύψεως. Ἡ μυστικιστικὴ ἰδέα εἶναι προῖδον νοητικῆς ἀντιλήψεως, ἐνῶ ἡ μυστικιστικὴ γνῶσις ἀπορρέει ἀπὸ τὴν συνειδητοποιηθεῖσαν ἀτομικὴν ἐμπειρίαν καὶ μόνον.

Κατὰ τὸν Ἀγγλον *Walter Stace*, Διδ. τῆς φιλοσοφίας, ὁ ὁποῖος ἡσχολήθη ἰδιαιτέρως μὲ τὸ πρόβλημα τοῦ *Μυστικισμοῦ* (εἰς τὴν μελέτην του μὲ τίτλον *«Αἱ διδασκαλῖαι τῶν Μυστικῶν»* , καὶ εἰς τὸ πρόσφατον ἔργον του *«Ὁ Μυστικισμὸς καὶ ἡ Φιλοσοφία»*) δύο εἶναι αἱ μορφαὶ ἢ μέθοδοι τῆς μυστικιστικῆς πραγματώσεως, αἱ ὁποῖαι ἐμφανίζονται εἰς ὅλας

τὰς ἐποχὰς καὶ τὰ διάφορα στάδια τοῦ πολιτισμοῦ:

Ἡ *extrovertive* ὅπως τὴν ὀνομάζει, δηλ. ἡ «ἐξωστρεφής» καὶ ἡ *introvertive*, δηλ. ἡ «ἐνδοστρεφής» (ἡ πρὸς τὰ ἔσω στρεφομένη).

Εἰς τὴν πρώτην περίπτωσιν, ὁ μυστικός διατηρεῖ τὰς φυσικὰς του αἰσθήσεις καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ βλέπῃ τὸν ἴδιον φαινομενικὸν κόσμον, ἀλλὰ δι' ἰδίας θεωρήσεως καὶ δι' ἰδίας μορφῆς νοήσεως, ἡ ὁποία κινεῖται ἐν κύκλῳ, συμβιβάζει τὰς πρὸς ἀλλήλας ἀντιθέσεις καὶ συνειδητοποιεῖ τὴν ἐνότητα τῶν πάντων. Θὰ ἦτο δυνατόν (κατὰ τὴν ἔκφρασιν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ Ν. Λούβαρι) ὁ μυστικιστικὸς αὐτὸς τρόπος νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς «*παθητικός*» καὶ «*ἡσυχαστικός*». Εἶναι, θὰ ἔλεγον, ἡ προσπάθεια νὰ κατέλθῃ τὸ θεῖον μέχρι τοῦ ἀνθρώπου.

Εἰς τὴν δευτέραν περίπτωσιν, τὸ κέντρον τῆς συνειδήσεως ἐγκαταλείπει τὸν φαινομενικὸν κόσμον τῶν αἰσθητῶν, τὸ σύνολον τῶν αἰσθημάτων, τῶν ἀναμνήσεων καὶ τῶν δημιουργημάτων τῆς φαντασίας, μὲ ἄλλους λόγους, αἱ σκέψεις, αἱ κρίσεις, αἱ ιδέαι, τὰ συναισθήματα, αἱ ἐπιθυμίαι καὶ αἱ βουλήσεις διαλύονται καὶ ἐξαφανίζονται ἀπὸ τὸν κύκλον τῆς συνειδήσεως, ἡ ὁποία ἀποσυρμένη (μὲ ἓνα ψυχικὸν ἀναδίπλωμα) εἰς τὸν ἐσώτερον ἑαυτὸν, ἀνταποκρίνεται αὐτοκινου-

μένη μυχίως καὶ πραγματοποιεῖ τὴν συνταύτησιν μὲ τὸν Παγκόσμιον ἑαυτόν.

Ὁ Μυστικισμὸς αὐτός, πολὺ βαθύτερος τοῦ πρώτου, ἀποτελεῖ προσπάθειαν νὰ ἀνέλθῃ ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸ θεῖον, προσπάθειαν ἐπικοινωνίας μετὰ τῆς *Ὑπερβατικῆς Πραγματικότητος*. Εἶναι ὁ μυστικισμὸς τὸν ὁποῖον ὁ Καθ. Ν. Λούβαρις ἐχαρακτήριζε ὡς «*ἐνεργητικόν*» καὶ τὸν ἀποκαλοῦσε «*ὑπερβατικόν*» διότι ἀκριβῶς αἶρει κατ' οὐσίαν τὴν μεταξὺ ἀνθρώπου καὶ Θεοῦ σχέσιν, ὅτε πᾶσα διάκρισις μεταξὺ ὑποκειμένου καὶ ἀντικειμένου ἐξαφανίζεται, καὶ ἡ ἀτομικὴ συνείδησις διαλύεται μέσα στὴν Ὑπέρτατη Συνείδησιν καὶ τὸ θεῖον Πνεῦμα, καὶ τὸ «ἐγὼ μέσα στὸ *Ἐνα-Πᾶν*». Ἡ ἐμπειρία καταλήγει νὰ εἶναι ἐκείνη τοῦ «*Ἐνός*».

Εἶναι ἡ ἐπάνοδος τοῦ σπινθηρὸς εἰς τὴν μοναδικὴν «Φλόγα» ἀπὸ τὴν ὁποίαν ἐξεπορεύθη.

Εἶναι ἡ μεταστροφή τῆς ἀκτίνος πρὸς τὸ «Κέντρον», ἡ ἐπαναφορὰ εἰς τοὺς «Κόλπους τοῦ Πατρός».

Εἶναι ἡ ἔνωσις μὲ τὸ ὑπερούσιο Μηδέν (τοῦ *Eckhart*), μὲ τὸ «ἀπόλυτο Μηδέν» (τοῦ Ὀριγένους), ἡ «ἀπορρόφησης εἰς τὸ Βραχμάν», ἡ «συγχώνευσις μὲ το *Ταό*», ἡ ἀκόμη ἡ «εἰσοδος εἰς τὴν Νιρβάνα».

Ὅμως πάντα ταῦτα ἔχουν σχέσιν μὲ ὅσα περιγράφονται

μετὰ τὴν πραγμάτων τῆς ἐμπειρίας, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁποίας τὸ μυστικιστικὸ βίωμα εὐρίσκεται πέραν πάσης αἰσθητῆς καὶ νοητικῆς ἐκφράσεως ἢ περιγραφῆς.

Ἡ μυστικιστικὴ κατάσταση συνειδήσεως — ἐάν εἶναι δυνατόν νὰ λεχθῇ ὅτι κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ βιώματος ἡ ἀτομικὴ συνειδησις ἐξακολουθεῖ νὰ ὑπάρχῃ — εἶναι ἐκείνη τῆς ἀδιαλύτου, τῆς ἀχωρίστου ἐνότητος, καὶ χαρακτηρίζεται ὡς ἄρρητος, ἄφατος καὶ ἀνέκφραστος· δι' ὃ καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ μυστικοῦ περὶ τὴν ἔκφρασιν, τὸ ψέλλισμα καὶ τὴν παραδοξότητα τῆς φράσεως ὅταν ἐπιχειρῇ νὰ περιγράψῃ τὸ ἀπερίγραπτον, νὰ ἐκφράσῃ τὸ ἀνέκφραστον καὶ μοναδικόν.

Διὰ τοῦτο καὶ αἱ τοιαῦται περιγραφαί (αἱ ὁποῖαι χρησιμοποιοῦν κατ' ἀνάγκην ἐννοιακά σχήματα) περιορίζονται εἰς ὀλίγας γραμμάς. «*Ὅ, τι λέγεται ἐδῶ* — διασαφηνίζει π.χ. ὁ Ἅγιος ΙΩΑΝΝΗΣ τοῦ ΣΤΑΥΡΟΥ — *στέκει τόσο μακριὰ ἀπὸ ὅ, τι θὰ ἦτο δυνατόν νὰ εἰπωθῇ, ὅσο μακριὰ στέκει μία εἰκόνα ἀπὸ ἕνα ζωντανὸ πρόσωπον*».

Ὁ βιώσας τὴν μυστικιστικὴν πραγμάτων ἐξηγεῖ ὅτι ἡ διὰ λέξεων περιγραφή τοῦ βιώματος εἶναι ἀνέφικτος, δι' ὃ καὶ ἀποφύγει τὸν ἄμεσον τρόπον ἀναφορᾶς· ἐκφράζεται ἐμμέσως καὶ δὲν ὁμιλεῖ διὰ τὸν ἑαυτόν του, διότι ἔχει συνειδητο-

ποιήσει τὴν ἐνότητα μετὰ ἀνθρώπου καὶ κόσμου, καὶ τὴν ἐξαφάνισιν τῆς ἀντιθέσεως μετὰ τοῦ «ἐγώ» καὶ τοῦ «σύ». Ὁ Ἰνδὸς μυστικὸς λέγει πρὸς ὅλα τὰ ὄντα: «*ἐγὼ εἶμαι σύ*». Ὁ Ἰδρυτὴς τοῦ Δερβισικοῦ Τάγματος τῶν Μεβλεβί καὶ ἐξοχος μυστικὸς ΤΖΕΛΑΛΕΔΔΙΝ ΕΛ ΡΟΥΜΙ ἐξηγεῖ: «*θὰ ἦταν ψέμα νὰ ὁμιλῶ διὰ τὸν ἑαυτόν μου καὶ διὰ σένα, ἐφ' ὅσον τὸ ἐγὼ καὶ τὸ σύ ἔπαψαν νὰ ὑπάρχουν μετὰξὺ μας*»⁽⁷⁾.

Ὁ ΠΛΩΤΙΝΟΣ δέ, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν βιογράφον του Πορφύριον ἐπέτυχε τετράκις εἰς τὴν ζωὴν του τὴν κατάστασιν ἐκστάσεως (δηλ. καθ' ἡμᾶς ἀπλούστερον, τὴν δι' αὐτῆς πλήρη συνειδητοποίησιν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ ἐσωτερικῷ του κόσμῳ)⁽⁸⁾ μᾶς κληροδοτεῖ πρὸ τοῦ θανάτου του τὸ ἐξῆς: «*πειρᾶσθαι τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον ἀνάγειν πρὸς τὸ ἐν τῷ παντὶ θεῖον*», καὶ χίλια χρόνια ἀργότερον, ὁ Χριστιανὸς ECKHART ἐκφράζει τὸ ἀπαύγασμα τῆς σκέψεως τοῦ Πλωτίνου ὅταν συναισθάνεται ὅτι: «*τὸ ὄμμα διὰ τοῦ ὁποίου βλέπει τις τὸν Θεόν, εἶναι τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ ὁποίου τὸν βλέπει ὁ Θεός*» διὰ νὰ προσθήσῃ: «*τὸ βλέμμα μου καὶ τὸ βλέμμα τοῦ Θεοῦ εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ βλέμμα, ἓν πρόσωπον, μία γινῶσις, καὶ μία Ἀγάπη*».

Κατὰ κοινὴν λαϊκὴν ἀντίληψιν ὁ *Μυστικισμὸς* συσχετίζε-

ται συνήθως με την θρησκείαν, πλην όμως ή μυστικιστική πραγματώσις, έπιστημονικῶς καὶ αξιολογικῶς έξεταζομένη, δέν αποτελεί φαινόμενον ουσιαστικά θρησκευτικόν, διότι εάν αφαιρέσωμεν τήν ιδέαν τῆς «ταυτίσεως» καὶ τῆς «ένώσεως» με τὸ Ἀπόλυτον, ἢ ἂν θέλετε με τήν Ψυχὴν τοῦ Σύμπαντος (δηλ. με τὸν Θεόν) τί ἀπομένει; Ἀπομένει τὸ συναίσθημα, ἡ συνειδητοποίησις τῆς ένότητος τοῦ παντός, καὶ ἡ έννοια αὐτὴ δέν εἶναι καθαρῶς θρησκευτικῆς ὑφῆς.

Ὑπάρχει μάλιστα καὶ ἡ πλευρὰ τῆς μυστικιστικῆς πραγματώσεως ἀπογυμνωμένης κάθε ουσιαστικῆς θρησκευτικῆς ἀντιλήψεως, τελευταῖο παράδειγμα τῆς ὁποίας εἶναι ὁ σύγχρονος ARTHUR KOESTLER ὁ συγγράψας καὶ τήν αὐτοβιογραφίαν του τήν δημοσιευθεῖσαν τὸ 1954 εἰς Νέαν Ὑόρκην με τίτλον «Ἡ Ἀόρατος Γραφή».

Ὑπῆρξε κομμουνιστὴς καὶ ἄθεος ὁ Koestler· ἀνέμιχθη εἰς τὸν ἐμφύλιον πόλεμον εἰς τήν Ἰσπανίαν, ὅπου φυλακισμένος ὦν ἐφθασεν εἰς μυστικιστικὴν ἔκστασιν ὑπὸ τήν συνεχῆ ἀπειλὴν τῆς ἐκτελέσεώς του ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν. Δέν ἐρμηνεύει ὁ Koestler τήν ἐμπειρίαν του ὑπὸ τὸ πρῶμα θρησκευτικῆς τινὸς πεποιθήσεως· λέγει ἀπλῶς ὅτι «ἡσθάνθη κάθε φορά τὸν ἑαυτὸν του διαλυόμενον

έντὸς τῆς παγκοσμίου δεξαμενῆς», καὶ ὁμιλεῖ περὶ μιᾶς ἀνωτέρας τάξεως καὶ ἀποκρύφου πραγματικότητος δι' ἐν «κείμενον γραμμένον με ἀόρατον μελάνην» ἀλλὰ διὰ κάτι τὸ οὐσιαστικῶς πραγματικὸ καὶ ἀπόλυτα τέλειο, «ἡ ἀπερίγραπτος γλυκύτης τῆς αἰωνιότητος», ὅπως τήν ὀνομάζει.

Προβάλλει ἐπομένως τὸ πρόβλημα ὡς πρὸς τήν ἀκριβῆ τοποθέτησιν τοῦ φαινομένου, καὶ τίθεται τὸ ἐρώτημα: διατὶ παρ' ὅλας τὰς ἀντιφατικὰς ἐνδείξεις καὶ τὰς ἐξαιρέσεις ὁ Μυστικισμὸς προσλαμβάνει μορφὴν ἣτις εὐρίσκεται συνήθως συνδεδεμένη με τὸ θρησκευτικόν συναίσθημα, ὡς νὰ αποτελεῖ μέρος ἐκάστης συγκεκριμένης πίστεως; Οἱ διάφοροι μελετηταὶ δίδουν σχετικὰς ἐξηγήσεις καὶ διατυπώνουν διαφόρους λόγους ἐκ τῶν ὁποίων ἀναφέρω συνοπτικῶς τοὺς ἑξῆς:

1ον εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις μυστικιστικῆς ἐμπειρίας, ἐκφράζεται ἡ ἐξαφάνισις καὶ ἡ διάλυσις τῆς προσωπικῆς συνειδήσεως έντὸς τοῦ «Ἀπείρου». Τὸ Ἀπειρον εἰς τήν γενικὴν θρησκευτικὴν σκέψιν συνδέεται με τήν ιδέαν τῆς πρώτης Ἀρχῆς (ἡτοὶ τοῦ Θεοῦ), διότι ὁ ἄνθρωπος εἶναι περατὸς καὶ ἡ Πρῶτη Οὐσία (ὁ Θεός) Ἀπειρος.

2ον ἡ μυστικιστικὴ πραγματώσις νοεῖται ἐπερχομένη πέραν Χρόνου καὶ Χώρου, ἰδιότη-

τες αἱ ὁποῖαι ἀποδίδονται εἰς τὸν Θεόν. Ὁ Echart π.χ. συνεχῶς ἀναφέρει ὅτι τὸ βίωμα εἶναι «ὑπερβατικόν» καὶ περικλείει τὴν ἐμπειρίαν ἐνός «συνεχοῦς καὶ αἰωνίου παρόντος». Τὸ «αἰώνιον» ὅπως καὶ τὸ «ἄπειρον» εἶναι μεταφορικαὶ ὀνομασίαι τοῦ Θεοῦ.

Ζον τὸ βίωμα φέρει τὸ συναίσθημα τῆς πλήρους ἀταραξίας τῆς συνειδήσεως, τῆς ψυχῆς βυθιζομένης εἰς ἀπέραντον εὐτυχίαν καὶ ἀπόλυτον εἰρήνην, κατάστασιν ταυτιζομένην μὲ τὴν ὑπερκόσμιον Γαλήνην καὶ Ἑρεμίαν, αἵτινες καὶ μόναι ἀνοίγουν τὰς πύλας πρὸς τὴν σωτηρίαν, τὴν λύτρωσιν, καὶ τὸν Θεόν. Καὶ εἰς αὐτὴν ἀκόμη τὴν σκέψιν τοῦ Βουδδιστοῦ, τὸ βίωμα καταλήγει εἰς τὴν μακαριότητα τῆς Νιρβάνα, τὸν μόνον στόχον του, διὰ τὴν λύτρωσιν.

Ὑποστηρίζεται ἀπὸ ὠριμένους, ἄλλοτε μὲν ὅτι ὁ Μυστικισμὸς εἶναι φυγὴ ἀπὸ τὴν ζωὴν καὶ τὰς ὑποχρεώσεις της, ἄλλοτε δὲ ὅτι, ἡ λεγομένη μυστικιστικὴ πραγμάτωσις εἶναι καθ' ὁλοκληρίαν περίπτωσις ὑποκειμενικῆς.

Ὅπως καὶ ἂν ἔχη τὸ πρᾶγμα, ὁ Μυστικισμὸς δὲν παύει ν' ἀποκαλύπτει κάτι τὸ ἰδιάζον εἰς τὴν ἀνθρωπίνην ζωὴν, καὶ νὰ προσφέρῃ τὴν βαθυτέραν γαλήνην καὶ μακαριότητα, τὴν ὁποῖαν θὰ ἡδύνατο ποτὲ νὰ ὀνειρευθῇ ἢ ν' ἀποκτήσῃ ὁ ἀνθρώπος (κατάστασις ἐκ τῆς

ὁποίας πηγάζουν, ἐξ ἄλλου, αὐτομάτως αἱ μεγαλύτεραι πράξεις τῆς Ἀγάπης).

Ἀνῆκει, θὰ ἔλεγον, εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην τῶν πραγμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ὁ ΣΠΙΝΟΖΑ ἔγραφε: *«ἐάν ὁ δρόμος τὸν ὁποῖον ὑπέδειξα εἶναι δυσδιάκριτος καὶ δυσκολώτατος, δύναται πάντως νὰ ἀνακαλυφθῇ. Ἀσφαλῶς ὁ δρόμος εἶναι ἀνάντης καὶ σκληρός, διότι πῶς ἄλλως ἐξηγεῖται τὸ γεγονός ὅτι πολὺ σπανίως ἀκολουθεῖται, καὶ ὅλοι τὸν ἀποφεύγουν... Μήπως (προσθέτει ὁ Σπινόζα) ἡ λύτρωσις ἀνακαλύπτεται ἢ ἐπιτυγχάνεται ἄνευ δυσκολιῶν, καὶ μήπως ὅλα τὰ ἐξαίρετα πράγματα δὲν εἶναι τὰ πρὸ δύσκολα ὅσο καὶ τὰ πρὸ σπάνια νὰ ἀποκτηθοῦν!»*.

Πάντως, ὅπως εἶπομεν, τὸ φαινόμενον εἶναι καθολικόν. Μυστικισμὸν ἀνευρίσκομεν πρὸ χιλιῶδων ἐτῶν εἰς τὴν Κίναν ὑπὸ τὴν μορφήν τοῦ Ταοϊσμοῦ, καὶ εἰς τὰς Ἰνδίας, ὅπου ἤκμασε ἰδιαίτερος καὶ παρέσχε εἰς τὴν θρησκείαν καὶ φιλοσοφίαν τῶν χωρῶν τῆς Ἀπὼ Ἀνατολῆς τὸν ἰδιάζοντα εἰς αὐτὰς χαρακτήρα. Ἀνεπτύχθη ὡς φαίνεται καὶ εἰς τὰ περισσότερα τῶν Μυστηρίων, ὅπως ἐκεῖνα τοῦ Ὀσίριδος καὶ τῆς Ἰσιδος, εἰς τὰ Μιθραϊκά, τὰ Ὀρφικά, καὶ εἰς τὰ διάφορα τοῦ Ἑλληνικοῦ χώρου. ΕΡΜΗΣ ὁ ΤΡΙΣΜΕΓΙΣΤΟΣ ἔλεγε: *«ὁ Ὅσιρις εἶναι εἰς τοὺς Οὐρανοὺς, ἀλλ' εἶναι ἐπίσης καὶ*

εις τὰ βάθη τῶν ἀνθρώπων· ὅταν ὁ Ὅσιρις ὁ ὁποῖος εὕρισκεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀνθρώπου ἐνωθῇ μὲ τὸν Ὅσιριν ὁ ὁποῖος εὕρισκεται εἰς τοὺς Οὐρανούς, τότε ὁ ἄνθρωπος γίνεται Θεός, καὶ ὁ κομματιασμένος Ὅσιρις ξαναγίνεται ἕνας». (Ὁ ἄνθρωπος ταυτίζεται πρὸς τὸ πλήρες Τρίγωνον κατ' εἰκόνα καὶ ὁμοίωσιν τοῦ ὁποίου ἐπλάσθη).

Εἰς τὴν Ἑλλάδα πρῶτοι οἱ Ὀρφικοὶ καθέρωσαν τὸν Μυστικισμόν, ὁ ὁποῖος καὶ ὑπῆρξεν ὁ πρόδρομος τοῦ «ἰδεαλισμοῦ» εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς φιλοσοφίας. Ὁ ἐξ Ἀλεξανδρείας ΦΙΛΩΝ εἰσήγαγε τὸ μυστικιστικὸν πνεῦμα εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ Ἑλληνίζοντος Ἰουδαϊσμοῦ (τὸ ἀνευρίσκομεν κυρίως εἰς τὸ Ταλμούδ, τὸ Ζοχάρ καὶ τὸ Σεφὲρ Γεζιράχ), ἐνῶ ὁ ΠΛΩΤΙΝΟΣ ἐπεξεργασθεὶς κατὰ μεγαλειώδη τρόπον τὰς διδασκαλίας τοῦ ΣΑΚΚΑ διέμρφωσε τὴν νέαν Πλατωνικὴν θεωρίαν.

Ἡ θεωρία αὕτη — κατ' εἰρωνείαν ὅχι ἀσυνήθη εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ πνεύματος — ἐδημιουργήθη μὲν διὰ νὰ ἀντιπαραστήσῃ τὸν Χριστιανισμόν (τὸν ἀγωνιζόμενον τότε πρὸς διάδοσιν) ἀλλὰ τελικὰ, κατέστη ἡ φιλοσοφικὴ πανοπλία τῆς περὶ κόσμου καὶ βίου τῆς Χριστιανικῆς θεωρίας τελικὰ δὲ καὶ ἰδιαίτερα εἰς χεῖρας τῶν ΤΡΙΩΝ Μεγίστων Φωστήρων ΙΕΡΑΡΧΩΝ

καὶ τοῦ ἱεροῦ ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΥ. Παράλληλα ΚΛΗΜΗΣ ὁ Ἀλεξανδρεὺς καὶ ὁ ΩΡΙΓΕΝΗΣ συνέβαλον εἰς τὴν διείσδυσιν τοῦ μυστικιστικοῦ πνεύματος εἰς τὴν Χριστιανικὴν θεολογίαν ὁμοῦ μὲ τὰ συγγράμματα ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Ἀρεοπαγίτου εἰς βαθμὸν ὥστε ὁ Μυστικισμὸς νὰ καταστῇ κοινὸν κτῆμα τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως.

Ὑπὸ τὴν ἰδίαν ἐπίδρασιν ἀνεπτύχθη ἡ μυστικιστικὴ εὐσέβεια τῶν Σουφί τοῦ Ἰσλαμισμού, ἡ ὁποία εὗρε τὴν κλασικὴν τῆς ἔκφρασιν εἰς τοὺς ἐξαιρετοὺς ποιητὰς τῆς Σουφιστικῆς Περσίας. Τέλος, ὁ Ἑβραϊκὸς Μυστικισμὸς τῶν Ραββίνων καὶ τῶν Γνωστικῶν (τῶν ἀκολουθούντων τὴν ἐκστατικὴν θεώρησιν τοῦ «Θρόνου τοῦ Θεοῦ» τὴν ἀποκαλουμένην Merkabah) καὶ ἡ μετέπειτα *Χασσιδιστικὴ* μυστικιστικὴ κίνησις τῶν Ἑβραίων τῆς Γερμανίας καὶ τῆς Πολωνίας, συνδεδεμένη καὶ μὲ τὸν Μυστικισμόν τῆς Ἰσπανο-εβραϊκῆς Καββαλά, καταλήγουσιν εἰς πνευματικὰς ἐξάρσεις καὶ μυστικιστικὰς πραγματώσεις, αἱ ὁποῖαι ἐλάχιστα διαφέρουν τῶν Χριστιανικῶν. Χαρακτηριστικὸν τυγχάνει τὸ ἀκόλουθο χασσιδιστικὸν ἀπόσπασμα: «Ἡ δημιουργία τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς εἶναι τὸ ξεδίπλωμα τοῦ ΚΑΤΙ ἀπὸ τὸ ΤΙΠΟΤΑ! εἶναι τὸ κατέβασμα τοῦ ἀνωτέρου στὸ κατώτερο. Ὅμως οἱ ἄγιοι ποὺ ἀποχωρί-

ζονται ἀπὸ τὸ Εἶναι καὶ προσκολλῶνται στὸ Θεό, τὸν βλέπουν καὶ τὸν συλλαμβάνουν κατὰ τὴν ΑΛΗΘΕΙΑΝ Του, ὡς νὰ εἶναι τὸ ΤΙΠΟΤΑ ὅπως ἦταν πρὸ τῆς Δημιουργίας. Ἐπιστρέφουν πίσω τὸ ΚΑΤΙ στὸ ΤΙΠΟΤΑ καὶ τὸ θαυμαστότερο εἶναι νὰ φέρῃς τὸ κατώτερο πρὸς τὸ ἀνώτερο!»⁽⁹⁾.

«Τίποτε δὲν εἶναι καταπληκτικώτερο τῆς μεταξύ των συμφωνίας τῶν διδασκαλιῶν καὶ τῶν περιγραφῶν», ἀποφαίνεται ὁ Shopenhauer, «Ἰνδοί, Χριστιανοί, Μωαμεθανοί, Ἑβραῖοι μυστικοί, ἡσυχασταὶ καὶ ἀσκηταί, εἶναι ἑτερογενεῖς εἰς ὅλα μεταξύ των, ὅχι ὁμως καὶ εἰς τὸ ἑσωτερικὸ νόημα καὶ πνεῦμα τῶν διδασκαλιῶν των».

Καὶ τὸ συμπέρασμα συμφωνεῖ μὲ ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον εἶχεν ἤδη ἐκφράσει κατὰ τοὺς χρόνους τῶν Πτολεμαίων ὁ ΑΜΜΩΝΙΟΣ ΣΑΚΚΑΣ ὅταν ἔλεγε: «ὅλα τὰ μυσταγωγικὰ καὶ φιλοσοφικὰ συστήματα διατελοῦν ἐν ἁρμονίᾳ πρὸς ἄλληλα, καὶ ὅτι κοινὴ εἶναι ἡ πηγὴ τῶν δοξασιῶν».

Δὲν θὰ ἀναφερθῶμεν εἰς ὀνόματα ἐκ τῶν κυριωτέρων «μυστικῶν» τῆς Χριστιανοσύνης. Εἶναι κατὰ τὸ πλεῖστον γνωστά. Ἐκεῖνο ὁμως τὸ ὁποῖον ἐπιβάλλεται νὰ σημειωθῇ μετὰ λύπης, εἶναι ὅτι ὁ Χριστιανισμός, διαιρεθεὶς ὡς πρὸς τὰς θεολογικὰς ἀντιλήψεις, ἐνεφανίσθη δυστυχῶς σὺν τῷ

χρόνῳ πνευματικῶς τεμαχισμένος. Παρὰ ταῦτα, εἰς τὰ πεδία εὐτυχῶς τῆς εὐλαβείας, τῆς πίστεως, καὶ τῆς ἠθικῆς, ὡς καὶ εἰς ἐκεῖνα τῆς μεταφυσικῆς, νέαι ἰδέαι καὶ συλλήψεις διεμορφώθησαν μὲ ἀποτέλεσμα τὴν ἀναζήτησιν τρόπων σκέψεως καὶ ἱκανοποιήσεως καὶ ἐκτὸς τῆς ὑπὸ τῶν διαφόρων ἐκκλησιῶν καθωρισθείσης γραμμῆς, καὶ ἐκτὸς τῶν συνεχῶς ἐξασθενουσῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ μοναχικῶν ὀργανώσεων.

Ἦδη ἀπὸ τοῦ 13ου αἰῶνος καὶ ἐντεύθεν, οἱ μυστικισταὶ *Meister Eckhart, Johan Tauler, Heinrich Suso*, κ.ἄ. διανοίγουν τὸν δρόμο, μέχρι καὶ τοῦ *Jan Amos Komensky* (ἀπέθανεν τὸ 1670) ὁ ὁποῖος καὶ ἐπρόβαλλε τὴν δυνατότητα «μυστικιστικῆς πραγματώσεως» πρὸς τὴν θέαν τοῦ παντός δι' ἐνὸς συτήματος *πανσοφίας*. Οὕτω, ὑπὸ τὴν διαμορφωθείσαν νέαν ἐξελικτικὴν πορείαν ὁ *Μυστικισμός* ἐξῆλθε ἀνανεωμένος ἐκτὸς τῶν κόλπων τῆς καθαρῶς θρησκευτικῆς σκέψεως, καὶ ἐμφανίζεται πλέον συνήθως ὑπὸ χαρακτῆρα φιλοσοφικοῦ τρόπου τινα συτήματος.

Κορυφαίους ἐκπροσώπους του, κατὰ τοὺς νεώτερους χρόνους, ἔχομε τὸν *Μπαῖμε*, τὸν *Σπινόζα*, τὸν *Γκαῖτε*, τὸν *Ραῖνερ Μαρία Ρίλκε* καὶ ἄλλους. Ἀκόμη καὶ ἄνθρωποι ἀγνωστικοί,

ἀλλὰ μὲ πνεῦμα ἀνεπτυγμένον, ἐλεύθερο καὶ ἐρευνητικὸ, καὶ μὲ ἀγνή διάθεση, στρέφουν τὴν προσοχὴν καὶ τὴν καρδιά των πρὸς μίαν ἀνωτέραν σκέψιν, καὶ ἕνα βαθύτερον τρόπον ζωῆς, ἐγγύτερα πρὸς τὰς μυστικὰς καὶ μυστικιστικὰς ἀντιλήψεις. Εἶναι δὲ βέβαιον ὅτι τὸ φαινόμενον ὡς σύνολον δὲν ἔχει ἐξαντλήσει τὴν δύναμιν του, καὶ ὅτι θὰ συνεχίζη νὰ ὑπερνικᾷ τὰς κρίσεις τὰς ὁποίας διέρχεται ἡ ἀνθρωπότης, διότι τὸ *ώραϊον*, τὸ *καλόν*, τὸ *ὑψηλόν*, καὶ τὸ *ἀληθές*, κατωρθώνουν πάντοτε νὰ ἐπιζοῦν, αἱ δὲ πνευματικαὶ ἀξίαι μεταλαμπαδεύονται ἀναπόφευκτα ἐκ τῆς μιᾶς γενεᾶς εἰς τὴν ἄλλην.

Ἐξ ἄλλου κατὰ τὴν ἀνεπτυκτικὴν ἐν γένει πορείαν τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ μὲ ἀνεπτυγμένην συνείδησιν καὶ νηφάλιον ἐρευνητικὸν πνεῦμα στοχαζόμενοι ἄνθρωποι, δὲν παύουν

διὰ τῆς ἐνδελεχοῦς μελέτης καὶ ἀόκνου προσπάθειας, ὁρμώμενοι ἀπὸ ψυχικὴν ὠθησιν, νὰ στρέφονται πρὸς τὴν ἀνεύρεσιν τοῦ ἐσωτέρου ἑαυτοῦ των, καὶ δι' αὐτοῦ πρὸς τὴν ἀνακάλυψιν τῆς ἀτραποῦ πρὸς τὸ θεῖον.

Δύο δὲ δρόμοι ἄγουν πρὸς τὸν ὡς ἄνω σκοπόν: ὁ *ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΣ* καὶ ὁ *ΔΙΟΝΥΣΙΑΚΟΣ*. Ὁ πρῶτος εἶναι ὁ δρόμος τῆς *Γνώσεως*, ὁ δεύτερος ὁ θεουργικὸς ἢ *Μυστικιστικὸς*. Ἡ μία ὁδὸς εἶναι ἡ τῆς ΣΟΦΙΑΣ, ἡ ἄλλη ἡ τῆς ΑΓΑΪΗΣ.

Ἀμφότεροι ἀντεπροσωπεύθησαν εἰς τὰ ἀρχαῖα Μυστήρια ὁλοκλήρου τοῦ κόσμου, καὶ ἀμφότεροι ἀπαντῶνται εἰς τὰ σύγχρονα ἐσωτερικὰ συστήματα, καὶ δὲν πρέπει (νομίζω) νὰ θεωροῦνται ὡς ἀνεξάρτητοι ἀλλήλων ἀλλ' ἁπλῶς ὡς δύο κατευθύνουσες παράλληλοι πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατατείνουσαι.

(1) «Αποκρυφισμὸς καὶ Μυστικισμὸς» Κ. ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ σελ 10

(2) Christian Mysticism, London 1921

(3) «Πλατωνικὴ Μύσις καὶ Τεκτονισμὸς» Κ. ΚΙΤΡΙΝΙΑΡΗ (Τεκτ. Δελτ. Τεύχος 80 σελ. 218)

(4) ΝΕΩΤ. Ἐγκυκλοπ. Λεξικόν (Κ. ΛΟΥΒΑΡΙ Μυστικισμὸς)

(5) «Ὁ Νεοπλατωνισμὸς καὶ ὁ Πλωτῖνος» Λ. ΠΑΣΧΑΛΗ (Ίλιός Τεύχος 69 — 70 σελ. 120)

(6) «Mysticism, a study in the Nature and Development of Man's opititual Consciousness» Ε. UNDERHILL (σελ. 499-500)

(7) Ἀλήθεια, μιά ψυχὴ καὶ μόνη, εἴμαστε ἐγὼ καὶ ἐσύ· Καὶ φανερά ἡ κρυφὰ σὲ Σένα ἐγὼ ἢ σ' ἐμένα Ἐσύ. Νὰ ἡ ἔννοια ἡ βαθεῖα τῆς ἔνωσης μου τοῦ εἶσαι Ἐσύ, ἀφοῦ πιά ἀνάμεσά μας δὲν ὑπάρχει ἐγὼ οὔτε Ἐσύ· ΤΖΕΛΑΛΕΔΔΙΝ ΕΛ ΡΟΥΜ. (Μετάφρ. Γ. Πατριάρχαι)

(8) «Ὁ Νεοπλατωνισμὸς καὶ ὁ Πλωτῖνος» Λ. ΠΑΣΧΑΛΗ (Ίλιός Τευχ 69-1970)

(9) «Ekstatische Konfessionen» Μ. BUCHER Jena 1909 σελ. 222 (ἀπὸ τὸ Δοκίμιο τοῦ Ε.Ν. ΠΛΑΤΗ)

Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἐπη Ἐπιλογή ἀπὸ τὴν Ἰλιάδα

N 729 Ἄλλ' οὐ πως ἅμα πάντα δυνήσεται αὐτὸς ἐλέσθαι·
ἄλλω μὲν γὰρ ἔδωκε θεὸς πολέμῃα ἔργα·
ἄλλω δ' ὄρχησθύν, ἑτέρω κίθαριν καὶ ἀοιδὴν·
ἄλλω δ' ἐν στήθεσσι τιθεῖ νόον εὐρύοπα Ζεὺς
ἐσθλόν, τοῦ δὲ τε πολλοὶ ἐπαυρίσκοντ' ἀνθρώποι,
καὶ τε πολέας ἐσάωσε, μάλιστα δὲ καὐτὸς ἀνέγγυν.

Ξ 166 Βῆ δ' ἴμεν ἐς θάλαμον, τὸν οἱ φίλος υἱὸς ἔτευξεν,
Ἥφαιστος, πυκινὰς δὲ θύρας σταθμοῖσιν ἐπῆρσε
κλιῖδι κρυπτῇ· τὴν δ' οὐ θεὸς ἄλλος ἀνῶγεν.
Ἐνθ' ἦ γ' εἰσελθοῦσα θύρας ἐπέθηκε φαιινάς.

Ξ 170 Ἀμβροσίη μὲν πρῶτον ἀπὸ χροὸς ἱμερόεντος
λύματα πάντα κάθηρεν, ἀλείψατο δὲ λίπ' ἐλαίῳ,
ἀμβροσίῳ ἐδανῶ, τὸ ρὰ οἱ τεθυωμένον ἦεν·
τοῦ καὶ κινυμένοιο Διὸς κατὰ χαλκοβατὲς δῶ
ἔμπης ἐς γαῖάν τε καὶ οὐρανὸν ἵκετ' αὐτμή.

Μετάφραση

(Ίάκ. Πολυλάς, Ἀλέξ. Πάλλης, Ν. Καζαντζάκης - Ί. Κακριδῆς)

Ίάκ. Πολυλάς:

Ἄλλ' ὅμως δέν θά δυνηθῆς ὁμοῦ νά τά 'χης ὅλα·
εἰς ἓναν ἔδωκε ὁ θεὸς τά ἔργα τοῦ πολέμου,
σ' ἄλλον τραγοῦδι, φόρμιγγα, καὶ τὸν χορὸν εἰς ἄλλον.
σ' ἄλλου τά στήθη θέτει νοῦν ὁ βροντητῆς Κρονίδης
ὠραῖον, καὶ ἄνθρωποι πολλοὶ κεῖθεν ὠφέλειαν ἔχουν,
σώζει λαούς καὶ τὸ καλὸ τὸ αἰσθάνεται αὐτὸς πρῶτος.

Ν. Καζαντζάκης - Ί. Κακριδῆς:

Μά ἓνας ἐσύ, μαζί δέ γίνεται τίς χάρες νά 'χεις ὅλες.
Στὸν ἓναν ὁ θεὸς ἐχάρισε παλικάριά περισσὰ,
κιθάρα καὶ φωνὴ στὸ δεύτερο, χορὸ στὸν ἄλλο δίνει,
καὶ πάλε σ' ἄλλον ὁ βροντόλαλος ὁ Δίας φυτεύει γνώμη
σωστή, καὶ πλῆθος κόσμος βρίσκεται μαζί του κερδεμένος·
πολλοὺς γλιτώνει, ὅμως καλύτερα τί κάνει αὐτὸς τὸ ξέρει.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Καὶ στὸν ὄντ' ἄ νά πάει κινάει ποῦ ὁ Ἥφαιστος ὁ γιὸς της
τῆς ἔφτιασε μὲ τεριαστά στοὺς παραστάτες φύλλα
κι' ἄγνωρο κληστρὸ· ἀπὸ θεὸς κανεῖς δὲ τῷ ξερ' ἄλλος.
Καὶ μπῆκε μέσα κι' ἔκλεισε τ' ἀχιδοβόλα φύλλα.

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς:

Κινάει λοιπὸν στὸ γυναικίτη της, χτισμένο ἀπὸ τὸ γιὸ της
τὸν Ἥφαιστο, ποῦ πόρτες στέριωσε γερές στοὺς παραστάτες
μὲ μάνταλο κρυφὸ, ποῦ ἀθάνατος κανεῖς δέν ἀνοίγε ἄλλος.
Κι ὡς μπῆκε ἐκεῖ, διπλωμαντάλωσε τίς στραφταλοῦσες πόρτες·

Ἀλέξ. Πάλλης:

Καὶ πρῶτα ὅχ τὸ λαχταριστὸ κορμί της κάθε ρῦπο
βγάξει μ' ἀθάνατο νερὸ, καὶ τρίβεται μὲ λάδι,
πούχε ἓνα σπάνιο ἀθάνατο μυρουδικὰ γιοματό,
λάδι π' ἀπ' τὸν καλὸστρωτο κι' ἂν τὸ κουνᾷς τοῦ Δία
τὸν πύργο, πάλε ἡ μυρουδιά γῆς κι' οὐρανὸ ποτίζει

Ν. Καζαντζάκης — Ί. Κακριδῆς

Τὸ ποθητὸ κορμί μὲ ἀθάνατο νερὸ ξεπλένει πρῶτα,
νά φύγει ἡ λέρα, διπλοπάλαμα μετὰ μὲ λάδι ἀλείφτη,
εὐωδιαστὸ, θεϊκὸ, πανέμνοστο· νά τὸ κουνοῦσες μόνον

Ξ 175 Τῷ ῥ' ἥ γε χροά καλὸν ἀλειψαμένη, ἰδὲ χαίτας
 πεξαμένη, χερσὶ πλοκάμους ἔπλεξε φαεινοὺς,
 καλοὺς ἀμβροσίους ἐκ κράτος ἀθανάτοιο.
 Ἀμφὶ δ' ἄρ' ἀμβρόσιον ἕανὸν ἔσαθ', ὃν οἱ Ἀθήνη
 ἔξυσ' ἀσκήσασα, τίθει δ' ἐνὶ δαίδαλα πολλά·
 χρυσεῖης δ' ἐνετῆσι κατὰ στῆθος περονᾶτο.

Ξ 181 Ζώσατο δὲ ζώνην ἑκατὸν θυσάνοις ἀραρυῖαν,
 ἐν δ' ἄρα ἔρματα ἦκεν ἐυτρήτοισι λοβοῖσι,
 τρίγλινα μορόεντα· χάρις δ' ἀπελάμπετο πολλή.
 Κρηδέμνω δ' ἐφύπερθε καλύψατο δῖα θεάων
 καλῷ νηγατέω· λαμπρόν δ' ἦν ἡέλιος ὥς·
 ποσσὶ δ' ὑπὸ λιπαροῖσιν ἐδήσατο καλὰ πέδιλα.

Ξ 208 Εἰ κείνω γ' ἐπέεσσι παραιπεπιθοῦσα φίλον κῆρ
 εἰς εὐνὴν ἀνέσσιμι ὁμωθῆναι φιλότῃτι,
 αἰεὶ κέ σφι φίλῃ τε καὶ αἰδοίῃ καλεοίμην.

στοῦ Δία μπροστά τὸ χαλκοκάτωφλο, τὸ ἀρχοντικὸ παλάτι,
γῆ κι οὐρανὸ μεμιᾶς θά γέμιζε μὲ τὴ μοσκοβολιά του.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Μ' αὐτὸ ἔτριψε τ' ἀφρᾶτο της κορμί, καὶ μὲ τὰ χέρια
χτενίζει τὰ πυκνόσγουρα καὶ πλέχνει τὰ πλεξούδια,
πλούσια πλεξούδια ἀπ' ὁμορφο θεοτικὸ κεφάλι.
Καὶ θάμα φόρεσε σκουτὶ ποῦ ἡ Ἀθηνᾶ τῆς τῶχε
ψιλοδουλέψει καὶ πολλὰ τοῦχε βαλμένα ξόμπλια·
καὶ μὲ χρυσὲς τὸ κούμπωσε στὰ στήθια ὁμπρὸς καρφίτσες·

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Μ' αὐτὸ τὸ πάγκαλό της ἄλειψε κορμί, μετὰ ἐχτενίστη,
κι ἔπειτα πλέκει μὲ τὰ χέρια της στραφταλιστὲς πλεξοῦδες,
θεϊκές, πανώριες, ἀπ' τ' ἀθάνατο νὰ κρέμονται κεφάλι.
Θεϊκὸ μαντὶ κατόπι ἐφόρεσε, πού'χε ἡ Ἀθηνᾶ φασμένο
δουλεύοντάς το γιὰ χατίρι της μὲ περισσὰ κεντίδια,
καὶ μὲ χρυσὰ στὸ στήθος στέριωνε ψηλὰ θηλυκωτήρια.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Ἐπειτα τρίπετρα φορᾷ σ' ἀφτιά της σκουλαρίκια
ροδόχρωμα, π' ἀπ' τὴν πολλὴ λαμποκοποῦσαν χάρη.
Κι' ἔβαλε ἡ σεβαστὴ θεὰ στὴν κεφαλὴ της γύρω
δεσιὰ καινούργια — καὶ λεφκὴ ἔτσι εἶταν λὲς σάν ἥλιος —
κι' ὦρια σαντάλια ἀπὲ ἔδεσε στὰ λιμπιστὰ της πόδια.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Τὴ ζώνη ποῦ ἑκατὸ τὴ στόλιζαν φοῦντες τρογῦρα ἐζώστη,
καὶ σκουλαρίκια πέρασε ἔπειτα στὰ τρυπημένα ἀφτιά της,
τρίπετρα, μόρικα, ποῦ ἡ χάρη τους στραφτάλιζε περίσσια.
Φορᾷ κεφαλοπάνι ἡ ἀρχόντισσα θεὰ ἀπὸ πάνω ἀκόμα,
ἀφόρετο, πανώριο, κάτασπρο, καθὼς τοῦ γήλιου ἡ λάμψη,
καὶ μὲ σαντάλια πόδεσε ὁμορφα τ' ἀστραφτερά της πόδια.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Ἄν τὴν καρδιά τοὺς πείσω, ἐγὼ μὲ δυὸ καλὰ λογάκια
καὶ φιλιωμένοι ἀγκαλιαστοῦν σάν πρὶν σ' ἀγάπης στρῶμα,
πάντα ἀκριβὴ τους θά μὲ λέν καὶ λατρεφτὴ θά μ' ἔχουν.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Ἄν τώρα κάνω μὲ τὰ λόγια μου καὶ ποῦν ν' ἀλλάξουν γνώμη,
ν' ἀνέβουν πάλε στὸ κλινάρι τους κι ἐρωτικά νὰ σμιξοῦν,
σ' ἀγάπη λέω θά μ' ἔχουν πάντα τους καὶ σὲ τιμὴ κι οἱ δυὸ τους.

Ξ 233 Ὕπνε, ἄναξ πάντων τε θεῶν πάντων τ' ἀνθρώπων,
 ἡμὲν δὴ ποτ' ἐμὸν ἔπος ἔκλυες, ἥδ' ἔτι καὶ νῦν
 πείθευ· ἐγὼ δὲ κέ τοι ἰδέω χάριν ἤματα πάντα.
 Κοίμησόν μοι Ζηνὸς ὑπ' ὀφρύσιν ὅσσε φαεινῶ,
 αὐτίκ' ἐπεὶ κεν ἐγὼ παραλέξομαι ἐν φιλότῃτι.

Ξ 292 Ἥρη δὲ κραιπνῶς προσεβήσετο Γάργαρον ἄκρον
 Ἰδης ὑψηλῆς· ἶδε δὲ νεφεληγερέτα Ζεὺς.
 Ὡς δ' ἶδεν, ὥς μιν ἔρωσ πικινὰς φρένας ἀμφεκάλυ-
 ψεν
 οἷον ὅτε πρῶτόν περ ἐμισγέσθην φιλότῃτι,
 εἰς εὐνὴν φοιτῶντε, φίλους λήθοντε τοκῆας.

Ξ 313 Ἥρη, κεῖσε μὲν ἔστι καὶ ὕστερον ὀρμηθῆναι,
 νῶϊ δ' ἄγ' ἐν φιλότῃτι τραπείομεν εὐνηθέντε·
 οὐ γὰρ πῶ ποτὲ μ' ὦδε θεᾶς ἔρος οὐδὲ γυναικὸς
 θυμὸν ἐνὶ στήθεσσι περιπροχυθεὶς ἐδάμασσεν,
 ὥς σέο νῦν ἔραμαι καὶ με γλυκὺς ἥμερος αἰρεῖ.

Ίακ. Πολυλᾶς:

ὦ Ὑπνε, κύριε τῶν θεῶν καὶ τῶν ἀνθρώπων ὄλων,
ὥς καὶ ἄλλη μ' ἄκουσες φορὰ καὶ τώρα εἰσάκουσέ με·
καὶ στὸν αἰῶν' ἀμέτρητην θὰ σοῦ γνωρίζω χάριν,
τὰ λαμπρὰ μάτια τοῦ Διός, ὦ Ὑπνε, κοίμησέ μου,
ἀφοῦ ἐγὼ πρῶτα ἐρωτικά πλαγιάσω στὸ πλευρό του.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Ὑπνε μου, ἀφέντη τῶν θεῶν καὶ τῶν θνητῶν ἀφέντη
κί ἄλλοτε ἐσύ τὸ λόγο μου τὸν ἄκουσες, καὶ τώρα
μὴ μ' ἀρνηθεῖς, καὶ πάντα ἐγὼ θὰ σοῦ γνωρίζω χάρη.
Τώρα ἀφτό θέλω, κοίμισε τὰ μάτια τ' ἀχτιδένια
τοῦ Δία, ἐφτύς πού σ' ἀγκαλιὰ κρυφοσφιχτοῦμε ἀγάπης.

Ίακ. Πολυλᾶς:

Κ' ἡ Ἥρα ἐπάτησε γοργὰ μίαν κορφὴν τῆς Ἰδης
Τὸν Γάργαρον, κ' εὐθύς ὁ Ζεὺς τὴν εἶδ' ὁ βροντοφόρος.
Τὴν εἶδε καὶ ὄλην τὴν ψυχὴν τοῦ συνεπῆρε ὁ πόθος,
ὥσάν ἐκεῖνον τὸν καιρόν πού ἐχάρηκαν στήν κλίνην
τὸ πρῶτο νλυκοαγκάλιασμα, κρυφ' ἀπὸ τοὺς γονεῖς των.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Κι ἡ Ἥρα κινάει καὶ φτάνει γρήγορα στῆς ἀψηλῆς τῆς Ἰδας
τὸ Γάργαρο· κι ὁ Δίας τὴν ξέκρινεν ὁ νεφελοστοιβάχτης·
Κι ὅπως τὴν εἶδε, ὁ πόθος τοῦ ἔζωσε μεμιᾶς βαθιὰ τὰ σπλάχνα,
τρανός, σὰν τότε πού πρωτόσμιξαν καὶ στὸ κλινάρι ἀπάνω
συχνὰ φιλὶ κι ἀγκάλη ἐχαίρουνταν κρυφὰ ἀπ' τοὺς γονιούς τους.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Ἥρα, γιὰ κεῖ εἶναι κί ἔπειτα καιρὸς νὰ μοῦ μισέψεις,
μόν' ἔλα ἐμεῖς τὸν ἔρωτα μιὰ στάλα νὰ χαροῦμε,
τί ὥς τώρα πόθος γυναικός ἦ καὶ θεᾶς ποτές μου
στὰ στήθια δὲ μοῦ χύθηκε, δὲ μ' ἄγγιξε τὰ σπλάχνα,
ὅσο σὲ θέλω καὶ γλυκός τώρα μὲ φλέγει πόθος.

Ν. Καζαντζάκης — Ἰ. Κακριδῆς:

Ἥρα, γιὰ πέρα ἐκεῖ κι ἀργότερα μπορεῖς νὰ ξεκινήσεις
μόν' ἔλα τώρα νὰ πλαγιάσουμε, τὸν πόθο νὰ χαροῦμε.
Ποτὲ θνητῆς γυναίκας ἔρωτας γιὰ καὶ θεᾶς ὥς τώρα
τόσο στὰ στήθη μου δὲ φοῦντωσε νὰ πνίξει τὴν καρδιά μου
σὰν ὅσο πόθο κι ὅσον ἔρωτα γιὰ σένα νιώθω τώρα.

Ξ 394 Οὔτε θαλάσσης κῦμα τόσον βοᾷ ποτὶ χέρσον,
 ποντόθεν ὀρνύμενον πνοιῇ Βορέω ἀλεγεινῇ·
 οὔτε πυρὸς τόσσος γε πέλει βρόμος αἰθομένοιο
 οὔρεος ἐν βήσσης, ὅτε τ' ὤρετο καίεμεν ὕλην·
 οὔτ' ἄνεμος τόσσον γε περὶ δρυσὶν ὑψικόμοισιν
 ἠπύει, ὅς τε μάλιστα μέγα βρέμεται χαλεπαίνων,
 ὄσση ἄρα Τρώων καὶ Ἀχαιῶν ἔπλετο φωνῇ
 δεινὸν αὐσάντων, ὅτ' ἐπ' ἀλλήλοισιν ὄρουσαν.

Ο 128 Μαινόμενε, φρένας ἡλέ, διέφθορας. ἼΗ νὺ τοι αὐτως
 οὔατ' ἀκουέμεν ἐστί, νόος δ' ἀπόλωλε καὶ αἰδώς.
 Οὐκ αἶεις, ἃ τέ φησι θεὰ λευκώλενος Ἥρη,
 ἥ δὴ νῦν παρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου εἰλήλουθεν;

Π 7 Τίπτε δεδάκρυσαι, Πατρόκλεις, ἥυτε κοῦρη
 νηπίη, ἥθ' ἅμα μητρὶ θεοῦς' ἀνελέσθαι ἀνώγει,
 εἰανοῦ ἀπτομένη, καὶ τ' ἐσσυμένην κατερύκει,
 δακρυόεσσα δὲ μιν ποτιδέρκεται, ὄφρ' ἀνέληται·
 τῇ ἱκελος, Πάτροκλε, τέρεν κατὰ δάκρυον εἵβεις.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Τόσο στοὺς βράχους δὲν βοᾷ τὸ κύμα τῆς θαλάσσης
 ποὺ ἀπὸ τὸ πέλαγ' ὁ Βορηᾶς φυσομανῶντας σπρώχνει·
 τόσοι δὲν εἶναι τῆς φωτιάς ὁ κρότος εἰς τὸ δάσος
 τοῦ ὅρου, ὅταν ἄρχισε καὶ ὅλα τὰ δένδρα καίει·
 οὐδὲ στὰ φουντωτὰ δρυὰ τόσοι ὁ βρόντος εἶναι
 τοῦ ἀνέμου ποὺ βοᾷ πολὺ· χειρότερ' ἀπὸ ἐκεῖνα,
 ὅση ἐσηκώθηκε βοή τῶν Ἀχαιῶν καὶ Τρώων
 τὴν ὥραν ποὺ ἀλαλάζοντας νὰ συγκρουσθοῦν ὠρμήσαν.

Ν. Καζαντζάκης – Ἰ. Κακριδῆς:

Τόσο δὲ βόγγει οὐδὲ τῆς θάλασσας τὸ κύμα ἀπὰ στὴν ξέρα,
 βαθιά ἀπ' τὸ πέλαο ποὺ τὸ σήκωσε βοριάς δριμύς φυσώντας·
 μηδὲ ἡ φωτιά, ποὺ ξάφνου ἐκόρωσε σὲ ὅρος ἀπάνω, τόσο
 τριζομανάει στὸ λόγγο, ὡς ρίχτηκε πολλὰ νὰ κάψει δέντρα·
 τόσο δὲ σκοῦζει μήτε κι ὁ ἄνεμος σὲ δρυὶ ψηλοὺς φυσώντας,
 τότε ποὺ μὲ ὅλη του τὴ δύναμη μανιάζοντας μουγκρίζει,
 ὅσῃν οἱ Τρῶες κι οἱ Ἀργεῖες ἐβγάλαν φωνή, καθὼς χιμοῦσαν
 ὁ ἕνας στὸν ἄλλο ἀπάνω σκοῦζοντας μὲ χουγιαχτὰ μεγάλα.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Βλάκα σκαρτᾶδο, σοῦστριψε! Λοιπὸν τ' ἀφτιά τοῦ κάκου
 τάχεις ν' ἀκοῦς, γιατί ἔχασες κάθε ντροπῆς καὶ γνώση.
 Μὰ δὲν ἀκοῦς τί εἶπε ἡ θεά, ἡ κρουσταλλόκορφη Ἥρα,
 ποὺ τώρα μόλις ἔφτασε στὸν Ἑλυμπο ἀπ' τοῦ Δία;

Ν. Καζαντζάκης – Ἰ. Κακριδῆς:

Ξεφρενιασμένε ἐσύ, θεότρελε, χαμένος πᾶς! Τοῦ κάκου
 τάχεις τ' ἀφτιά κι ἀκοῦς. Δὲ σοῦ μέινει ντροπή καὶ νοὺς καθόλου.
 Ἡ κρουσταλλόχερη δὲν ἄκουσες τὸ τί μᾶς εἶπεν Ἥρα,
 ποὺ τὸν Ὀλύμπιο Δία παράτησε πρὶν λίγην ὥρα κι ἦρθε;

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Κοράσι ὁμοιάζεις τρυφερὸ ποὺ ὀπίσω ἀπ' τὴν μητέρα
 τρέχει καὶ τὴν παρακαλεῖ στὸν κόρφο νὰ τὸ πάρῃ,
 καὶ ἀπ' τὴν ποδιά της τὴν κρατεῖ, ποὺ βιαστικά πηγαίνει,
 καὶ ὥς νὰ τὸ πάρῃ τὴν κυττᾷ μὲ μάτια δακρυσμένα·
 ὁμοίως, Πάτροκλε, θερμὰ καὶ σὺ τὰ δάκρυα χύνεις.

Ἀλέξ. Πάλλης:

Τὶ κλαῖς σὰν κόρη, Πάτροκλε, μικροῦλα ποὺ τῆς μάννας
 ζητάει, μαζί της τρέχοντας, στὰ χέρια νὰ τὴν πάρει,

Π 233 Ζεῦ ἄνα, Δωδωναῖε, Πελασγικέ, τηλόθι ναίων,
Δωδώνης μεδέων δυσχειμέρου· ἀμφὶ δὲ Σελλοὶ
σοὶ ναίουσ' ὑποφῆται ἀνιπτόποδες χαμαιεῦναι.

Π 297 Ὡς δ' ὅτ' ἀφ' ὑψηλῆς κορυφῆς ὄρεος μεγάλοιο
κινήσῃ πυκινὴν νεφέλην στεροπηγερέτα Ζεὺς,
ἐκ τ' ἔφανεν πᾶσαι σκοπιαί καὶ πρόωνες ἄκροι
καὶ νάπαι, οὐρανόθεν δ' ἄρ' ὑπερράγη ἄσπετος αἰ-
θήρ,
ὥς Δαναοὶ νηῶν μὲν ἀπωσάμενοι δῆιον πῦρ
τυτθὸν ἀνέπνευσαν, πολέμου δ' οὐ γίγνεται ἔρωή.

Π 482 Ἥριπε δ', ὥς ὅτε τις δρυὺς ἥριπεν ἢ ἀχερωῖς,
ἢ ἐπίτυς βλωθρή, τήντ' οὔρεσι τέκτονες ἄνδρες
ἐξέταμον πελέκεσσι νεήκεσι νήιον εἶναι.

Π 630 Ἐν γὰρ χερσὶ τέλος πολέμου, ἐπέων δ' ἐνὶ βουλῇ·
τῷ οὔτι χρὴ μῦθον ὀφέλλειν, ἀλλὰ μάχεσθαι.

καὶ τὴν τραβᾷ ἐνῶ βιάζεται, κί' ὥς ποὺ νάν τῇ σηκῶσει
τῇ βλέπει πάντα ὀλοδακρῇ πιασμένη ἀπ' τὴν ποδιά της;
Ἔτσι τὰ δάκρυα, Πάτροκλε, σὰν κοπελοῦδι χύνεις.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Δία, θεῆ Πελασγικέ, προστάτη στὴν Δωδώνην
πέρα τὴν κακοχείμωνην, ὅπου ἀπὸ σέ προσφέρουν
οἱ ἄλουτοι, χαμοκοῖτοι Σελλοὶ ρήματα θεῖα.

Ν. Καζαντζάκης – Ἰ. Κακριδῆς.

Δία τῆς Δωδώνης, πρωτοκύβερνε, πελασγικέ, ποὺ μένεις
μακριά, τὴν παγερὴ ἀφεντεύοντας Δωδώνη, καὶ τρογύρα
χαμοκοιτάμενοι, ἀνιφτόποδοι, ζοῦν οἱ Σελλοί, οἱ δικοί σου
προφήτες.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Καὶ ὥς ὅταν σύγνεφο χοντρὸ σκεπάζῃ μέγα ὄρος,
ἂν τὸ σηκῶσ' ἡ δύναμις τοῦ ἀστραποβόλου Δία,
φαίνεται κάθε κορυφῇ, καθ' ἄκρῃ, κάθε πλάγι,
κ' ἐσχίσθη ἀπὸ τὸν οὐρανὸν ἀπέραντος ὁ αἰθέρας
ἔτσι ἀφοῦ διῶξαν οἱ Ἀχαιοὶ τὸ πῦρ ἀπ' τὰ καράβια,
ἀνάπνευσαν, ἂν καὶ ποσῶς δὲν ἔπαυσεν ἡ μάχη.

Ν. Καζαντζάκης – Ἰ. Κακριδῆς:

Ἀπὸ βουνοῦ μεγάλου κάποτε φιλὴ κορφή πῶς σπρώχνει
ὁ Δίας ὁ ἀστραπορίχτης – σύγνεφο πυκνὸ καὶ φεύγει ἀλάργα,
καὶ γύρα οἱ βίγλες ὅλες φαίνονται, τ' ἀκρόκορφα, οἱ λαγκάδες,
κι ἀπὸ τὰ οὐράνια κάτω ἀπέραντος ἀνοίγει ξάφνου ὁ αἰθέρας·
ὅμοια κι οἱ Ἀργῖτες, ἀπὸ τ' ἄρμενα τὴν ἄγρια φλόγα ὥς διῶξαν,
μιὰ στάλα ἀνάσαναν, μὰ ὁ πόλεμος δὲ σκόλαζε καθόλου.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Κ' ἔπεσε ὅπως πέφτει δρυς ἢ λεύκα ἢ φουντωμένος
ὕψηλός πεῦκος, πῶκοψαν τεχνίτες εἰς τὰ ὄρη·
μὲ ἀξίνες νεοτρόχιστες, μ' αὐτὸ νὰ στήσουν πλοῖον.

Ν. Καζαντζάκης – Ἰ. Κακριδῆς:

Κι αὐτὸς σωριάστη, ὅπως σωριάζεται γιὰ δρυς γιὰ λεύκα χάμω
γιὰ πεῦκο τρισμαγάλω, πού'κοψαν πὰ στὰ βουνὰ οἱ μαστόροι
μὲ τὰ νιοτρόχιστα τσεκούρια τους, καρένα νὰ τὸ κάνουν.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Ἀξίζει ὁ λόγος στὴν βουλὴν, στὸν πόλεμον τὸ χέρι.
Ὅθεν ἐμπρὸς στὸν πόλεμον καὶ ἄς μὴ πολυλογοῦμε.

P 53 Οἶον δὲ τρέφει ἔρνος ἀνὴρ ἐριθηλὲς ἐλαίης
 χώρῳ ἐν οἰοπόλῳ, ὅθ' ἄλις ἀναβέβρυχεν ὕδωρ,
 καλόν, τηλεθάον· τὸ δὲ τε πνοιαί δονέουσιν
 παντοίων ἀνέμων, καὶ τε βρύει ἄνθεϊ λευκῷ·
 ἐλθὼν δ' ἐξαπίνης ἄνεμος σὺν λαίλαπι πολλῇ
 βόθρου τ' ἐξέστρεψε καὶ ἐξετάνυσσ' ἐπὶ γαίῃ·

P 446 Οὐ μὲν γὰρ τί ποῦ ἔστιν οἰζυρώτερον ἀνδρὸς
 πάντων, ὅσσα τε γαῖαν ἔπι πνεῖει τε καὶ ἔρπει.

P 569 Ἐν δὲ βίην ὤμοισι καὶ ἐν γούνεσσιν ἔθηκεν,
 καὶ οἱ μυῖης θάρσος ἐνὶ στήθεσσιν ἐνῆκεν,
 ἥτε καὶ ἐργομένη μάλα περ χροὸς ἀνδρομέοιο
 ἰσχανάγ' ἀκάρειν, λαρὸν τὲ οἱ αἶμ' ἀνθρώπου.

N. Καζαντζάκης – Ί. Κακριδής:

Τὰ λόγια κυβερνοῦν στὴ σύναξη, στὸν πόλεμο τὰ μπράτσα·
Τὰ λόγια τὸ λοιπὸν παράτησε καὶ πιάσε τὸ κοντάρι!

Ἄλέξ. Πάλλης:

Πῶς νιὸ φυντάνι θρέφει ἐλιάς ὁ χωριανὸς σὲ θέση
ἀκρότοπη – ὅπου γάργαρα νερὰ ἀπ' τὴ γῆ ἀναβρῦζουν –
πανώριο δροσοστόλιστο, κι' ἀγέρια τὸ χαϊδέβουν
κάθε λογῆς, καὶ μὲ πυκνὰ λουλούδια χρυσανθίζει,
μὰ ὄξαφνα σφίγγει ὁ ἄνεμος, κι' ὀρμῶντας τ' ἀγριοκαῖρι
ἔξω ἀπ' τὴ γοῦβα τὸ πετάει καὶ χάμου τὸ πλαγιάζει.

N. Καζαντζάκης – Ί. Κακριδής:

Πῶς ἀνασταίνει μ' ἔγνοια ὀλόδροσο φιντάνι ἐλιά ὁ ξωμάχος
σὲ τόπο ἀπόμερο, ποὺ γύρα του νερὰ βρυσίζουσι πλήθια,
πανώριο, τρυφερό, κι οἱ ἀγέρηδες κάθε λογῆς φυσῶντας
τὸ ἀκρολυγοῦν, καὶ στέκει κάτασπρο μέσα στὸν πλήθιο ἀνθὸ του
ὄμως ἀγέρας ξάφνου ἀσκώνεται καὶ δυνατὸ δρολάπι
κι ἀπὸ τὸ λάκκο του ἀνασπῶντας τὸ στὸ χῶμα τὸ ξαπλώνει.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Διότι θλιβερώτερο τοῦ ἀνθρώπου δὲν ὑπάρχει,
κανέν' ἀπ' ὅσα ἐκεῖ στὴν γῆν κινοῦνται καὶ ἀναπνέουν.

N. Καζαντζάκης – Ί. Κακριδής:

Πλάσμα κανένα ἀπὸ τὸν ἀνθρώπο πιὸ δύστυχο δὲν εἶναι
ἄλλο στὴ γῆς, ἀπ' ὅσα πάνω τῆς σαλεύουν κι ἀνασαίνουν.

Ἰάκ. Πολυλᾶς:

Καὶ ὀρμὴν πολλὴν τοῦ ἔβαλε στὰ γόνατα, στοὺς ὦμους,
καὶ μέσα τὸν ἐγέμισε μὲ πείσμα ὡς ἔχ' ἡ μύγα,
ποὺ ὅσο τὴν διώχνουν στὸ κορμὶ τὸ ἀνθρώπινο κολλάει
νὰ τὸ δαγκάνη καὶ πολὺ τὸ αἶμ' ἀγαπᾷ τοῦ ἀνθρώπου.

N. Καζαντζάκης – Ί. Κακριδής:

Καὶ δύναμη στοὺς ὦμους τοῦ ἔβαλε, στὰ γόνατά του κάτω,
καὶ σφήνωσε βαθιὰ στὰ στήθια τοῦ τῆς μύγας τὸ γινάτι,
ποὺ ὅσο τὴ διώχνεις, τόσα ρίχνεται μὲ πόθο στὸ κορμὶ σου
νὰ στὸ δαγκάσει, τί γλυκόπιστο γι' αὐτὴν τοῦ ἀνθρώπου τὸ αἶμα.

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

Τόμος Α΄

**Ἀπὸ τὴν Προϊστορία
μέχρι τὴν Ἀναγέννηση**

Τόμος Β΄

**Ἀπὸ τὴν Ἀναγέννηση
ὥς τοὺς σημερινούς**

Α΄ Τόμος δρχ. 250

Β΄ Τόμος » 200

ΛΕΩΝΙΔΑΣ ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

Τὸ πρῶτο ἀμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου

Προλεγόμενα

Ἡ πνευματικὴ ἐπικοινωνία ἀποτελεῖ θεμελιώδη ἀνθρώπινη πράξη γιατί ἐντάσσει τὸ ἄτομο στὴν ὁλότητα. Γιατὶ κάνει τὸ μικρὸ ἐγὼ κρίκο τῆς μεγάλης ἀλυσίδας τῶν σκεπτομένων ἀνθρώπων.

Ὁ ἄνθρωπος, ὄρθιος μποροστὰ στὰ ρεύματα τῆς ζωῆς ἀγωνιᾷ, ἀγωνίζεται. Εἶναι τὸ μαρμαρένιο ἄλωνα ὅπου ὁ Διγενὴς παλεύει μὲ τὸν Χάρο. Εἶναι ταυτόχρονο ἡ παλαιόστρα καὶ τὸ γέρας τῆς νίκης. Ἡ ζωὴ τοποθετεῖ τὸν ἄνθρωπο σ' ἓνα βάθος, ὅπου βρίσκεται ἀντικρουστὰ ὁ ἄνθρωπος καὶ ἡ σφίγγα (ἡ ἀληθινὴ ἐπιστῆμη τοῦ κοσμοῦ αὐτοῦ). Τραγικὴ ἡ θέση του. Πρέπει νὰ λύσῃ τὸ μυστήριο γιὰ νὰ ζήσῃ καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὴ γενεὰ του. Γι' αὐτὸ κάθε ἀνθρώπινη ἐπικοινωνία εἶναι μιὰ «ἀκτὶς ἀελίου» ποὺ διασχίζει τὰ σκότη καὶ ἀπελευθερώνει τὸ πνεῦμα ἀπὸ τὰ δεσμά τῆς ὕλης.

Εἰσαγωγή

Τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα εἶναι ἀπὸ τὰ πιὸ σοβαρά καὶ πιὸ

δύσκολα προβλήματα τῆς ἀποκρύφου γνώσεως. Οἱ Θρησκεῖες καὶ οἱ Μυθολογίες τὸ ἀναφέρουν, ἀλλὰ πάντοτε καλυμμένο μὲ μυστικὰ πέπλα καὶ διανθισμένο μὲ ἀλληγορίες καὶ παραβολικὲς εἰκόνες. Τὸ προπατορικὸ ἀμάρτημα μᾶς βάζει στὴν καρδιά τῆς ἀλληγορίας τῶν μυστηρίων καὶ στὴν πηγὴ τῆς γνώσεως τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Μᾶς δίνει δηλ. τὴν κλεῖδα τῆς ἀρχαίας σοφίας καὶ τοῦ ποιήματος αὐτοῦ ποὺ λέγεται κόσμος.

Γιὰ νὰ δρέψῃς καρποὺς σ' ἓνα τέτοιο ἀγρὸ, χρειάζεται νὰ φορτωθῇς μὲ χρόνια δουλειᾶς, πείρας, γνώσεων καὶ φρονιμάδας. Καὶ βέβαια ὅταν τὸ πετύχεις μιᾶς τέτοια γλῶσσα ποὺ οἱ ἄλλοι δὲν τὴν καταλαβαίνουν. Γι' αὐτὸ καὶ οἱ ἀπόκρυφες γνώσεις δὲν ἔγιναν ποτὲ κτῆμα τοῦ πολλοῦ κόσμου – ἴσως ἡ Θεοῦ Πρόνοια νὰ τὸ θέλησῃ ἔτσι – ἀλλὰ παρέμειναν πνευματικὸ κληροδότημα μιᾶς μικρῆς ἐκλεκτῆς ὁμηγύρεως ἀνθρώπων. Φυσικά, σκαλίζοντας ἓνα τόσο βαθὺ καὶ δύσκολο θέμα – ἐγὼ πιστεύω ὅτι ὅποιος

νοιώσκει τὸ ἁμάρτημα τῶν προπατόρων ἔχει ἀνασηκώσει λίγο τὸ πέπλο τῆς Ἰσίδος – ἀπαιτεῖται σύνεση.

Βέβαια μὴ νομισθῇ, πρὸς Θεοῦ, ὅτι ἐγὼ ἔλυσα τὸ θέμα ἢ πίστεψα ὅτι τὸ ἔλυσα.

Ἀπλῶς ἀσχολήθηκα, προβληματίστηκα καὶ τὸν προβληματισμὸ μεταφέρω ἐδῶ. Οἱ σκέψεις καὶ οἱ ὑποθέσεις εἶναι ἀνθρώπινες, ἐπομένως ἀτελεῖς. Δὲν εἶναι ἀποτέλεσμα κάποιας ἰδιαίτερης ἱκανότητος ἀφομοίωσης, ἀλλὰ κυρίως ὁ καρπὸς τῆς λαχτάρας γιὰ μάθησι. Ἴσως μάλιστα ἡ ἀλήθεια τελικὰ νὰ εἶναι πιὸ ἀπλὴ ἀπ' ὅ,τι τὸ πολὺπλοκο μυαλό μας ὑποθέτει.

Ἡ γέννησι τοῦ κακοῦ

Ἄν ψάξῃ κανεὶς ὅλους τοὺς μύθους ποὺ σχετίζονται μὲ τὴ γέννησι τοῦ κακοῦ (Ἀδὰμ – Προμηθεύς – Πανδώρα – Ψυχὴ κ.λπ.) διαπιστώνει μιὰ τριαδικὴ γνώση:

α. ΛΑΘΟΣ – ἁμάρτημα τοῦ παρελθόντος.

β. ΣΥΝΕΠΕΙΑ – κατάπτωσι τοῦ παρόντος

γ. ΕΛΠΙΔΑ – μελλοντικῆς ἀποκαταστάσεως.

Ποιὸ εἶναι λοιπὸν αὐτὸ τὸ κρίμα, ἐνὸς μόνου ἀνθρώπου, ὅπως συνήθως ἀναφέρεται, τοῦ ὁποίου οἱ συνέπειαι φθάνουν στοὺς πιὸ μακρινοὺς ἀπογόνους τοῦ ἁμαρτήσαντος καὶ στιγματίζουν τὸ μέτωπό τους ἀπὸ γε-

νεὰ σὲ γενεὰ ἕως ὅτου ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ θὰ ἐνσαρκωθῇ σ' αὐτὴ τὴν ὕλη καὶ μὲ τὸ προσωπικὸ του μαρτύριο θὰ ἐξαγοράσῃ τὸ ἁμάρτημα τοῦ χωμάτινου Ἀδὰμ καὶ θὰ κἀνῃ τὸν ἀνθρώπο ἀθάνατο;

Εἶναι λογικὸ νὰ ὑποφέρῃ ἡ ἀνθρωπότητα γιὰ τὸ σφάλμα ἐνὸς ἀνθρώπου, κι αὐτὸ ἐν ὀνόματι ἐνὸς Θεοῦ δίκαιου καὶ Πανάγαθου; Εἶναι δυνατόν νὰ φανταζόμαστε τὸ Θεὸ ἐκδικητικὸ, αὐτὸν τὸ Θεὸ ποὺ τὸν θεωροῦμε σύμβολο τοῦ μεγαλείου, τῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ ἀγαθοῦ;

Τὶ κρίβεται λοιπὸν κάτω ἀπὸ τὸ μυστήριον αὐτὸ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς πτώσεως τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ ἀναφέρεται σὲ ὅλες τὶς κοσμογονίες μὲ διάφορους μύθους;

Τὶ εἶναι λοιπὸν τὸ ἁμάρτημα τῶν προπατόρων;

Ὁ Ἀδαμικὸς μύθος

Ἄς σταθοῦμε στὸ συμβολισμὸ τοῦ Ἀδὰμ, ποὺ εἶναι σὲ ὅλους γνωστὸς καὶ προσφιλεῖς θάλαγα. Ὁ Ἀδὰμ, πατριάρχης τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, μπορεῖ νὰ πάρῃ δυὸ διαφορετικὰς ὁψεις.

α. Σὰν ἀρχέτυπο ἐν δυνάμει μέσα στοὺς κόλπους τῆς θεότητος.

β. Σὰν ἐκδήλωσι μέσα στὸ Σύμπαν.

Σὰν ἀρχέτυπο εἶναι ὁ Θεῖος

λόγος, είναι ἡ καρποφόρα ἔνωση τοῦ πνεύματος (ΙΟΔ) καὶ τῆς παγκόσμιας ζωῆς ψυχῆς (HEVE). Δηλαδή ἡ ἔνωση τοῦ ἄρρενος Θεοῦ καὶ τῆς φύσεως (οὐράνιο ἀνδρόγυνο) εἶναι δηλ. ὁ *Ἀδὰμ Καδμόν* τοῦ Zohar, ἡ σύνθεση τῶν Sephiroths.

Ἡ ἔνωση τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὐας ἀποτελεῖ τὸ ἐν δυνάμει σύμπαν καὶ συμβολίζεται στὴ μαγεία μὲ τὸ ἄστρο τοῦ Σολομώντος. Ὄταν ὁ Ἀδὰμ ὑποκειμενοποιεῖται καὶ πέφτει μέσα στὴν ὕλη, τότε τὸ σύμπαν μεταπίπτει ἀπὸ τὴν ἐν δυνάμει κατάσταση στὴν ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ἐμφανίζεται ὁ ἐνσώματος Ἀδὰμ (ὁ Ἀδὰμ τῆς Γενέσεως) φυλακισμένος στὸ ὕλικὸ σύμπαν, ποῦ ὁ ἴδιος ἔθεσε σὲ λειτουργία. Ὁ ὄφης τῆς Γενέσεως εἶναι ἡ δίψα, ἡ ἐγωϊστική, γιὰ ἀνεξάρτητη ὕπαρξη, αἰτία τῆς πτώσεως καὶ τοῦ πολλαπλασιασμοῦ τῶν ἀνεξαρτήτων ὄντων. Ἡ δύναμη αὐτὴ ἀναφέρεται σὰν Ἐωσφόρος καὶ σὰν Διάβολος. Καὶ ὁ μὲν Ἐωσφόρος εἶναι τὸ σύμβολο τοῦ Προμηθεϊκοῦ Πυρός, ὁ δὲ Διάβολος τὸ σύμβολον τῆς Πλάνης καὶ τῆς ἀρνήσεως. «Εἶμαι αὐτὸς ποῦ συνέχεια ἀρνεῖται» βάζει στὸ στόμα τοῦ Μεφιστοφελῆ ὁ Γκαῖτε, δημιουργώντας μιὰ νέα ἐνσάρκωση τοῦ κακοῦ. Στὸ δράμα τοῦ μεγάλου Γερμανοῦ ποιητῆ βλέπουμε τελικὰ τὸν Μεφιστοφελῆ νὰ ἐκμηδενίζεται καὶ νὰ σβῆνῃ, καθὼς ὁ Faust (ὁ Ἀδὰμ

ἄνθρωπος) βρίσκει τὸν δρόμο, ποῦ τοῦ ἔχουν χαράξει οἱ οὐράνιες δυνάμεις τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ ὠραίου.

Ὅπως ἡ νύχτα εἶναι τὸ αὐγὸ τῆς ἡμέρας, ἔτσι καὶ τὸ κακὸ εἶναι τὸ αὐγὸ τοῦ καλοῦ. Ὄταν θραυσθεῖ τὸ περίβλημα, τὸ θεῖον φῶς ποῦ περιέχεται μέσα διαχέεται καὶ ἀπὸ τὸ κακὸ δὲν μένουν παρά σπασμένα τσόφλια.

Τὸ καλὸ καὶ τὸ κακὸ εἶναι δύο κλάδοι τοῦ ἰδίου δένδρου, χωρὶς αὐτὸ νὰ σημαίνῃ ὅτι αὐτὸ τὸ δένδρον εἶναι ἡ οὐσία τοῦ Θεοῦ. *Δὲν μπορεῖ στὴν θεία οὐσία νὰ ὑπάρχει τὸ κακὸ.* Τὸ κακὸ εἶναι σὰν ὠρισμένα δηλητήρια-φάρμακα, ποῦ σὲ μικρὴ ποσότητα βοηθοῦν τὸν ἀσθενὴ νὰ γίνῃ καλά. Σὲ μεγάλες δόσεις ὁμως θανατώνουν. Ἐφ' ὅσον τὸ ζωϊκὸν ρευστὸν κυκλοφορεῖ ἐλεύθερα, χωρὶς ἐμπόδια, δὲν παράγεται ἐξατομίκευση.

Τὰ ὄντα παραμένουν σὲ ἐνιαῖο σύνολο Ἀδὰμ-Εὐα καὶ τὸ δίδυμο αὐτὸ ὃν ἀπολαμβάνει τὴν παραδείσια ζωὴ. Γιὰ νὰ μπορεῖ μιὰ ξεχωριστὴ ζωὴ ν' ἀντιταχθῇ στὴ γενικὴ ζωὴ, πρέπει νὰ ὑπάρξῃ ἓνα σημεῖο ἀπειθαρχίας καὶ ἀνυπακοῆς.

Τὴν ἀρχὴ αὐτῆς τῆς ἀνταρσίας - ἐξατομικεύσεως εἶναι ἀκριβῶς ποῦ συμβολίζει ὁ ὄφης τῆς δημιουργίας (Τὸ ἐνστικτὸ τῆς αὐτονομίας ποῦ θέτει τὸν Μικρόκοσμον σὲ ἀνταγωνισμὸ

μὲ τὸν Μακρόκοσμο). Τὸ ΤΑΡΩ παρουσιάζει τὸν δελεάζοντα Διάβολον σὲ μιὰ φιγούρα σύνθετη. Ἔχει κορμὸ καὶ χέρια γυναικεῖα, κεφαλὴν καὶ πόδια τράγου καὶ φτερὰ νυχτερίδας.

Ὁ Διάβολος, ἐὰν εἶναι δელαστής, μᾶς δοκιμάζει. Ἐπομένως δὲν εἶναι ἐχθρὸς κατὰ βάθος, ἀλλὰ τὸ μέσον γιὰ νὰ γίνουμε καλύτεροι. Τὸ κακὸ ὑπάρχει γιὰ νὰ μάθουμε νὰ τὸ ἀποφεύγουμε. Οὔτε πλασμένο οὔτε ἡθελημένο, ἀλλὰ ὅπωςδὴποτε προβλεπόμενο τὸ κακὸ περιέχει μιὰ ἀδυναμία τοῦ πνεύματος γιὰ κατανόηση. Ἔχει τὴν ἀρχή του σὲ μιὰ αὐταπάτη, ποὺ ἐκδηλώνεται μετὰ ἀπὸ ἕνα πνευματικὸ ξύπνημα, ποὺ κάνει τὸ ἄτομο συνειδητὸ καὶ τοῦ ἐπιτρέπει νὰ γίνη ὑπεύθυνο γιὰ τὶς πράξεις του. Ὅσον τὸ ζῶν ὑπακούει στὸ ἐνστικτο, οἱ πράξεις του εἶναι σύμφωνες μὲ τὴ φύση καὶ ἀνεύθυνες, μὴ ὑποκείμενες στὸ κριτήριο τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ. Ἡ ἠθικὴ ἐκτίμηση τῶν πράξεων ἀρχίζει μὲ τὴν ἀφύπνηση τῆς συνειδήσεως. Βγαίνουμε ἀπὸ τὰ σκοτάδια τοῦ ἐνστίκτου γιὰ νὰ ἀφεθοῦμε νὰ θανατωθοῦμε ἀπὸ τὸ πολὺ φῶς. Ὁ ἑωσφόρος συμβολίζει αὐτὸ τὸ φῶς, τὴν αὐγὴ τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀτόμου. Ἡ ἀφέλεια καὶ ἡ ἀγαθοσύνη τοῦ ἀτόμου, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ὑπερηφάνεια τῆς ἀνακαλύψεως τοῦ ἑαυτοῦ του, δημιουργοῦν ἃ σπέρματα τοῦ ἐγῶϊ-

σμοῦ. Ὁ καθένας νοιώθει σὰν ἕνας θεὸς τοῦ μικροῦ κόσμου του καὶ ἡ αὐθαίρετη αὐτὴ αὐτονομία τὸν κάμει νὰ χάσῃ ἀπὸ τὰ μάτια του τὴν ἀλληλοεξάρτηση ἀπὸ τὸ σύμπαν. Ἔτσι ὁ μικρόκοσμος ἀπομονώνεται ἀπὸ τὸν μακρόκοσμο καὶ ἡ ἐλευθερία αὐτῆς μᾶς κάνει σκλάβους μιᾶς μεγάλης αὐταπάτης. Γεννιώμαστε ἐγῶιστὲς καὶ μὲ τὸ ἐνστικτο τῆς αὐτοσυντηρήσεως πολὺ ἀνεπτυγμένο. Ἀργότερα μαθαίνουμε νὰ συμβιοῦμε καὶ νὰ σεβόμαστε τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, δηλαδὴ βαπτίζομαστε σιγά-σιγά γιὰ νὰ ἐξαλείψουμε τὸ ἀμάρτημα τῶν προπατόρων.

Ἐνα ἄλλο φῶς φωτίζει τώρα τὸ δρόμο μας, εἶναι τὸ φῶς τῶν μεμυημένων, τὸ Φῶς τοῦ Λόγου, ποὺ σκεπάζει σιγά-σιγά τὸ φῶς τοῦ Ἑωσφόρου καὶ μᾶς εἰσάγει στὴν κοινότητα τῶν πραγματικῶν χριστιανῶν. Τὸ πνεῦμα καὶ ἡ λογικὴ πρέπει νὰ ὑποτάξουν τὸ κτῆνος, ὄχι νὰ τὸ σκοτώνουν.

Ὁ Eliphaz Levi ἀναφέρει ἕνα ἀπόσπασμα ἀπὸ ἕνα γνωστικὸ κείμενο, ποὺ σχετίζει τὸν συμβολισμό τοῦ Ἑωσφόρου ὡς ἐξῆς:

«Ἡ ἀλήθεια, ἡ ὁποία γνωρίζει τὸν ἑαυτὸν της, εἶναι ἡ ζῶσα σκέψη. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ἡ σκέψη, ἡ ὁποία ὑπάρχει ἐν ἑαυτῇ. Καὶ ἡ σκέψη μορφοποιημένη εἶναι ὁ ΛΟΓΟΣ. Ὅταν ἡ αἰώνια σκέψη ἀναζήτησε τὴ μορφή, εἶπε: «ΓΕΝΝΗΘΗΤΩ ΤΟ

ΦΩΣ», ὅθεν ἡ σκέψη πού ὀμιλεῖ εἶναι ὁ ΛΟΓΟΣ καὶ ὁ ὁ ΛΟΓΟΣ λέει τὸ γεννηθῆτω τὸ φῶς, διότι ὁ ΛΟΓΟΣ εἶναι τὸ ἴδιο τὸ φῶς τοῦ πνεύματος.

Τὸ ΦΩΣ, πού εἶναι ὁ Θεῖος ΛΟΓΟΣ, ἀκτινοβολεῖ, διότι θέλει νὰ γίνῃ ὁρατός. Καὶ ὅταν λέγῃ τὸ γεννηθῆτω τὸ φῶς προστάζει τοὺς ὀφθαλμοὺς νὰ ἀνοίγουν, πλάθει τὶς συνειδήσεις.

Ὅταν ὁ Θεὸς εἶπε νὰ γίνῃ τὸ φῶς, ἡ παγκόσμια συνειδήσις ἀφυπνίστηκε καὶ τὸ φῶς ἐφάνηκε. Ἡ πνοὴ τῆς συνειδήσεως, τὴν ὁποίαν ὁ Θεὸς ἐλευθέρωσεν ἐκ τοῦ στόματος του ὡσάν ἄστρον ἀποκολλούμενον ἀπὸ τὸν ἥλιο, πῆρε τὴ μορφὴ ἑνὸς ἀκτινοβόλου ἀγγέλου, πού ὁ οὐρανὸς τὸν ἐχαιρέτησε μὲ τὸ ὄνομα τοῦ ΕΩΣΦΟΡΟΥ.

Ἡ συνειδήσις ἀφυπνίστηκε, ἐνοιωσε ἐλευθέρη, διότι ὁ Θεὸς τὸν διέταξε νὰ ὑπάρχῃ καὶ εἶπε στοὺς οὐρανοὺς:

- Δὲν θὰ εἶμαι ὑπηρέτης.
- Θὰ εἶσαι λοιπὸν ὁ ΠΟΝΟΣ, εἶπε ἡ φωνὴ τοῦ Θεοῦ,
- Θὰ εἶμαι ἡ ἐλευθερία, ἀπάντησε τὸ φῶς.
- Ἡ ὑπερηφάνεια θὰ σὲ δελεάσῃ, λέγει ὁ Θεός, καὶ θὰ γεννήσῃς τὸ θάνατο.
- Ἐχῶ ἀνάγκη ν' ἀγωνισθῶ ἐναντίον τοῦ θανάτου, γιὰ νὰ κατακτῆσω τὴ ζωὴ, πρόσθεσε τὸ φῶς.

Ὁ Θεὸς τότε ἀπαγκίστρω-

σε ἀπὸ τὸ στήθος του τὸ νῆμα πού συγκρατοῦσε τὸν Θαυμάσιον Ἀγγελον καὶ βλέποντάς τον νὰ ἐκτινάσσεται μέσα εἰς τὴν νύχτα ἀκτινοβολώντας δόξα, χαμογελώντας εἶπε στὸν ἑαυτὸ του ὅτι *τὸ φῶς εἶναι καλόν*.

Τὸ κείμενο μιλάει μόνον του. Ὁ Θεὸς δὲν ἔφτιαξε τὸν ΠΟΝΟ. Ἡ ΣΥΝΕΙΔΗΣΗ τὸν δέχτηκε, γιὰ νὰ εἶναι ἐλεύθερη. Εἶναι δηλαδὴ ὁ ΠΟΝΟΣ ἡ προϋπόθεσις τῆς ἐλευθερίας. Ἡ οὐσία τῆς συνειδήσεως εἶναι ἡ κρίσις καὶ ἡ οὐσία τῆς κρίσεως εἶναι ἡ ἐλευθερία. Ὁ ὀφθαλμὸς διαθέτει τὸ φῶς, ἐπειδὴ ἔχει τὴν εὐχέρεια νὰ ἀνοίγῃ καὶ νὰ κλείνῃ. Ἔτσι καὶ τὸ πνεῦμα νοιώθει εὐτυχία δοξάζοντας τὸ Θεό, ἐπειδὴ ἔχει τὴν δυνατότητα νὰ τὸν ἀρνηθῇ.

Ἐάν ὁ πρῶτος Ἀγγελὸς δὲν εἶχε διασχίσει τὰ σκοτάδια τοῦ Χάους, ἡ δημιουργία δὲν θὰ ἦταν πλήρης. Ἡ ἀρνησὴ του νὰ εἶναι σκλάβος ἐδημιούργησε τὴν ἰσορροπία τῶν κόσμων καὶ τὴν κίνηση τῶν σφαιρῶν. Ἡ ἐλευθερία γέμισε τὸ σύμπαν καὶ ἡ δύναμις τῆς προκάλεσε τὴν ἀντίδραση τοῦ Θεοῦ, γιὰ νὰ τὴν καταξιώσῃ ἔτσι σάν τὸν πυρῆνα τῆς δημιουργίας.

Ἡ σκέψη γίνεται λόγος. Ὁ λόγος γίνεται σῆμα, ἦχος, εἰκόνα. Εἶναι ἡ πρώτη πραγμάτωση. Στὴ συνέχεια καταγράφεται στὸ παγκόσμιο ἀστρικό πεδίο, γίνε-

ται Μορφή-Πράξη καὶ ἐπηρεάζει τὴ ζωὴ τῶν ἀνθρώπων. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Ἀδαμικὴ Παρακοή (ἑσφορικὴ) ἀπεικονισμένη στὸ ἀστρικό Πεδίο μένει ἐκεῖ καὶ βαραίνει στὴ μοῖρα τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἕως ὅτου μιὰ ἄλλη πράξη, πιὸ δυνατὴ νὰ μπορέσει νὰ τὴν ἐξαλείψει. Νὰ γιατί «ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ σὰρξ ἐγένετο» καὶ διέσχισε τὰ σκότη τοῦ Ἄδη γιὰ νὰ λυτρώσει τὸ ἀνθρώπινο γένος ἀπὸ τὴν ἀνυπακοή τοῦ Ἀγγέλου τοῦ φωτός.

Ἡ ἐνσάρκωση τοῦ ΛΟΓΟΥ καὶ τὸ Θεῖον πάθος ἦταν μιὰ νομοτέλεια, γιὰ τὴν κάθαρση τῆς δημιουργίας καὶ γι' αὐτὸ προαναγγέλεται στὸν μῦθο τῶν Πρωτοπλάστων.

Ἄν θέλουμε τώρα νὰ ξεχωρίσουμε δύο πτώσεις, ἐκείνη τῶν Ἀγγέλων καὶ ἐκείνη τῶν ἀνθρώπων (πεπτοκότες Ἄγγελοι - Ἀδαμικὸ ἁμάρτημα), θὰ πρέπει ἡ πρώτη νὰ ἀναφέρεται στὸ Fiat Lux στὴν κάθοδο τοῦ πνεύματος μέσα στὴν ὕλη καὶ ἡ δευτέρη στὴν ἐξέλιξη καὶ αὐτοσυνειδησία τοῦ ἀνθρώπου.

Τι εἶναι ὁ παράδεισος τῆς Γενέσεως;

(Ἡ Ἑδέμ — κατὰ Μωϋσῆ — Ἡ σφαῖρα χωρὶς σύνορα τοῦ Ζωροάστρου — Ἡ οὐράνια γῆ τοῦ Πλάτωνος — Τὸ πλήρωμα τῶν γνωστικῶν — Malkuth τῆς Καβαλαῖ).

Ἡ Ἑδέμ εἶναι παντοῦ, πληροῖ τὸ σύμπαν, δὲν εἶναι ἓνας τόπος, ἀλλὰ μιὰ κατάσταση. Ὁ

Ὀριγένης, ὁ μέγας αὐτὸς πατέρας τῆς ἐκκλησίας, ἀφήνει νὰ ἐννοηθῇ ὅτι ἡ Ἑδέμ εἶναι μιὰ κατάσταση τῶν ψυχῶν πρὶν ἀπὸ τὴν πτῶση (ὁ ἐπίγειος παράδεισος δὲν εἶναι τίποτα ἄλλο παρὰ μιὰ εἰκόνα τοῦ οὐρανοῦ πάνω στὴ γῆ).

Τὸ Θεῖον Πάθος συμβολίζει τὴν πάλη τοῦ Ἀδὰμ μὲ τὸν περὶφημο ὄφι. Ὁ Θάνατος τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ συνεφιά καὶ τὸ σκοτεινίασμα ποὺ κρύβουν τὸ πνευματικὸ φῶς, εἶναι ἡ ἀνάπτυξη τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἡ ἐπανάσταση τοῦ ἐγὼ καὶ ὁ ἀποσυντονισμός του ἀπὸ τὸν παγκόσμιο ρυθμό. Ἡ Κάθοδος στὸν Ἄδη εἶναι ἡ συνέπεια τῶν ἀνωτέρω, ἡ ἐξυλοποίηση τοῦ Πνεύματος. Ἡ Ἀνάσταση εἶναι ἡ ἐπανεμφάνιση τοῦ πνεύματος μέσα ἀπὸ τὴν ὕλη, τὴν ὁποία ἐκάρπισε, ἐζωντάνεψε καὶ προσανατόλισε πρὸς τὴν Ἀρετὴ.

Ὁ Θεὸς δέχεται καὶ δὲν συγχωρεῖ τὸ προπατορικό ἁμάρτημα, ὥστε νὰ χρησιμοποιηθῇ σὰν κυοφορία, ἀπ' ὅπου θὰ βλαστήσῃ τὸ ΚΑΛΟ σὲ ὅλη του τὴν λαμπρότητα. Καὶ αὐτὸ εἶναι ἡ σωτηρία καὶ ἡ λύτρωση ποὺ ὁδηγοῦν στὸν Παράδεισο. Ὁ Θεὸς θέλει ἡ σωτηρία μας νὰ μὴν εἶναι μόνο ἔργο δικό του, ἀλλὰ καὶ κατόρθωμα δικό μας. Ὁ οὐράνιος Ἀδὰμ εἶναι αὐτὸς οὗτος ὁ «ΛΟΓΟΣ». Πάντα δι' αὐτοῦ ἐγένετο, χωρὶς αὐτοῦ ἐγένετο οὐδὲν ἐν ὃ γέγονεν». Δηλ. ἡ πτῶση τοῦ Ἀδὰμ

δὲν προηγείται ἢ ἔπεται τοῦ κό-
σμου αὐτοῦ ἢ ὁποιοδήποτε
πράγματος τῆς δημιουργίας. Ἡ
πτώση εἶναι αἰώνια. Κάθε φορά
ποῦ ἓνα πνεῦμα κατεβαίνει γιὰ
νὰ ἐνσαρκωθῇ, διαπράττει τὸ
προπατορικὸν ἀμάρτημα σάν ἔ-
να ὑποπολλαπλάσιο τοῦ Ἀδάμ.

Ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις τοῦ
ἀπείρου ΛΟΓΟΥ, ποῦ ξεχωρί-
ζουν ἀπὸ τὴ μητέρα-ἐνότητα ὅ-
που περιείχοντο, ἀποτελοῦν μιὰ
ἄρνηση στὴν συλλογικὴ ζωὴ
καὶ μιὰ κατάφαση γιὰ τὴν ἀνε-
ξάρτητη ὕπαρξη. Ἐπομένως
διαπράττουν τὸ σφάλμα τοῦ
Ἀδάμ καὶ ἡ ἐξιλέωση ἀρχίζει.
Σκοτεινιάζουν καὶ θρηνοῦν μέ-
σα στὴ φυλακὴ ποῦ οἱ ἴδιες
ἐδημιούργησαν. Ὑπόκεινται
πλέον στοὺς νόμους τῆς Μοί-
ρας τῆς ὑλικῆς φύσεως. Αὐτὴ ἡ
μοίρα ἀνήκει γιὰ τὸν καθ' ἓνα,
μιὰ μητέρα ὅπου καταχωροῦνται
ὅλες οἱ ἐνέργειες τοῦ ἐνσαρκω-
θέντος ὄντος, πράξεις, σκέψεις,
ἐπιθυμίες. Ἀπὸ ὅλες αὐτὲς τὶς
ἀναγκαιότητες ἡ μοίρα ὑφαίνει
μιὰ ψυχικὴ ἀτμόσφαιρα, ἓνα
πουκάμισο τοῦ Νέσσου, ἀπὸ τὸ
ὁποῖο δὲν μπορεῖ κανεὶς ν'
ἀπαλλαγῇ οὔτε μὲ τὸν θάνατο.
Εἶναι ἡ Νέμεση ποῦ προσδιορί-
ζει τὴν ἀλυσίδα τῶν προσεχῶν
ἐνσαρκώσεων. Οἱ Ἰνδοὶ τὸ λέ-
νε ΚΑΡΜΑ. Ἡ ψυχὴ λοιπὸν κα-
τέβηκε ἀπὸ τὸν οὐρανό, ἐνσαρ-
κώθηκε στὴν τυφλὴ ὕλη. Ἐκτο-
τε θνήσκει σάν οὐσία πνευμα-
τικὴ ἢ καλύπτεται ἓνα ὕ-
πνο βαθύ. Ἡ ὕλη καλύπτει τὰ

μάτια τῆς ψυχῆς μὲ βαρὺ πε-
πλο. Γιὰ τὴν ψυχὴ τώρα
χρειάζονται ἡράκλεια κατορθώ-
ματα γιὰ νὰ μπορέσῃ σιγα σιγά,
μὲ τὶς διαδοχικὲς ἐνσαρκώσεις,
νὰ φθάσῃ στὴν πνευματικὴ
ἐκείνη κατάσταση ποῦ ὁδηγεῖ
στὸ θρόνο τοῦ πατρός. Μὲ τὸ
ἀμάρτημά της κατέκτησε τὴ
γνώση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κα-
κοῦ. Οἱ προσπάθειές της τῆς
χάρισαν τὴν ἀτομικὴ ἐλευθερία.

Αὐτὰ τὰ δύο, γνώση-ἐλευθερία,
ποῦ στὴν πραγματικότητα εἶναι
ἓνα πρᾶγμα, δὲν θὰ τὰ ξαναχά-
σῃ πλέον ἡ ψυχὴ. Δηλαδή ἔ-
χουμε αὐτοδημιουργία τῶν
ἀτομικῶν ψυχῶν καὶ ἐν συνε-
χείᾳ ἓνα διπλὸ ταξίδι: πρῶτα
ἓνα ταξίδι καθοδικὸ πρὸς τὴν
ὕλη καὶ ἔπειτα, ἀνάμεσα στὶς
μορφές τῆς σχετικότητας, ἓνα
ἀνοδικὸ πρὸς τὴν ἀπόλυτο ἐνό-
τητα. Ἐκεῖ πραγματοποιεῖται τὸ
μεγάλον μυστήριον τῆς ἀρμονικῆς
συγχωνεύσεως, χωρὶς νὰ χά-
σουν ὅμως οἱ ψυχὲς τὴν ἀτομι-
κότητα ποῦ μὲ τόσους κόπους
κατέκτησαν. Ἐπιτέλους ὁ Ἀδάμ
ἐξιλέωθηκε γιὰ τὸ ἀμάρτημα
ποῦ ἔκανε ἀπὸ ἀγάπῃ πρὸς τὴν
ἐλευθερία. («Τὴν ἀγαθὴν μερί-
δα ὁ Ἀδάμ ἐξελέξατο, ἧτις οὐκ
ἀφαιρεθήσεται ἀπ' αὐτοῦ»)...
Νὰ λοιπὸν τὸ τέρμα γι' αὐτοὺς
ποῦ ἀνέβηκαν μὲ κόπο καὶ δου-
λειὰ τὴν κλίμακα τοῦ Ἰακώβ.
Ἐθριάμβευσαν στὴ μάχη ποῦ
ἐκτεθῆκανε μὲ τὴν θέλησή
τους. Δίκαιον εἶναι νὰ κρατή-

σουν τὸ εὐγενὲς τρόπαιον τῆς ἐπιστήμης ποὺ κατέκτησαν.

Ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ γνώση εἶναι τὸ λάφυρον τοῦ μεγάλου ἀγῶνα. Αὐτὸ ποὺ πρέπει νὰ γίνη, θὰ γίνη. Τόσο τὸ χειρότερο γι' αὐτοὺς ποὺ ἀντιδροῦν καὶ δὲν συντάσσονται οἰκιοθελῶς στὸ Μεγάλο Ἔργο. Τὸ πνεῦμα (μυστηριωδῶς) βοηθεῖται ἀπὸ τὴν πτώση γιὰ νὰ ἀνανύψῃ. Ὅσο χαμηλά κι ἂν κατέβῃ, παραμένει δεμένο μὲ τὸν οὐρανὸ μ' ἓνα ὁμόφαλο λῶρο ποὺ δὲν κόβεται ποτέ.

Τὸ πνεῦμα φυλακίζεται μέσα στὴν ὕλη (μὲ τὴν ἐνσάρκωση), μπορεῖ ὅμως ὁ φυλακισμένος νὰ κάμῃ τοὺς τοίχους τῆς φυλακῆς πιὸ λεπτούς, ὥστε νὰ φθάνῃ ἡ ἡχώ τοῦ σύμπαντος. Ἄλλωστε καὶ ὁ ἀσκητισμὸς καὶ ὅλες οἱ συναφεῖς σχολές σὰν σκοπὸ ἔχουν νὰ ὑποτάξουν τὸ σῶμα στὸ πνεῦμα, ὥστε ἀκριβῶς οἱ τοῖχοι τῆς φυλακῆς νὰ γίνουν πιὸ διαφανεῖς στὸ Θεῖο Φῶς. Ἡ ἐνότητα αἰτία προκαλεῖ ἀπαραιτήτως ἀποτέλεσμα. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει ἀποτέλεσμα χωρὶς αἰτία καὶ αἰτία χωρὶς ἀποτέλεσμα. Ἔτσι μπορούμε νὰ ποῦμε ὅτι καὶ ὁ δημιουργὸς δὲν εἶναι δημιουργός, παρὰ μὲ τὴν προϋπόθεση ὅτι δημιουργεῖ. Ἡ δημιουργία ἐπομένως εἶναι ἀέναος. Δὲν μπορεῖ νὰ προσδιορισθῇ χρονικῶς στὸ παρελθόν ἢ στὸ μέλλον. Καὶ τὸ ἐν ἀρχῇ ἦν ὁ ΛΟΓΟΣ, πρέπει νὰ ἐρμηνευθῇ σὰν μιὰ ἀρχὴ ἀέναος στὸν

ἀπειρο χρόνο. Ἡ δημιουργὸς δραστηριότητα (ΛΟΓΟΣ-ΥΙΟΣ) ἐπικαλεῖται τὴν εἰκόνα μιᾶς ἀκτινοβολίας, ποὺ προέρχεται ἀπὸ ἓνα κέντρο, τὸ ἀρχέτυπο τοῦ Θεοῦ-Πατρὸς. Φυσικὰ αὐτὸ τὸ κέντρο δὲν ἔχει γεωμετρικὴ ἔννοια, οὔτε τοπικὴ ὑπόσταση. Εἶναι πανταχοῦ παρὸν καὶ τὰ πάντα πληροῦν.

Ἄν θέλουμε πραγματικὰ νὰ συλλάβουμε τέτοιες ἔννοιες, πρέπει νὰ ξεπεράσουμε τὶς λέξεις καὶ τὰ σύμβολα καὶ νὰ ἀναχθοῦμε σὲ σφαῖρες τέτοιες ποὺ τὸ φῶς νὰ καταβγάζει ἀπ' εὐθείας τὸ πνεῦμα. Τὰ μυστήρια δὲν ἀποκαλύπτονται παρὰ μόνον στοὺς ἐκλεκτοὺς (μεμνημένους τοῦ πνεύματος) καὶ μὲ τρόπο ποὺ δὲν ἐκφράζεται μὲ λόγια, γι' αὐτὸ καὶ παραμένουν ἀπαραβίαστα. Ἐκεῖνο ποὺ πρέπει κανεὶς νὰ διευκρινήσῃ εἶναι ὅτι τὰ πάντα εἶναι *κίνηση*. Ἀδράνεια δὲν ὑπάρχει. Τὸ σῶμα, ποὺ μᾶς φαίνεται ἀκίνητο, ἐνέχει τεράστιες ἐνέργειες ἀτομικὲς καὶ μοριακὲς ποὺ συνοδεύονται ἀπὸ ἄλλες χιλιάδες κινήσεις. Ὅ,τι ὑπάρχει εἶναι ἔμψυχο, τίποτε δὲν εἶναι νεκρὸ. Μιὰ Θεῖα ἀρχή, μιὰ παγκόσμια ψυχὴ ἔχει ἐνδυθεῖ τὴν ὕλη καὶ φυλακίστηκε μέσα σ' αὐτήν. Εἶναι ὁ δημιουργὸς ΛΟΓΟΣ, ποὺ ὑφίσταται τὴν πτώση του γιὰ νὰ πραγματοποιήσῃ τὸ μεγάλο ἔργο τῆς δημιουργίας. Τὸ μεγάλο ἔργο εἶναι διηνεκές καὶ κάθε δραστηριότης ἐντάσσεται μέσα

σ' αυτό οργανικά. Τὸ Σύμπαν εἶναι ἓνα τεράστιο ἐργοτάξιο, ὅπου ὁ καθένας ἐργάζεται γιὰ νὰ πραγματοποιηθῇ τὸ σχέδιο τοῦ Δημιουργοῦ. Ὅλα τὰ μέλη τοῦ τεράστιου αὐτοῦ ὁργανισμοῦ (χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνουν συνήθως) συντελοῦν μέτρητην ἐργασία τους στὴν οἰκοδόμησή του. Οἱ ἄνθρωποι, ὁδηγούμενοι ἀπὸ τὸ ἔνστικτό τους, τείνουν εἰς τὸ νὰ κάμουν αὐτὸ πού πρέπει. Κι ἔτσι ἔρχονται σέ ἐπαφὴ μέ τὸ Θεῖο ΛΟΓΟ. Ὁ διασκορπισμένος ΛΟΓΟΣ εἰς τὰ ἄτομα τείνει ἔτσι νὰ ἀνασυστήσῃ τὴν παλαιὰ του ἐνότητα. Καταπολεμώντας τὸν ἐγωϊσμό πού μᾶς ἀπομονώνει καὶ ἐπιδεικνύοντας μεγαλοψυχία ἀνεβαίνουμε στὴν ἱεραρχία τῶν ὄντων. Τὴν ἀρχικὴ πτώση ἀκολουθεῖ μὴ ἀνάσταση τοῦ πνεύματος καὶ ἡ ἐνσάρκωση τοῦ ΛΟΓΟΥ γίνεται μέ σκοπὸ τὴν ΛΥΤΡΩΣΗ. Γιὰ νὰ ἀναπτυχθῇ, λοιπὸν, τὸ πνεῦμα πρέπει ν' ἀρνηθῇ τίς φιλοδοξίες τῆς αὐτονομίας καὶ νὰ ἐνταχθῇ ἐνεργᾶ στὶς διεργασίες τοῦ παγκόσμιου ὁργανισμοῦ. Πρέπει δηλ. τὰ ἄτομα νὰ καταλάβουν ὅτι εἶναι οἱ συνιστώσες μιᾶς συλλογικῆς ἐνότητας, στὴ σκοπιμότητά τῆς ὁποίας πρέπει νὰ θυσιάστουν. Τὸ ἄτομο, πού ἀφιερώνει τὸν ἑαυτό του στὴ συλλογικὴ προσπάθεια, συμμετέχει ἄμεσα σέ μιὰ ἀνώτερη ζωὴ, πού ὁδηγεῖ στὴ ΛΥΤΡΩΣΗ. Τὸ δρόμο πού πρέπει ν' ἀκολουθήσῃ κανεῖς

γιὰ τὴ Σωτηρίᾳ, θὰ τὸν βρῇ στὴ ζωὴ τοῦ Ἰησοῦ. Ἡ ἐξαγορὰ γίνεται ἄνωθεν. Ὁ οὐρανὸς χαμηλώνει πρὸς ἐμᾶς γιὰ νὰ μᾶς προσελκύσῃ καλύτερα.

Ἐπιλεγόμενα

Ἡ φύση ἔχει μέσα της ὅλη τὴν ἀλήθεια. Τὴν σκεπάζει ὅμως ἐπιμελῶς μέ πολλὰ πέπλα, ὥστε νὰ μὴν μένη ἐκτεθημένη εἰς τὰ ὅματα τῶν ἀμυήτων. Ἡ μελέτη καὶ ἡ ἀφωσίωση βοηθοῦν στὸ νὰ ἀνασηκώσῃ κανεῖς μερικὰ πέπλα τῆς Ἰσίδος. Ὁ ἄνθρωπος, γιὰ νὰ περάσῃ ἀπὸ τὰ σύμβολα στὴν πραγματικότητα, πρέπει νὰ ζήσῃ ἀληθινὰ τὸ πνεῦμα τῶν Γραφῶν, ἀπαρνούμενος τὰ μέταλλα τοῦ ὑλικοῦ πολιτισμοῦ.

Μεταξὺ τῆς ἀποκαλυπτικῆς νύχτας τῶν μυστηρίων καὶ τοῦ φωτός τοῦ πνευματικοῦ ἡλίου, ὑπάρχει καὶ ἡ περιοχὴ ἡ ἡμιδιαφανῆς τῆς σελήνης, πού εἶναι ἡ φαντασία μας. Αὐτὴ συνήθως μᾶς ὁδηγεῖ στὴν πλάνη, παραμορφώνοντας τὰ δεδομένα τῆς διαισθήσεως καὶ τῆς λογικῆς. Αὐτὴ μᾶς κάνει νὰ βλέπουμε τὰ πράγματα μέ τὸν τρόπο μας. Σχηματίζει γύρω μας ἓναν κόσμον γεμάτο εἰκόνες, φαντάσματα καὶ χεῖμαιρες.

Ἐκεῖνο πού ὁ μύστης πρέπει νὰ πετύχῃ εἶναι νὰ κατευθύνῃ σωστὰ τὴ φαντασία του. Ὁ τομέας τῆς σελήνης πρέπει κι αὐτὸς νὰ κατακτηθῇ. Τὸ θέ-

μα πού ἐξετάζουμε εἶναι κατ' ἐξοχήν μεταφυσικό, γιατί ἀγγίζει τὸ μεγάλο μυστήριο τῆς ψυχῆς. Τὴν κάθοδο στὴν ὕλη καὶ τὴν ἐπιστροφή στὸν κόσμον τοῦ πνεύματος. Ἡ ἀθάνατη ψυχὴ ἀφήνει τὴν παραδείσια γαλήνη τῶν οὐρανῶν καὶ ζητάει τὴν περιπέτεια τῆς ὕλης. Βέβαια ἀγνότης-ἀθωότης δὲν εἶναι συνώνυμα τῆς ἀρετῆς. Ἡ ἀθωότης εἶναι θυγατέρα τῆς ἀγνοίας καὶ ἐπομένως δὲν μποροῦσε νὰ διατηρηθῇ γιὰ πάντα σ' ἓνα σύμπαν, τοῦ ὁποίου σκοπὸς εἶναι ἡ κατάκτηση τῆς σοφίας. Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ τοῦτο, ἦταν ἀπαραίτητη ἡ γνώση τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ καὶ ἡ ἐλευθερία δράσεως. Ἡ γνώση καὶ ἡ ἐλευθερία εἶναι δυνατόν νὰ ὁδηγήσουν τὴν ψυχὴ στὸ καλὸ καὶ στὴν δικαιοσύνη, δηλ. στὴν καλλιέργεια τῆς Σοφίας ἢ στὸ κακὸ πού τρέφει τὴν πλάνη. Οἱ πράξεις μας σχηματίζουν ἓνα πεδίο, στὸ ὁποῖο βλαστάνει ὁ νόμος τοῦ αἰτιατοῦ «ὁ ὅν σπείρεις καὶ θερίσεις» καὶ μοιραίως ἐπισύρουν πόνους καὶ στεναχώριες. Ὁ πόνος αὐτὸς ὅμως εἶναι ὁ μεγάλος δάσκαλος, πού ἐπαναφέρει τὴν ψυχὴ στὸ σωστὸ δρόμον καὶ τὴν κατάκτηση τῆς ΑΡΕΤΗΣ. Ἡ ψυχὴ ἔχει καὶ τὰ δύο γένη μέσα της, ἔχει τὴν *θέληση*, δύναμη τοῦ ἄρρενος συνδεδεμένη μετὰ τὴν ἡλιακὴ δύ-

νάμεις καὶ τὴν φαντασία, τὴ δύναμη τοῦ θήλεως συνδεδεμένη μετὰ τὴν σεληνιακὴν ἐπιδράσει. Ἡ ἰδέα τοῦ καλοῦ καὶ τοῦ κακοῦ πρῶτα συλλαμβάνεται ἀπὸ τὴν φαντασία καὶ μετὰ γίνεται θέληση καὶ πράξη. Γι' αὐτὸ καὶ στὴ Γένεση τοῦ Μωϋσέως πρώτη ἡ γυναῖκα δελεάζεται ἀπὸ τὸν ὄφι. Αὐτὲς καὶ ἄλλες πολλὲς σκέψεις γεννᾶν στὸ μυαλὸ τὸ πρῶτο ἀμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου. Κάποια ἀόρατα νήματα δένουν τὸ παρελθὸν τοῦ πλανήτου μας μετὰ τὸ παρὸν καὶ προετοιμάζουν τὸ μέλλον.

Αὐτὰ τὰ νήματα ἔρχονται ἀπὸ τὴν καρδιὰ τοῦ σύμπαντος, κατεβαίνουν μέχρι τὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου, γιὰ νὰ θυμίσουν στὴ γῆ-κόρη τοῦ ἡλίου καὶ στὸν ἀνθρωπο-υἱὸ τοῦ Θεοῦ τὴν οὐράνια καταγωγή τους. Ἡ γῆ μετὰ τὴν περιόδου της, ἡ ἀνθρωπότητα μετὰ τὴν ρίζες φυλῆς της, οἱ πνευματικὲς δυνάμεις μετὰ τὴν ἱεραρχία τους, αναπτύσσονται καὶ ἐξελίσσονται μετὰ τὴν ἴδια θεία ὥθηση. Ὁ οὐρανός, ἡ γῆ καὶ ὁ ἀνθρωπος βαδίζουν μαζί. Γιὰ νὰ ἀκολουθήσῃ τὴν πρόδόν τους, πρέπει νὰ εἰσχωρήσῃ ταυτόχρονα μετὰ τὴν ἴδια ματιὰ καὶ στὴν τρεῖς αὐτὲς σφαῖρες καὶ νὰ γίνῃ βίωμά σου τὸ λόγιον «ὁδηγός μου ἢ συνείδησή μου».

Ἀμνηστία αὐτὴν τὴ συμπεριφορὰ καὶ απευθύνει ἔκκληση στὶς διάφορες κυβερνήσεις νὰ τὴν ἐγκатаλείψουν, ἐφαρμόζοντας ἓνα καὶ μοναδικὸ κριτήριο γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, σὲ ὅλο τὸν κόσμο, γιὰ ὅλες τὶς χώρες, ὅποιο πολιτικὸ σύστημα καὶ ἂν ἔχουν. Καὶ ἀναφέρει ὡς χαρακτηριστικὲς περιπτώσεις ἡ ἔκθεση: τὴν κατάστασι στὴν Πολωνία, ὅπως τὴν περιγράφουν τὰ σοβιετικὰ μέσα ἐνημερώσεως, τὴν κατάστασι στὴν Κεντρικὴ Ἀμερικὴ, ὅπως ἀναφέρεται σὲ δηλώσεις Ἀμερικανῶν ἀξιωματοῦχων καὶ τὴ σημασία ποὺ ἀπέκτησαν γιὰ τὴ Βρετανία οἱ βασανισμοὶ καὶ οἱ ἐξαφανίσεις στὴν Ἀργεντινὴ στὴ διάρκεια τοῦ πολέμου τῶν Φάλκλαντ.

Ἰδοὺ τώρα καὶ ἡ λεπτομερειακὴ εἰκόνα γιὰ τὶς παραβιάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, ὅπως τὴν παρουσιάζει ἡ ἔκθεση τῆς Διεθνοῦς Ἀμνηστίας ὕστερα ἀπὸ ἔρευνες ποὺ ἔκαμε σὲ ἑκατὸν δέκα ἑπτὰ χώρες κατὰ τὸ 1982.

Στὴν Εὐρώπη ἀναφέρει ἐκτελέσεις στὴ Βουλγαρία, στὴν Οὐγγαρία, στὴ Σοβιετικὴ Ἑνωση καὶ στὴν Γιουγκοσλαβία, πολιτικούς κρατούμενους στὴν Πολωνία καὶ βασανισμούς, ποὺ πολλὲς φορές προκάλεσαν τὸν θάνατο κρατουμένων, στὴν Τουρκία.

Στὴ Μέση Ἀνατολὴ πολλοὶ

ἐκτελέστηκαν τὸ 1982, πολλοὶ βασανίστηκαν καὶ πολλοὶ κρατοῦνται. Στὸ Ἰράν ἀναγγέλλθηκαν 624 ἐκτελέσεις, ἀλλὰ πιστεύεται ὅτι ὁ πραγματικὸς ἀριθμὸς εἶναι πολὺ μεγαλύτερος, ἐνῶ ἐξακολουθοῦν νὰ ἐφαρμόζονται ὡς ἐπίσημες τιμωρίες ἡ ἀποκοπὴ μελῶν τοῦ σώματος καὶ ὁ ραβδισμὸς. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ Ἰράν, ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία καταγγέλλει ἐκτελέσεις γιὰ πολιτικούς λόγους, ἐξαφανίσεις, βασανισμοὺς καὶ θανάτους σὲ φυλακὲς στὸ Ἰράκ, ἐκτελέσεις σὲ πολλὲς ἀραβικὲς χώρες, βασανισμοὺς καὶ φυλακίσεις γιὰ πολιτικούς λόγους ἰδίως στὴν Αἴγυπτο, στὴ Λιβύη, στὴ Συρία καὶ στὴν Τυνησία. Ἡ Διεθνὴς Ἀμνηστία ἀναφέρει ἀκόμη ὅτι κρατοῦνται παράνομα χιλιάδες ἄνθρωποι ποὺ εἶχαν συλληφθεῖ μετὰ τὴν ἰσραηλινὴ εἰσβολὴ στὸ Λίβανο καὶ ζητεῖ ἀπὸ τὰ Ἠνωμένα Ἐθνὰ νὰ πραγματοποιήσουν ἀμερόληπτη καὶ ἀνεξάρτητη ἔρευνα γιὰ τὴ σφαγὴ τῶν Παλαιστινίων καὶ τῶν Λιβανέζων πολιτῶν στὰ στρατόπεδα τῆς Σάμπρα καὶ Σατίλα, στὴ Δυτικὴ Βηρυτό, τὸ 1982.

Στὴ Λατινικὴ Ἀμερικὴ ἡ εἰκόνα δὲν εἶναι καὶ πολὺ καλύτερη. Χιλιάδες ἄτομα ἐξαφανίστηκαν στὸ Σαλβαδὸρ καὶ στὴ Γουατεμάλα, πλήθυναν οἱ παραβιάσεις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων στὴν Ὀνδούρα, προκαλοῦν ἀνησυχία μερικοὶ

νέοι νόμοι που έφαρμόστηκαν στη Νικαράγουα μετά την κατάσταση έκτακτης ανάγκης, στην Κούβα έξακολουθούν να βρίσκονται στις φυλακές πολιτικοί κρατούμενοι επί είκοσι και περισσότερα χρόνια, στην Άργεντινή δεν έχει διευκρινισθεί το θέμα των «έξαφανισθέντων» και σε πολλές χώρες της περιοχής άνθρωποι βασανίζονται και φυλακίζονται χωρίς να δικασθούν.

Στην Άσία συλλήψεις και φυλακίσεις, συχνά μακροχρόνιες, χωρίς δίκη, σημειώθηκαν στην Ίνδία, στο Πακιστάν, στο Λάος και στο Βιετνάμ.

Ανάλογη είδυλλιακότητα παρουσίασε και η εικόνα της Άφρικής κατά το 1982: σε 19 χώρες έγιναν εκτελέσεις ανθρώπων, στη Νότιο Άφρική

εκτελέστηκαν 101 άτομα, φυλακισμένοι πέθαναν από βασανιστήρια στη Νότιο Άφρική, στη Ναμίμπια, στον Νίγηρα, στην Ουγκάντα και στη Ζιμπάμπουε (πρώην Ροδεσία), σε πολλές χώρες φυλακίστηκαν άνθρωποι για πολιτικούς λόγους και πολλοί έξαφανίστηκαν στην Κένυα, στην Ουγκάντα, στη Ναμίμπια, στην Αιθιοπία.

Αυτή η εικόνα αναδύθηκε από τον πέπλο που ανασήκωσε η Διεθνής Άμνηστία. Αν δεν κινδύνευε να φθαρεί ακόμη περισσότερο από την πολλή χρήση θα μπορούσε να αναφέρει κανείς ως πιο κατάλληλο για την περίπτωση, το στίχο του Σολωμού:

Όμορφος κόσμος ήθικος,
άγγελικά πλασμένος...

Καθημερινή 2/11/83

ΣΠΥΡΟΥ ΑΛΕΞΙΟΥ

MARTINOS ΛΟΥΘΗΡΟΣ

Όλη η χριστιανική ανθρωπότητα γιόρτασε το 1983 τα 500 χρόνια από τη γέννηση του μεγάλου μεταρρυθμιστή Μαρτίνου Λούθηρου που εκατομμύρια άνθρωποι σ' όλον τον κόσμο σήμερα, ακολουθούν τις θρησκευτικές του απόψεις είτε ως γνήσιοι λουθηριανοί, είτε ως όπαδοί των μεταρρυθμισμένων χριστιανικών ομολογιών.

Στην Ελλάδα, ίσως έπειδή οι πιστοί στο προτεσταντικό δόγμα δεν αναφέρονται σε μεγάλους αριθμούς ή, για άλλους λόγους δεν έγιναν εκδηλώσεις και έτσι μία ιστορική έπέτειος, για μια τόσο μεγάλη προσωπικότητα, πέρασε σχεδόν άπαρηγρητη. Γεγονός σημαντικό είναι ότι η γενέτειρά του χώρα, η Λαϊκή Δημοκρατία της Γερμα-

νίας, παρὰ τὸ ὅτι δὲν διατηρεῖ καὶ τόσο «καλές» σχέσεις τὸ καθεστῶς της μὲ τὴν ἐκκλησία, τίμησε τὸ μεγάλο θρησκευτικὸ ἠγέτη κατὰ τρόπο ἐντυπωσιακὸ. Συγκεκριμένα, ἀπὸ τὸ 1980 ἔχουν ἰδρυθεῖ δύο παράλληλες ἐπιτροπὲς ἐορτασμοῦ τῶν 500 χρόνων, μία ἐκκλησιαστικὴ καὶ μία πολιτικὴ. Ἡ πρώτη ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπο κ. Λάιχ καὶ ἡ ἄλλη στὴν ὁποία τιμητικὰ προεδρεῖ ὁ ἴδιος ὁ ἠγέτης τῆς χώρας κ. Χόνεκεν, ἐργάστηκαν γιὰ ἓνα πρόγραμμα οὐσίας καὶ ὅλες οἱ ἐκδηλώσεις ὅπως ἀναφέρουν οἱ σχετικὲς πληροφορίες ἐπέτυχαν καὶ ἀπέδωσαν. Ἐνα ἐρώτημα ποὺ δημιουργεῖται, ἀπὸ τὴν ἀνάμιξη τῆς κυβερνήσεως τῆς Ἀνατολικῆς Γερμανίας ποὺ ἀνήκει στὸ χῶρο τοῦ ὑλιστικοῦ σοσιαλισμοῦ, στὸν ἐορτασμὸ τῆς μνήμης χριστιανοῦ ἠγέτη, παίρνει τὴν ἀπάντησή του ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν κ. Χόνεκεν. «Ὁ Λούθηρος, εἶπε, μετέδωσε σὲ πολλὰς γενιὰς τὴν ὑποχρέωση τῆς ὑπηρεσίας στὸν πλησίον, τὴν ἐνθάρρυνση γιὰ δημιουργικὴ ἐργασία. Ἦταν ἐνάντιος στὴν κατάχρηση τῆς ἀνθρώπινης δουλειᾶς, καὶ κατέληξε: «Στὶς προοδευτικὲς παραδόσεις, ποὺ καλλιεργοῦμε συγκαταλέγονται ἡ δράση καὶ οἱ παρακαταθῆκες ὧν ἐκείνων ποὺ συμβάλανε στὴν πρόοδο, στὴν ἀνάπτυξη τοῦ παγκοσμίου πολιτισμοῦ, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν

κοινωνικὴ ἢ ταξικὴ σύνδεση ποὺ εἶχαν».

Ἡ σοσιαλιστικὴ λοιπὸν Γερμανία τίμησε τὸ Λούθηρο καὶ μὲ ἔργα, ἓνα ποσὸν γύρω στὰ 40 ἑκατομμύρια μάρκα ξοδεύτηκαν γιὰ νὰ ἀνασυγκροτηθοῦν τὰ ἱδρύματα καὶ τὰ κτίρια τοῦ Ἀϊζεναχ, τῆς Ἐρφοῦρτης καὶ τοῦ Βάρτμπουργκ, πόλεις ποὺ ἔχουν ἱστορικὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ μεγάλου μεταρρυθμιστῆ.

Ἡ Ὁρθοδοξία τίμησε τὸν Λούθηρο στὴ Βόννη μὲ ἐκδήλωση ποὺ ἔκανε ὁ μητροπολίτης Γερμανίας κ. Αὐγουστίνος, ὡς ἑξαρχος τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Κεντρικὴ Εὐρώπη. Σ' αὐτὴν, ποὺ ἔλαβαν μέρος διεθνεῖς προσωπικότητες τῆς θεολογίας ὁ κ. Αὐγουστίνος ἀποτίμησε σὲ χαιρετισμὸ τοῦ πρὸς τοὺς συνέδρους τὸ ἔργο τοῦ Λούθηρου καὶ εἶπε πὼς εἶναι γιὰ τὴν ἐκκλησίαν μας σημαντικὸ τὸ γεγονὸς ὅτι αὐτὴ τὴ στιγμὴ οἱ ὀρθόδοξοι ἔχουν ἀρχίσει διάλογο μὲ τοὺς Λουθηρανούς γιὰ μιὰ οὐσιαστικὴ συνεργασία καὶ ἐνότητα. Κύριος ὁμιλητὴς ἦταν ὁ μητροπολίτης μας τῆς Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός, ποὺ ἀναφέρθηκε στὸ πὼς βλέπει ἡ ὀρθόδοξη θεολογία τὸν Λούθηρο. Θέμα δύσκολο καὶ ἀσφαλῶς, μόνο γιὰ τοὺς λίγους εἰδικούς ποὺ ἀσχολοῦνται μὲ τὶς μελέτες τῆς θεολογίας στὶς διαφορὲς χριστινικὲς ὁμο-

λογίες. Ἀλλά, ἡ ἀνάπτυξη αὐτοῦ τοῦ θέματος καὶ οἱ θέσεις ποὺ ὑποστηρίχθηκαν δὲν πέρασαν ἀπαρατήρητες, οὔτε ἔμειναν στὸ χῶρο τοῦ μητροπολιτικοῦ μεγάρου τῆς Βόννης.

Ἔγιναν ἀντικείμενο ἀνταλλαγῆς γνωμῶν καὶ ἀπόψεων στοὺς πανεπιστημιακοὺς κύκλους τῶν θεολογικῶν σχολῶν ἀνεξάρτητα ἀπὸ δογματικὲς τοποθετήσεις καὶ πιὸ πολὺ, στὸ κλίμα τῶν ὀρθοδόξων. Ὅχι μόνο γιατί ὑποστηρίχθηκαν μὲ ρεαλισμὸ καὶ πρωτοτυπία θέσεις μᾶλλον ἄγνωστες, ἀλλὰ καὶ γιατί φανερώνεται ἡ σωστὴ παραδοσιακὴ γραμμὴ τῆς ἐκκλησίας μας, χωρὶς ὅμως νὰ προ-

βάλλεται, ἢ νὰ ὑποστηρίζεται, ὅπως γίνεται σὲ ἀνάλογες περιπτώσεις, μιὰ στεῖρα καὶ προκλητικὴ μοναδικότητα. Εἶπε, ἐπάνω σ' αὐτὸ ὁ μητροπολίτης Δαμασκηνός: «Θὰ πρέπει νὰ τονισθεῖδτι ἡ ὀρθόδοξος ἐκκλησία δὲν θεωρεῖ ἑαυτὴν ὡς μίαν, μεταξὺ ἄλλων, χριστιανικὴν ὁμολογίαν. Θεωρεῖ ἑαυτὴν ὡς τὴν ἀρχαίαν ἀδιαίρετον ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὴν πίστιν παραδίδει διὰ μέσου τῆς ἱστορίας εἰς ἀδιάσπαστον συνέχεια. Τοῦτο βεβαίως, δὲν σημαίνει καὶ ὅτι θεωρεῖ ἑαυτὴν ὡς τὴν μοναδικὴν ἀποκλειστικὴν ὑπέρμαχον τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ».

Καθημερινή 1/12/83

ΚΩΣΤΗ ΜΕΛΙΣΣΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

Ο ΙΗΣΟΥΣ

Ποῖος ὑπῆρξεν ὁ Ἰησοῦς; ● Αἱ διάφοροι περὶ αὐτοῦ ἀπόψεις ἐκτιθέμεναι ἀμερολήπτως. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Ρενάν. ● Ὁ Ἰησοῦς κατὰ τὸν Συρέ. ● Ἡ διδασκαλία τοῦ Ἰησοῦ ἀπὸ τὴν Καινὴ Διαθήκη.

ΤΙΜΑΤΑΙ ΜΟΝΟΝ Δρχ. 150

Τὸ περιοδικὸ ἑλευθέρας σκέψεως

“ΙΛΙΣΟΣ”

Χαρ. Τρικούπη 26, α΄ ὄροφος, Κωδ. 106 79, Τηλ. 3620-702

Ώραι 9.30-12.30 πλὴν Σαββάτου

Ἐκδίδεται ἀπὸ τὸ ἔτος 1956 Διευθυντῆς Κωστῆς Μελισσαρόπουλος

Οἱ τόμοι 1956 - 1970 ἔχουν ἐξαντληθεῖ.

Ἔχουν ὅμως ἐκδοθῇ ἐπιλογαὶ περιεχομένων τόμων, ὡς ἐξῆς:

Α΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1956 - 1958

Β΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τριετίας 1959 - 1961

Γ΄ Τόμος ἐπιλογῆς περιεχομένων τόμων τετραετίας 1962 - 1965

Ἐκαστος τόμος ἐπιλογῆς, δεμένος δρχ. 400

Δ΄ Τόμος ἐπιλογῆς πενταετίας 1966 - 1970 δεμένος δρχ. 500

» » » » » χαρτόδετος δρχ. 400

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1965, 1971, 1973,

1974, 1976 ἕκαστος δρχ. 200

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1972, 1975, 1977,

1978, 1979 ἕκαστος δρχ. 300

Οἱ χαρτόδετοι τόμοι 1980, 1981, 1982, 1983 ἕκαστος δρχ. 400

Οἱ διαφορὲς τιμῶν τόμων δὲν ὀφείλονται στὴν ποιότητα τοῦ περιεχομένου ἢ στό πολυσέλιδον, ἀλλὰ στὴν ἐπάρκεια ἢ μὴ τῶν ὑπαρχόντων τόμων.

ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1984 Δραχμὲς 500

Ἐθελοντικῶς κατὰ βούλησιν

Τόμος ἔτους 1981 σελίδες 336

» » **1982 » 400**

» » **1983 » 456**

Γιὰ ἀναγγελία τῆς ἐκδόσεως νὰ στέλνετε ἓνα ἀντίτυπο. Γιὰ βιβλιοκρισία, χωρὶς νὰ δεσμευεῖται τὸ περιοδικό, νὰ στέλνετε δύο ἀντίτυπα.

Σημειώσεις Νίκου Τέντα

Γεωργίου Δ. Καψωμένου: «ΘΡΗΣΚΕΙΑ-ΗΘΙΚΗ» Δοκίμιο

«Ξημέρωνε ἡ Κυριακὴ τῶν Ἀποκρεω, 13.3.83, καὶ στὴ μυστικὴ ὁρασή μου παρέλασε πλῆθος σκηνογραφιῶν, σχετικῶν μὲ ὅσα βασάνιζαν τὴ σκέψη μου γύρω ἀπὸ τὸ προκείμενο θέμα».

Καρπὸς συμβολικοῦ ἐνυπνίου — προσωπικὰ τὸ πιστεύω — εἶναι τὸ παρουσιαζόμενο δοκίμιο ποὺ ἀποτελεῖ ἓνα ἰσορροπο ἀντιζύγισμα μεταξὺ νοητοῦ καὶ ὁρατοῦ κόσμου.

Μὲ ἀπόλυτὴ ἐπιτυχία καὶ σαφήνεια δίδονται οἱ ὁρισμοὶ τῆς Θρησκείας καὶ Ἠθικῆς γιὰ νὰ συνειδητοποιήσει ὁ ἀναγνώστης πὼς καμμία ἀλληλεξάρτηση χωρεῖ οὔτε καὶ ὑπαγωγή τῆς μιᾶς κάτω ἀπὸ τὴν ἄλλη.

Στοιχεῖο συνδετικὸ τῆς ἀνάπτυξης τῶν ἐννοιῶν εἶναι ἡ ἀμαρτωλότητα. «Ἡ θρησκευτικὴ ἀμαρτωλότητα ἀναφέρεται στὴν ἀναίρεση τῆς ψυχικῆς σχέσης τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν ὑπερβατικὴ πολιτεία τοῦ Θεοῦ. Ἡ ἠθικὴ ἀμαρτωλότητα στὴν παραβίαση τοῦ κώδικα συμπεριφορᾶς ποὺ ἀναδύνεται ὡς παφλασμὸς ζωῆς ἀπὸ τὰ μύχια τοῦ κτιστοῦ κόσμου». Καὶ ἀποσαφηνίζει στὴ μεθοδικὴ ἀνάπτυξη τοῦ θέματος τὴν ἐννοία τῆς ἀμαρτωλότητας καὶ τὴν προσδιορίζει ὡς τὸ καταστατικὸ στοιχεῖο τῆς δομῆς τοῦ κόσμου, βασικὸ λειτουργικὸ στοιχεῖο σ' ὅλες τὶς διαδικασίες «ἀνάπτυξης τῆς ἀψυχῆς καὶ ἔμψυχῆς φύσης» μὲ τελικὸ σκοπὸ τὴν Ἀποκατάσταση σὲ ὑπέρτατο κλιμάκιο ὑπέρβασης ποὺ ταυτίζεται μὲ τὴν ἀναπνοὴ τοῦ Θεοῦ. Ὁ «Ὠριγενισμὸς» του γιὰ τὸν ἐπαναγιασμὸ τῶν πάντων καὶ τὴν ἐξοδὸ μας ἀπὸ τὴ χρονικότητα, εἶναι ὁ τελικὸς

θρίαμβος τοῦ ἀνθρώπου, μιὰ κι αὐτὴ λογίζεται ὑπαίτιος τῆς φθορᾶς καὶ τῆς πτώσης δηλ. τῆς ἁμαρτίας.

Πρόκειται γιὰ μιὰ νέα θεώρηση τῶν πεπρωμένων τοῦ Σύμπαντος, δοσμένη μὲ φιλοσοφικὴ πληρότητα καὶ θρησκευτικὴ ἀνάταση. Ὁ διαλεκτισμὸς του εἶναι, πράγματι, πνοὴ δημιουργίας.

Χρήστου Ε. Κατσιγιάννη: «Η ΜΝΗΜΗ ΤΟΥ ΝΕΡΟΥ» Ποιήματα

“Αν ὅ,τι γράφω εἶναι ἀπλὸ
κάμε πῶς δὲν τὸ νοιώθεις;
μπαὺς καὶ περάσω γιὰ τρανὸς
ποιητῆς καὶ πατριώτης!

Ἡ ὀνοματοδοσία ἐξέφραζε, πάντα, ταύτιση τῆς μορφῆς μὲ τὸ ἰδανικό. Ἦταν ἡ «κάλλιστη» ροπὴ τῆς κοινωνικῆς συνείδησης γιὰ τὸ ἰδεολογικὸ της περιεχόμενο.

Σήμερα τὸ ὄνομα ἀντικαταστάθηκε μὲ τὴν προσηγορίαν τῆς λέξης τῶν τριῶν ἄλφα. Καὶ προσδιορίζει, πράγματι, τὸ νεοελληνικὸ πολιτιστικὸ ἐπίπεδο.

Πῶς, λοιπόν, νὰ μὴν καταντῆσει ἡ Ἑλλάδα γριὰ ψωμοζήτα ἀφοῦ κάθε «καλογιός» καθημερινὰ τῆς μπήγει τὸ μαχαίρι; Γιὰ νὰ διαμαρτυρηθεῖ ὑποκριτικὰ πῶς τούτη τὴν πληγὴ τὴν ἀνοιξαν ξένοι!

Φτάνει πιά ἡ μετάθεση τῆς εὐθύνης σὲ ἄλλοεθνεῖς. Γιὰ ὅλα, ὅλοι μαζί, φταῖμε. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει πιά ἀστραψιὰ στὰ μάτια μας ποὺ θὰ ζεστάνει τοὺς χειμῶνες. Μείναμε ἀνήλιαγοι ἀπὸ τὸν ἥλιο τῆς ἀγάπης. Μακριὰ ἀπὸ τὴ σοφία τοῦ «μηδὲν ἄγαν». Μακριὰ ἀπὸ κάθε μέτρο. Καὶ ἀπὸ κάθε, δυστυχῶς, ἐλληνικό! Μόνος ἀντάρτης ἔμεινε ὁ Ἰσῖος Λόγος. Ὁ φιλελεύθερος. Ὁ ἀνυπόταχτος.

Ὁ Χρ. Κατσ., ἔχει τὴν τόλμη νὰ μᾶς πετάξει κατὰμουτρα τὴν ἀλήθεια. Μὲ λόγο εὐθύ γεμάτο πόνο. Μὲ λόγο πικραμένο· γεμάτο δύναμη. Ἡ κάθε λέξη μαχαιριὰ στὴ πετρωμένη μνήμη. “Ὅλοι του οἱ στίχοι ὑφαίνουν καὶ ὑφαίνονται μὲ τὸ ριζικὸ μας. Ζευγαρώνουν τὴ τραγικότητα τοῦ σήμερα μὲ τὴν αὐριανὴ τρυφερὴ ἐλπίδα. Δὲν μπορεῖ. Ἡ μνήμη τοῦ Νεροῦ θὰ «καταλύσει» τὴ μνήμη τῆς βραχοσπηλιάς. Εἶναι καθαρτήρια ἡ δύναμη τοῦ ὕδατος. Ὅπως ὁ σαρκασμὸς τοῦ Χρ. Κατσ., ποὺ ἀπὸ ἐμπνευσμένο παιχνίδισμα μεταβάλλεται σὲ ἀληθινὴ ἀγωγή.

Ὁρέστη Ἀλεξάκη: «ΟΙ ΚΟΝΔΟΡΕΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΤΙΠΡΑΝΕΣ».

“Ἀς προχωρήσουμε

Ἀνοίγωντας ἓνα φεγγίτη στὴν κατάκλειστη κάμαρα

Ἀνάβοντας ἓνα καντήλι στοῦ ἀφάλι τοῦ μεσονυχτιοῦ
 Σκάβοντας μιά σήραγγα πίστης μέχρι τὸ εὐφλεκτό
 κοίτασμα
 Πυρπολώνοντας τὸν ἔγκλειστο ὀρίζοντα μὲ μιά
 ἔκρηξη ἐλπίδας.

Ἡ ἐποχὴ μας ἔχει κύριο γνώρισμα τὴν μετάπλαση τοῦ πόνου
 σὲ ὑποταγή. Τὸ κάθε σύστημα ἔχει τοὺς δικούς του κανόνες — ἥ-
 πιους ἢ αὐταρχικούς, ἀδιάφορο — νὰ μετατοπίζουν τὰ κέντρα νοη-
 μοσύνης καὶ νὰ μᾶς ἐντάσσουν σὲ ἱεραρχίες μὲ στόχο τὴν ἐκτέλε-
 ση ἔργου προγραμματισμένου. Ζοῦμε, λοιπόν, στὴν ἐποχὴ τοῦ
 ἱλίγγου μὲ προορισμὸ τὸ χτίσιμο τῆς Πολιτείας τῶν Κυκλώπων.
 Καὶ εἶναι φυσικὸ νὰ προσβλέπουμε στὴν οἰκοπεδοποίηση τῶν
 ἐγγύς, τουλάχιστον, πλανητῶν. Καί, ἀκόμη, πρὸ φυσικό, νὰ μᾶς εἴ-
 ναι ἀχρείαστοι οἱ προφῆτες, ἔτσι ποὺ ἡ ψυχὴ μας μπῆκε ὀριστικά
 στὴ ζυγαριὰ τῶν μεταπρατῶν τῆς ἀλήθειας.

Πῶς νὰ μὴν πασχίσει ὁ ἐλεύθερος, ἀκόμη, ἄνθρωπος νὰ
 ἀκουμπήσει τὸ χέρι του πέρα ἀπ' τοὺς τυφλοὺς ὀρίζοντες; Νὰ
 ἀναζητήσει σωστικὴ λύση μὲ μιὰν ἀνάδρομη ἔλξη; Νὰ παύσει νὰ
 εἶναι ἔρημος κάτω ἀπὸ τὶς στέγες τῶν αἰώνων. Νὰ λαχταρίσει ἓνα
 ζεστὸ χνῶτο, νὰ ψαύσει τὶς λαβωματιῆς τοῦ γείτονα.

Ὁ Ὁρ. Ἀλεξ. ξεδιπλώνει ἡλιοβασιλέματα καὶ ποτίζει τὶς αὐγὲς
 τοῦ μέλλοντος νὰ μὴν ξεραθεῖ ἡ ἐλπίδα. Ξέρει πῶς ἡ ἀλήθεια βρί-
 σκεται ὀλοζώντανη σ' ἓνα τρίμα ἀγάπης. Μὲ λόγο ἀμείλικτο ἀλλὰ
 καὶ φωτεινὸ βγαίνει ἀπὸ τὴ σιωπὴ γιὰ νὰ σβηνῶσει τὴν κραυγὴ-
 ῖαχὴ θριάμβου τοῦ σκεπτόμενου ἀνθρώπου.

Εἶναι ὁ ποιητὴς ποὺ προσπέρασε τὶς λίθινες στιγμὲς καὶ με-
 σουρανεῖ ἀστραφτερὸς στὴν σκοτεινιά τοῦ αἵωνα μας.

**Παναγιώτῃ Βλαχόπουλου: «ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΦΑΝΑΡΙΑ ΣΤΗ
 ΖΑΚΥΝΘΟ», «ΤΟ ΒΑΘΟΣ ΤΗΣ ΑΡΜΟΝΙΑΣ», «ΠΕΝΤΑΔΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ»**

«Δέν πρέπει νὰ παραλείψουμε κί' ἓνα ἄλλο σημαντικὸ γεγονὸς
 γιὰ τὴ Ζάκυνθο τοῦ περασμένου αἵωνα, ἡ ἴδρυση τῆς πρώτης Τε-
 κτονικῆς Στοᾶς ἀπὸ τὸν Διονύσιο Ρώμα, ποὺ τόσο πρωτοστάτησε
 αὐτό τό ἴδρυμα στὴ Φιλικὴ Ἑταιρία γιὰ τὸν ἀγῶνα τοῦ 1821.
 Ἔτσι γίνεται ὁ Τεκτονισμὸς τῆς Ζακύνθου μιά παράδοση, ποὺ στοῦ
 διάστημα μέχρι σήμερα πρόσφερε πολλὰ στὴν πνευματικὴ κίνηση
 τοῦ νησιοῦ».

Τήν Ιστορική πορεία τοῦ λαοῦ τῆς Ζακύνθου παρουσιάζει ἀδρά ὁ Παν. Βλαχ., κατά τή διάρκεια τοῦ 19ου αἰώνα, μέ ἀφορμή τά φανάρια τῆς πόλεως. Δέν μνημονεύονται μόνοι οἱ φυσικές καταστροφές ἀλλά καί οἱ θύελλες πού δημιουργήθηκαν ἀπό τό πείσμα, τή ματαιοδοξία, τίς προλήψεις καί τήν ἀμάθεια τοῦ ἀνθρώπου.

Μιά ἐμπειρίστατη διατριβή γιά τήν Ἀλήθεια εἶναι τό «Βάθος τῆς Ἀρμονίας»: «Ἡ Ἀλήθεια εἶναι μία ἐνότητα ἀνάμεσα στά στοιχεῖα τῆς μορφῆς. Εἶναι αὐτό πού λέμε «νόμος τῆς μορφῆς». Ἐπομένως ἡ Ἀλήθεια εἶναι ἀρμονία. Ἡ ἔννοια τῆς ἐνότητας εἶναι μία ἀνάγκη, πού βγαίνει ἀπό τήν ἀνθρώπινή μας ὑπόσταση».

Τό ἴδιο καί ἡ περιεκτική πραγματεία: «Πενταδικές μορφές»: «...ἡ προτίμηση τῆς φύσης στό πέντε ἀποτελεῖ μία πηγή γιά Αριθμολογική ἔρευνα καί συμβολισμό. Ἐπομένως ἡ Χρυσή Τομή εἶναι ἡ ἐκλογή τῆς...».

Τά δύο τελευταῖα βιβλία ἀνήκουν στό χώρο τοῦ ἐσωτερικοῦ προβληματισμοῦ. Γραμμένα μέ μεθοδικότητα ἀνοίγουν πράγματι «μιά πόρτα στόν κολοσσαῖο πύργο τῆς συμμετρίας κι ὁμορφιάς».

Ἑλένα Σ. Χρυσοπούλου: «Η ΖΩΗ ΜΟΥ ΣΕ ΛΙΓΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ»

Ποιήματα.

Μυγδαλιά μου νυφούλα δροσάτη
κερασιά μου ανθίζεις καί σύ
μά ἡ ψυχὴ μου στενάζει ζητώντας
τῆς φευγάτης ἀγάπης φιλί

Τραγούδια τῆς καθημερινῆς ζωῆς. Ἀπλά καί τρυφερά. «Μιά δροσερή πνοή», ὅπως τά χαρακτηρίζει ἡ Λιλίκα Νάκου, πού προλογίζει τή συλλογή.

Μίμη Κ. Ἰακωβίδη: «ΕΠΟΧΕΣ» καί «ΝΕΑ ΓΡΑΦΗ». Ποιήματα

Μή γράφεις πιά, σέ τίποτα δέν ὠφελεῖ
Ὅμως χωρίς τό βάσανο
χωρίς τή δυστυχία τῆς ποίησης
Πῶς μπορεῖ νά ζήσεις;

Φωνή μεστωμένη. Στοχαστική. Λόγος ἀνήσυχος σέ παραγμένους χρόνους. Ἰχνηλασία τῆς ἀνθρώπινης πράξης μέ γραφή εὐγενική. Ποίηση, καίτοι δηκτική καί πόνο γεμάτη, ἀστραφτερή

... κ' οι φυλακές που
συνέχεια χτίζονται γεμίζουν έτσι πού νά μὴν εἶναι
ποτέ ἡσυχοί οι τύραννοι.

Ὁ καιρὸς μας καί ἡ ἀλήθεια του. Κι ὁ ποιητὴς πού ἀγρυπνάει
νά μας δώσει τὸ στίγμα τους.

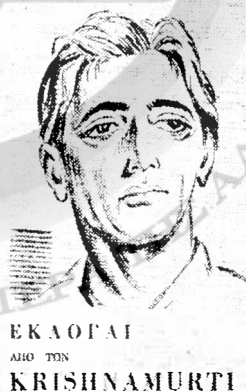
Ναδὶνα Δημητρίου: «ΠΡΩΤΟΙ ΟΥΡΑΝΟΙ» Ποιήματα

Ψιλή εἶν' ἡ βροχούλα
πού λίμνες σκαλίζει
κι ἡ ἐλπίδα ἀρμενίζει
σέ ἀνθοπετάλου βαρκούλα

Στίχοι παιδικῶν χρόνων. Ἀπλοῖκοι. Μά ὅταν γίνονται τραγούδια
γιά παιδιά κρατοῦν ἓνα αὐγινὸ φῶς. Ἡ Ναδ. Δημ. φαίνεται πῶς
γεννήθηκε νεράιδα μέ καρδιά φωτιά.

ΤΑ ΒΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΦΙΛΟΣΟΦΙΑΣ

ΕΚΛΟΓΑΙ ΚΡΙΣΝΑΜΟΥΡΤΙ

Δεμένον δρχ. 250

Ἄδετον δρχ. 200

Ἐκθεση ζωγραφικῆς τῆς Ἀλέκας Δήμου στὴ Λάρισα

Τὴν τρίτη ἀτομικὴ τῆς ἔκθεση ζωγραφικῆς, μὲ ἔργα ἐμπνευσμένα ἀπὸ τὸ Πήλιο - σπίτια, αὐλὲς καὶ θάλασσες - παρουσίασε στὴ Λάρισα, ἡ Ἀλέκα Δήμου, τὸ πρῶτο δεκαήμερο τοῦ Ὀκτώβρη, στὴν αἴθουσα τοῦ Περβανίδειου ἐκπαιδευτήριου.

Σὲ συνέντευξή της, ποὺ μεταδόθηκε ἀπὸ τὴν ἐκπομπή «Πνευματικὴ καὶ Καλλιτεχνικὴ κίνηση τῆς Θεσσαλίας», ἡ Ἀλ. Δήμου εἶπε τὰ παρακάτω:

«Εἶναι πολὺ δύσκολο νὰ μιλήσω γιὰ τὸ ἔργο μου γιὰ τὸ λόγο ὅτι αὐτὸ δὲν ἔχει διαμορφωθεῖ ἀκόμα, δὲν ἔχει βρεῖ τὸν δρόμο του.

Βαδίζω μὲ πολλὲς ἐλλείψεις, κάτι ποὺ συμβαίνει ἄλλωστε μὲ ὅλους τοὺς δημιουργοὺς. Καὶ αὐτὸ δὲν ὀφείλεται σὲ μᾶς. Ὀφείλεται στὸ πῶς μᾶς ἀντιμετωπίζει ἡ πολιτεία. Αἰῶνες τώρα οἱ δημιουργοί-ζωγράφοι, ποιητές, συγγραφεῖς-ὅλοι γενικὰ οἱ δημιουργοί-ζοῦνε τὴν ἐγκατάλειψή τους οἰκονομικὴ καὶ ἠθικὴ. Καὶ ἀποδεικνύεται πῶς χρέος τῆς Πολιτείας, εἶναι νὰ μᾶς ἀνταμοίβει μετὰ θάνατον.

Αὐτὸ βέβαια εἶναι μιὰ συγκεκριμένη ἄποψη. Ὑπάρχουν πρὸ ἀρμόδιοι ἀπὸ μένα νὰ τὴν ἀναπτύξουν καὶ νὰ δώσουν τὶς διαφορὲς ἐξηγήσεις τους.

Εἶναι φανερὸ ὅμως τὸ βάρος τῆς ἀδιαφορίας ποὺ σηκώνουμε, μέσα σὲ χαμένες ἐλπίδες. Ἔτσι ἡ σωστὴ προσφορὰ λιγοστεύει. Δὲν εἴμαστε ὑπεράνθρωποι. Καὶ ἀλοίμονο, αὐτὸ τὸ βάρος γίνεται διπλὸ ὅταν ὁ δημιουργὸς εἶναι γυναίκα. Σπίτι, δουλειά, πνευματικὴ ἐργασία, κοινωνικὲς σχέσεις. Πόσοι ἀπὸ τοὺς σημερινοὺς Ἕλληνες-ρωτᾶω-πόσες ἀπὸ τὶς ἑλληνίδες κάνουν τρεῖς καὶ τέσσερις δουλειὲς ταυτόχρονα; Δὲν ὑπάρχει μέρα καὶ νύχτα, Κυριακὴ καὶ ἀργία, δὲν ὑπάρχει χρόνος νεκρὸς. Ὅμως, τὸ τονίζω πάλι, δὲν εἴμαστε ὑπεράνθρωποι.

Μεταξύ μας

ΤΑ ΓΡΑΦΕΙΑ ΜΑΣ

Τα Γραφεία του «Ίλιου», Χαρ. Τρι-
κούπη 26, α' όροφος Κωδ. 106 79, εί-
ναι ανοικτά καθημερινώς πλην Σαββα-
του 9,30 - 12,30
Τηλ. Γραφείων 3620-702.

Παν. Δημητρόπουλος, Θεσ/κη
Αθ. Ζαχαράκης, Αίγινα
Στρ. Κατσάνης, Κατερίνη

ΕΓΚΑΤΕΛΕΙΨΑΝ
ΤΟΝ ΓΙΝΙΝΟΝ ΒΙΟΝ

Β. Σουγιουλτζής, Αθήναι

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ

Παρακαλούμεν, αποστέλλετε με τα-
χυδρομικήν ή τραπεζικήν επιταγήν εις
την διεύθυνσιν «Κωστήν Μελισσαρο-
πουλον, Χαρ. Τρικούπη 26, α' όροφος
Κωδ. 106 79, Αθήνας» Αποστολαί
με τραπεζικής έντολας μᾶς δυσκο-
λεύουν.

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ
(Με τη σειρά λήψεως)

Ανδρέα Καραντώνη: Στήν έξωτική
Ασία (με τον Ί. Βασιλείου). Αθή-
να.

Ίω Βασιλείου: Στή Σικελία, άναζητών-
τας τη μεγάλη Ελλάδα. Βιβλιοπ.
Έστιας.

Ίφιγ. Διδασκάλου: Ή πρώτη έγκυκλο-
παίδεια τής Θεσσαλονίκης Θ. Κον-
τέου (μελέτη). Θεσ/κη 1983.

Δημ. Σεβαστός: Ποιήματα (1973-
1983). Αθήνα.

Γεωρ. Καψωμένος: Φιλοσοφικά και
Κριτικά Ένθυμια Χανιά 1983.

Δημ. Στ. Αναγνωστόπουλος: Κυανούς
Τεκτονισμός.

Τερέζα Σεираδάκη: Μήνυμα από τ' ά-
στρα (ποιήματα 1980). Πετορίσμα-
τα ψυχής (ποιήματα 1983).

Ορέστης Αλεξάκης: Ή Λάμψη (ποιή-
ματα). Αθήνα 1983.

Σπύρος Παπαδαντώνης: Έπιμενίδης,
Αθήνα 1983.

Μεσεμβρινός: Επιστροφή στη Μεσημ-
βρία (Ποίηση) 1983.

Πολύπτυχον: Συλλογική Έκδοση. Πρό-
λογος Εύ. Ρόζος. Πεζογραφία-
Ποίηση-ΊστορίαΔοκίμιο. Αθήνα
1983.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Σμύρνα Έκδ. Κ. Μαλοβρύβας (Ίούλ-
-Σεπτ.)

Πνευματική Κύπρος. Έκδ. Κύπρος
Χρυσάνθης (Αύγ.-Σεπτ.)

ΑΛΛΑΓΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΣΕΩΝ

Τεύχη αποσταλέντα στούς κατωτέ-
ρω συνδρομητάς μᾶς, έπεστράφησαν
άπό τō Ταχυδρομείον με την σημείω-
σιν: «μετώκησε» ή «άγνωστος». Παρα-
καλούνται όσοι τους γνωρίζουν να
τους ειδοποιήσουν ή να μᾶς δώσουν
τάς διευθύνσεις των.

ΑΘΗΝΩΝ

Άγης Μαντζουρανης, Ν. Σμύρνη

Γεωρ. Μπάμπος, Ν. Σμύρνη

Αναστ. Παγουλάτος, Ν. Φιλοθέη

Χαρ. Ράλλης, Αθήναι

Στυλ. Ρουτζούνης, Π. Φαληρο

Αφρ. Χαρίτου, Λεωσθένους 18, Πει-
ραιεύς

Ίω. Γουργουράκης, Ν. Κόσμος

Ίω. Δούκας, Χαλάνδρι

Παύλος Οικονομίδης, Αγλαντζιά

Ξένη Τσομπανάκη, Κηφισιά

ΕΠΑΡΧΙΩΝ

Στ. Κουζής, Θεσ/κη

Χρ. Λασκαρίδης, Θεσ/κη

Μιχ. Νικολούδης, Ήράκλειον

Νεωφ. Χατζηευαγγέλου, Λεμεσός

Ξανθ. Έλευθεριάδου, Βιέννη

«ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΙΛΙΣΟΣ»

τῆς Θεοσοφικῆς Ἑταιρίας ἐν Ἑλλά-
δι

Χαρ. Τρικούπη 26 - Ἀθήναι 106 79

Ἐκδότης Διευθυντής:

Κωστής Ν. Μελισσαρόπουλος

Πλατ. Ἐθνικῆς Τραπεζῆς 3, Φιλο-
θέη 152 37

Τιμὴ τεύχους Δρχ. 80

Ἰαν.-Φεβρ. 1984

Κρητικὴ Ἑστία. Διευθ. Ἐμ. Παπαγρη-
γοράκης (Σεπτ.-Ὀκτ.)

Φιλολογικὴ Ἐπιθεώρηση. Διευθ. Σπυρ.
Σαλιγγαρος (Σεπτ.-Ὀκτ., Νοεμ.-
Δεκ.)

Ὁ Φυσιολάτρης (Ἰαν.-Φεβρ.)

ΑΝΤΙΠΡΟΣΩΠΟΙ
ΤΟΥ «ΙΛΙΣΟΥ»

Ἐλευθέρη Σκέψη. Διευθ. Γ. Κομίνης
(Αὐγ.-Σεπτ., Ὀκτ.-Νοέμ.)

Δαυλός. Διευθ. Δημ. Λάμπρου (Νοέμ.)

Γιόγκα. Ἑλληνικὴ Ἐκδοσις μηνιαίου
περιοδικοῦ Γιόγκα τοῦ Μπιχάρ, Ἰν-
δίας (Ὀκτ., Νοέμ., Δεκ.)

Προσανατολισμοί. Διευθ. Γιάν. Τζαννε-
τάκος (Νοέμ.-Δεκ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Διευθ. Γ. Παπαγεωρ-
γίου, Ἀρχισ. Γ. Χαλατσᾶς (Νοέμ.,
Δεκ.)

Σύγχρονη Σκέψη. Διευθ. Γ. Παπαγεωρ-
γίου, Ἀρχισ. Γ. Χαλατσᾶς (Νοέμ.)

Χρονικά. Υπεύθ. Ἰω. Λόβιγγερ (Νοέμ.)

Ανοικτοὶ Ὁρίζοντες. Διευθ. Γαβρ. Μα-
ραγκός (Νοέμ., Δεκ., Ἰαν.)

Διάσταση. Διευθ. Γ. Καμπασακάλης
(Ὀκτ.)

Ἰσραηλινὰ νέα. Ἐκδ. Δ. Νικολαΐδης
(Σεπτ.-Ὀκτ., Νοεμ.-Δεκ.)

Τριφυλιακὴ Ἑστία. Διευθ. Διον. Πιττα-
ρᾶς (Αὐγ.-Σεπτ., Ὀκτ.-Δεκ.)

Κρίκας. Διευθ. Α. Γιαλλοῦρος (Σεπτ.-
Ὀκτ.)

Ἡπειρωτικὴ Ἑστία. Διευθ. Δ. Κόκκινος
(Σεπτ.-Ὀκτ.)

Ροταριανός Παλμός Χανίων (Ὀκτ.-
Δεκ.)

Βόλος. Γ. Κουκουβίνος

Δράμα: Φιλ. Τζάλλας

Ζάκυνθος: Ν. Ταρπαλῆς

Ἡράκλειον: Α. Κουντῆς

Θεσ/νίκη: Εὐ. Ψαρᾶς, Βιβλιοπωλεῖον

Ἰπποδρομίου 10, τηλ. 265.042

Ἰωάννινα: Μιχ. Πραπίδης

Καβάλα: Πέτρος Φραγκίδης

Κέρκυρα: Κ. Ἀγιοῦς

Κομοτινὴ: Ἰω. Σαμουρκαϊδῆς

Λαμία: Κ. Φαλίδας

Λάρισα: Βασ. Παπαζήσης, Ἀρ. Σοφι-
της

Μυτιλήνη: Δ. Ροδάκης

Ξάνθη: Μάριος Κουτσουρίδης

Πάτραι: Ἀθ. Κόντοσάκης

Ρέθυμνο: Ἀντ. Βιστάκης

Ρόδος: Σταῦρος Βαφεϊδῆς

Σέρραι: Ανέστης Σάββας

Σύρος: Π. Ζαραφωνίτης

Χαλκίδα: Γ. Λάμπρου

Χανιά: Ἐμ. Νοδaráκης

Ἀμμόχωστος: Ἀνδρ. Τσόκκος

Λεμεσός: Ἀνδρὸς Σωτηρίου, Ἀντ.

Στυλιανοῦ

Λευκωσία: Ἀχ. Ζαβαλλῆς, Ρένα Στυ-
λιανάκη

Πάφος: Κ. Καθητζιώτης

Ἰσταμπούλ: Γ. Βακαλόπουλος

ΑΠΟΣΤΕΙΛΑΤΕ

τὴν συνδρομὴν σας 1984

Δρχ. 500 ἢ ἐθελοντικῶς κατὰ βούλησιν

ΕΥΧΑΡΙΣΤΟΥΜΕ

Βιβλία Krishnamurti

Στά πόδια του Διδασκάλου (έκδ. 1966)	100
Έκλογαί από τον Κρίσναμουρτι (Κ. Μελισσαροπούλου)	200
Ο Κρίσναμουρτι για τον Διαλογισμό (Κ. Μελισσαροπούλου)	100
Εκπαίδευσι και σημασία ζωής	— 1953 200
Ελευθερία ή αρχή και τό τέλος	— 1954 450
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Α' σειρά)	— 1956 400
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Β' σειρά)	— 1958 400
Στοχασμοί πάνω στη ζωή (Γ' σειρά)	— 1960 400
Ομιλίες στην Ευρώπη	— 1967 300
Στη σιγή του Νοῦ	— 1970 250
Ἡ ἀναγκαιότητα τῆς ἀλλαγῆς	— 1970 250
Τό πέταγμα τοῦ αἵτοῦ	— 1971 250
Τά πρῶτα βήματα τῆς μάθησης	— 1975 400

Ἐγγράψετε νέους συνδρομητὰς

**Συνδρομή 1984 δρχ. 500 ἔξωτερικοῦ \$ 12
ἀεροπορικῶς \$ 20**

«Ἐπιλογαί» ΙΛΙΣΟΥ

Α' Τριετίας 1956–1957–1958

Β' Τριετίας 1959–1960–1961

Γ' Τετραετίας 1962–1965

ἐκάστη δεμένη πρὸς δρχ. 400

Δ' Πενταετίας 1966–1970

Χαρτόδετη δρχ. 400, δεμένη δρχ. 500

Αἱ συνδρομαὶ ἢ ἀντίτιμον βιβλίων νὰ ἀποστέλλωνται μέ ταχυδρομικὴν ἢ
τραπεζικὴν ἐπιταγὴν -ὄχι μέ ἐντολὴν- ἐπ' ὀνόματι Κωστῆ Μελισσαροπούλου
ἢ ΙΛΙΣΟΥ, Χαρ. Τρικοῦπη 26, α' ὁροφος Κωδ. 106 79. Τηλ. 3620-702

ΧΡΙΣΤΟΥ Α. ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ

Βασικὲς πληροφορίες περὶ Τεκτονισμοῦ
καὶ τὸ «περιβόλι» τοῦ Ἀντιτεκτονισμοῦ στὸ βιβλίο.
ΟΙ ΤΙΤΛΟΙ ΤΩΝ ΚΥΠΡΙΑΚΩΝ ΣΤΟΩΝ Δρχ. 200

Ἡ ΕΚΣΟΣΗ ΤΟΥ ΙΛΙΣΟΥ ΓΙΝΕΤΑΙ

ΣΤΙΣ ΕΓΚΑΤΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ «ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ» Α.Β.Ε.Ε. Τηλ. 9217513 -
3214820

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΤΕΥΧΟΥΣ

	σελ.
Λούλα Κωνσταντινίδου: Πρωτοχρονιά	3
Σαράντος Παυλέας: Ἀναφορὰ στὸν Κύριο Χέοπα	3
Αἴμ. Ἰβου: Γιλγαμές	4
Πόπη Ἀντωνίου-Σφαλαγκάκου: Στάφφα	4
Νίκος Ἀ. Τέντας: Χρυσή	5
» » Εὖα Πάλμερ-Σικελιανοῦ	7
Ἡλέκτρα Μικρούτσικου: Τὸ Ὅρατόριο	8
Κωστής Μελισσαρόπουλος: Ὁ ἄόρατος πνευματικὸς κόσμος	10
Ρωμύλος Βαμβακόπουλος: Σκέψεις περὶ Μυστικισμοῦ	16
Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἔπη	28
Λεωνίδας Λογοθέτης: Τὸ πρῶτο ἀμάρτημα τοῦ ἀνθρώπου	41
Ἀποκόμματα	51
Νίκου Τέντα: Τὰ Νέα Βιβλία	57
Ἐκθεση ζωγραφικῆς τῆς Ἀλέκας Δήμου	62

Στὰ προσεχῆ τεύχη

Ἀθάνατα Ὀμηρικὰ Ἔπη
 Ν. Καρβούνης: Ἄτομον καὶ Σύνολον
 Γιάννης Μπρούμης: Ἡ πομπή τῶν Μεγάλων Ἐλευσινίων
 Λένα Ἀναστασιάδου: Ἡ βασιλεία τοῦ Μεγάλου Φωτὸς
 Νικ. Παλαιολογόπουλος: Μορφὴ Ἐλευθερίας
 Θάνος Μεσσήνης: Ἡ σύγχρονη τεχνολογικὴ ἐποχὴ
 Ὁ Ταγκὸρ καὶ ἡ πνευματικὴ ἀγωγή
 Γιώργης Τζωρτζάκης: Ἡ ὑποτέλεια τῆς Φύσης στὸν ἀνθρωπομορφισμό
 Θ. Κιουστελίδης: Τὶ εἶναι καλὸ καὶ τὶ εἶναι κακὸ
 Ἀπὸ τὰ Πρακτικά τοῦ Ὑπάρχοντος Συμβουλίου τοῦ 33^ο τῆς Ἑλλάδος. Μία τεσσαρα-
 κονταπενταετία (1872-1917)